

'स्वावलंबी शिक्षण हेच आमचे ब्रीद' - कर्मवीर

रयत शिक्षण संस्थेचे,
चंद्राबाई-शांताप्पा शेडुरे कॉलेज, हुपरी

कर्मरजत

२०२१-२०२२

शेतकरी कामगारांचे नेते, वंचितांचे कैवारी
स्वातंत्र्य, समता बंधुतेचे पुरस्कर्ते
भाई प्रा. डॉ. एन. डी. पाटील साहेब
यांना विनम्र अभिवादन!!

मा. सरोज पाटील (माई) अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीचे अध्यक्षपद स्वीकारल्यानंतर आपली खंबीर, निर्भिड, कणखर भूमिका मांडताना

वाणिज्य विभागामार्फत 'उद्योजकता विकास' या विषयावर मार्गदर्शन करताना. डॉ. एम. बी. शेख साहेब

मा.श्री. प्रशांत पाटील व सौ. संगिता पाटील यांच्या सदृच्छा भेट प्रसंगी स्वागत करताना मा. प्राचार्या डॉ.सौ.पी.बी.पाटील मॅडम

प्राध्यापक प्रबोधिनी अंतर्गत संत कबीर या विषयावर व्याख्यान देताना प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले, सोबत प्राचार्या व प्राध्यापक

Hupari, Maharashtra, India

ट्रेड फेअर २०२१-२२ उद्घाटन करताना महाविद्यालय विकास समिती सदस्य, प्राचार्या व शिक्षक

न्यू कॉलेज येथे झालेल्या युवा महोत्सवामध्ये लघुनाटिका सादर करताना महाविद्यालयातील सांस्कृतिक विभागाचे विद्यार्थी

निजदेहाचे झिजवून चंदन । तुम्ही वेचिला इथे कण कण
आणि फुलविले हसरे नंदन । स्मृतीस तुमच्या शतशः वंदन

पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील
(डी.लिट.)

भावपूर्ण श्रद्धांजली

मा. प्रा.डॉ. एन.डी. पाटील साहेब
ज्येष्ठ विचारवंत, थोर शिक्षणतज्ज्ञ,
उपाध्यक्ष, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
(मृत्यू दि. १७ जानेवारी २०२२)

मा. आम. गणपतराव देशमुख साहेब
उपाध्यक्ष, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
(मृत्यू दि. ३० जुलै २०२१)

मा. आ. शंकरराव गेणूजी कोल्हे साहेब
मा.उपाध्यक्ष व सदस्य - मॅनेजिंग कौन्सिल,
रयत शिक्षण संस्था, सातारा
(मृत्यू दि. १९ मार्च २०२२)

रयत शिक्षण संस्थेचे पदाधिकारी

अध्यक्ष

मान. खासदार पद्मविभूषण शरदचंद्रजी पवार

चेअरमन

मान. डॉ. अनिल पाटील
सहसचिव व ऑडिटर

व्हाईस चेअरमन

मा. अॅड. भगीरथ शिंदे
सहसचिव (माध्यमिक)

सचिव

प्रि. डॉ. व्ही. एस. शिवणकर
ओ.एस.डी.

प्रि. डॉ. एस. जी. मेनकुदळे

मा. श्री. एस. बी. नागपुरे

मा.प्रि. शहाजी डोंगरे

आमच्या महाविद्यालयाचे थोर देणगीदार दांपत्य

मान. सौ. रजनीताई शेंडुरे व मान. अशोक शेंडुरे (अमेरिका)

मान. प्राचार्य डॉ. पार्वती भगवान पाटील
एम.ए., एम.फिल., पीएच.डी.

महाविद्यालय विकास समिती

चेअरमन

मा.सौ.सरोज (माई) पाटील

सदस्य

मा. कल्लाप्पाणा आवाडे

सदस्य

मा. पद्मश्री शिवराम भोजे

सदस्य

मा. मानसिंगराव देसाई

सदस्य

मा. शिवराज नाईक

सदस्य

प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले

सदस्य

प्रो. डॉ. एस. व्ही. चंदनशिवे

सदस्य

प्रा. श्रीमती एस. एस. संभोजी

सदस्य

प्रा. श्रीमती जे. एल. बनसोडे

सदस्य

प्रा. डी. सी. तुळशीकट्टी

सदस्य

श्री. ए. व्ही. जाधव

सचिव

प्राचार्या डॉ. सौ.पी.बी.पाटील

सल्लागार समिती

प्राचार्य डॉ. टी. एस. पाटील प्राचार्य आर. बी. माळी प्राचार्य डॉ.व्ही.एम.पाटील

श्री. ए. एन. पाटील

श्री. एस. सी. बारगे

हार्दिक अभिनंदन

प्रा. एम. एस. मुजावर
राष्ट्रीय उत्कृष्ट हिंदी अध्यापन सेवा
कार्य पुरस्कार २०२२

डॉ. जे. एस. इंगळे
शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर अर्थशास्त्र विषय,
प्राध्यापक पदी निवड, शिवाजी विद्यापीठ अर्थशास्त्र
परिषद शिवार्थ संशोधन नियतकालिक संपादक पदी निवड

प्रो. डॉ. एस.व्ही. चंदनशिवे
शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
मराठी विषय प्राध्यापक पदी पदोन्नती

डॉ. आय. एच. मुल्ला
शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत कोल्हापूर
विभागीय क्रीडा परिषद सचिव म्हणून निवड

डॉ. श्रीमती एस. जे. माने
शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर राज्यशास्त्र
विषय, पीएच.डी. पदवी प्राप्त

श्रीराज भोसले
२०१९-२० मध्ये U-17 National
Chess tournament मध्ये
Silver Medal (Andhra Pradesh)

राष्ट्रीय सेवा योजना विविध प्रसंग व कार्यक्रम

एन.एस.एस. मार्फत गावातून सायंकाळी राष्ट्रीय शांतता आणि एकात्मता यासाठी 'मौन मेणबती रॅली'

दत्तक गाव तळदगे येथे विशेष श्रमसंस्कार शिबिराच्या सांस्कृतिक कार्यक्रमांमध्ये नाटक सादर करताना शिबिराचे स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्यावतीने रांगोळी येथील पूर ग्रस्तांना किराणामाल साहित्य व शालेय साहित्याचे वाटप करताना प्रा.डॉ.पी.बी.पाटील, प्रा.डॉ. एस.जे.माने, प्रा.डॉ. आय.एच.मूला

रेंदाळ येथील बिरदेव नगर येथे राहणाऱ्या ऊस कामगारांच्या मुलांना दिवाळीनिमित्त फराळ वाटप करताना प्रा.डॉ. संध्या माने व स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्यावतीने पट्टणकडोली येथे मराठी शाळेमध्ये पुस्रस्तांना भोजन वाटप करताना विद्यार्थी

दत्तक गाव तळदगे येथे पर्यावरण पूरक घरगुती गणपती विसर्जनचा उपक्रम

विविध व्याख्याने व कार्यक्रम

३ जानेवारी क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंती निमित्त मार्गदर्शन करताना. मा.सौ.तनुजा शिपूरकर (सामाजिक कार्यकर्त्या, कोल्हापूर)

प्राध्यापक प्रबोधिनी व्याख्यान देताना प्रोफेसर डॉ. डी.आर.भोसले

६ मे राजर्षी शाहू महाराज स्मृति शताब्दी व कृतज्ञता पर्व कार्यक्रमामध्ये मार्गदर्शन करताना मा. प्रा.डॉ. टी. एस. पाटील

'आजादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत २ ऑक्टोबर राष्ट्रपिता महात्मा गांधी व लालबहादूर शास्त्री जयंती सप्ताह निमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना आयोजित प्रमुख पाहुणे मा.डॉ. भगवान माने उपस्थित प्राचार्या, प्राध्यापक व विद्यार्थी

१० डिसेंबर जागतिक मानवीहक्क दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना मा.प्रा.डॉ.संभाजी गावडे

२२ एप्रिल जागतिक वसुंधरा दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना आणि भूगोल विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना प्रा.श्री.सुधीर पोवार (शिवाजी विद्यापीठ)

विविध प्रसंग व कार्यक्रम

अंतर्गत तक्रार निवारण समिती मार्फत 'कौटुंबिक हिंसाचार प्रतिबंधक कायदा २००५' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान सादर करताना अॅड.लक्ष्मी सदरेकर (हुपरी)

वाणिज्य विभागामधील 'व्यवस्थापनातील करिअरच्या संधी' या वर मार्गदर्शन करताना प्रा. ए. आर. पाटील

'आजादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत २६ जानेवारी प्रजासत्ताक दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना IQSC वतीने घेण्यात आलेल्या निबंध स्पर्धेचे प्रमाणपत्र वितरण

दत्तक गाव तळदगे येथे विशेष श्रमसंस्कार शिबिराच्या प्रबोधनात्मक कार्यक्रमांमध्ये प्रबोधन करताना डॉ. विजय माने (सातारा)

दत्तक गाव तळदगे येथे आयोजित NSS च्या विशेष श्रम संस्कार शिबिरामध्ये मार्गदर्शन करताना बाबासाहेब नदाब (हेरवाड)

एन. एस. एस. कार्यक्रम समारोप प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा.श्री.एस.पी.कांबळे (ग्रामविकास अधिकारी)

विविध कार्यशाळा आणि व्याख्यान

Seminar Organized under Lead College Scheme (Shivaji University, Kolhapur): Resource Person Smt. Trupti Purekar expressed her thoughts on Self-Reliance of Rural Women (23rd March, 2022)

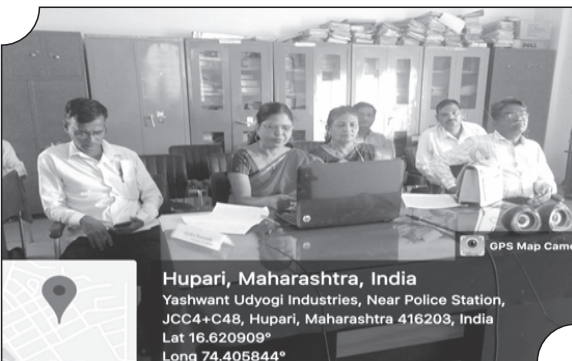
Seminar Organized under Lead College Scheme (Shivaji University, Kolhapur) :Idolarty function of Padmbhushan Dr. Karmveer BhauraoPatil and Sou. Laxmibai Bhaurao Patil by chief guest. (23rd March, 2022)

Resource Person Shri. Mane (ICA Institute of Kolhapur) guided the students in Workshop on 'Employment Opportunities in Commerce Education'(30/03/ 2022)

Lecture on 'Entrepreneurship Development' Resource Persons Dr. Rajendra Sheet (Industrialist, Silver Industry, Hupari.) expressed his views Date: 14/ 05/ 2022

(Prin. Smt. Dr. Patil P. B., Smt. J. L. Banasode J. L. HOD, commerce and Shri. Sutar R. S. and Shri. Samadhan Banasode organizing Committee of National Seminar on 'Entrepreneurship Development: Innovation- Incubation - Start-up' Date; 4/06/2022)

(Resource Person Dr. Ajay Maske of National Seminar on 'Entrepreneurship Development: Innovation- Incubation-Start-up' Date : 4/06/2022

विविध प्रसंग व कार्यक्रम

जागतिक महिला दिनानिमित्त महाविद्यालयातील महिला प्राध्यापकांचा सत्कार करताना

उत्कृष्ट हिंदी सेवा पुरस्कार मिळाल्याबद्दल प्रा. एम. एस. मूजावर यांचा सत्कार करताना मा. प्राचार्या

रयतमाऊली लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील स्मृतिदिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना प्रा. पी. बी. पाटील

कोल्हापूर जिल्हा क्रीडा परिषदेच्या सचिव व अध्यक्ष पदी निवड.

रयत माऊली सौ. लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील स्मृतीदिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना डॉ. एस. व्ही चंदनशिवे सर

Students Participation for on day workshop in English इंग्रजी विभागामार्फत आयोजित कार्यशाळेस उपस्थित विद्यार्थी

महापुरुषांना विनम्र अभिवादन

छ. शिवाजी महाराज जयंतीनिमित्त प्रतिमा पूजन करुन अभिवादन करताना प्राचार्या, शिक्षक आणि विद्यार्थी

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त प्रतिमा पूजन करताना महाविद्यालयातील प्राध्यापक

कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंतीनिमित्त विनम्र अभिवादन करताना प्राचार्या, शिक्षक आणि विद्यार्थी

संत गाडगे महाराज यांना जयंतीनिमित्त विनम्र अभिवादन

मराठी राजभाषा दिनानिमित्त कवी कूसूमाग्रज यांना विनम्र अभिवादन

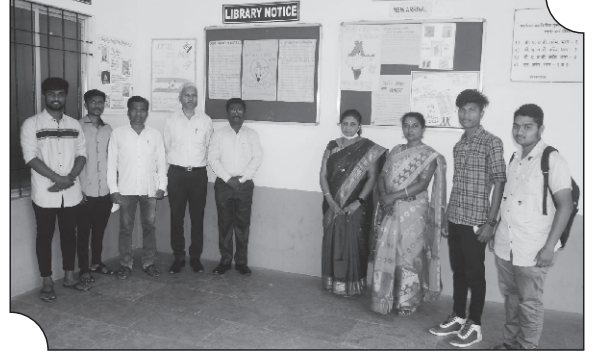

महात्मा जोतिराव फुले जयंतीनिमित्त प्रतिमा पूजन करताना प्राचार्या व शिक्षक-शिक्षकेत्तर सेवक

विविध प्रसंग व कार्यक्रम

लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील स्मृतीदिनानिमित्त अन्न वाटप करताना महाविद्यालयातील प्राध्यापक व विद्यार्थी

अक्षरबन भितीपत्रकाचे उद्घाटन करताना मा. प्राचार्या डॉ. सौ. पी. बी. पाटील, शिक्षक व विद्यार्थी

प्रा. श्रीमती संध्या माने यांनी राज्यशास्त्र विषयातील शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांची पीएच.डी. पदवी प्राप्त केल्याबद्दल सत्कार

संविधान दिननिमित्त शपथ घेताना महाविद्यालयाच्या प्राचार्या मा.डॉ.सौ. पी. बी.पाटील व इतर प्राध्यापक वृंद

इंग्रजी कार्यशाळेनिमित्त गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार करताना प्रमुख पाहुणे डॉ. सोमनाथ पणदे प्राचार्या आणि विद्यार्थी

कॉमर्स विभाग आयोजित टॅली कार्यशाळेसाठी उपस्थित विद्यार्थी

जिमखाना डे

जिमखाना डे क्रीडा स्पर्धा २०२१-२२ चे काही क्षण

जिमखाना डे व्हॉलीबॉल मुले स्पर्धा उद्घाटन करताना प्राचार्य

खेळाडूंना मार्गदर्शन करताना प्राचार्य व शा. शि. संचालक

स्पर्धा सुरुवात (टॉस करताना)

स्पर्धा ठिकाणी मान्यवर भेट

मान्यवरांचे स्वागत

विविध प्रसंग व कार्यक्रम

प्राथमिक आरोग्य केंद्र, हुपरी आणि महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने कॉलेजमध्ये कोरोना लसीकरण शिबिर आयोजित करण्यात आले.

प्राध्यापक प्रबोधिनी अंतर्गत संत कबीर या विषयावर व्याख्यान देताना प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले, सोबत प्राचार्या व प्राध्यापक

ट्रेड फेअर २०२१-२२ उद्घाटन प्रसंगी विद्यार्थ्यांशी हितगुज करताना मान्यवर

प्राध्यापक प्रबोधिनी व्याख्यानमाले प्रसंगी संत कबीरांचे प्रतिमापूजन करताना मा.प्राचार्या व प्राध्यापक

भित्ती पत्रकाचे अनावरण करताना सन्माननीय प्राचार्या डॉ. पी.बी. पाटील व उपप्राचार्य. डॉ. डी. आर. भोसले

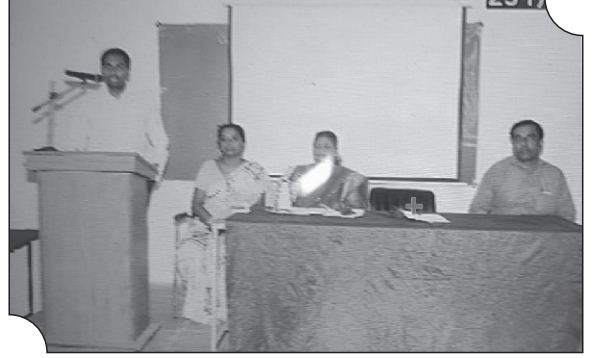

इतिहास विभागामार्फत शैक्षणिक सहली दरम्यान ऐतिहासिक पर्यटनस्थळास भेट

विविध व्याख्याने व कार्यक्रम

ज्येष्ठ विचारवंत मा.डॉ.एन.डी.पाटील यांच्या जयंतीनिमित्त प्रतिमापूजन करताना मा.प्राचार्या व प्राध्यापक वृंद

२२ एप्रिल जागतिक वसुंधरा दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना आणि भूगोल विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना मा.प्रा.श्री.सुधीर पोवार (शिवाजी विद्यापीठ)

कॉमर्स विभागामार्फत आयोजित 'उच्चवित्तीय साक्षरता' या अग्रणी कॉलेज स्कीम अंतर्गत मार्गदर्शन करताना डॉ. संतोष बीरनाळे

इंग्रजी विभागामार्फत आयोजित एक दिवसीय कार्यशाळेत 'करियर अपॉर्च्युनिटीज इन इंग्लिश' या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा. रोहित नाईक

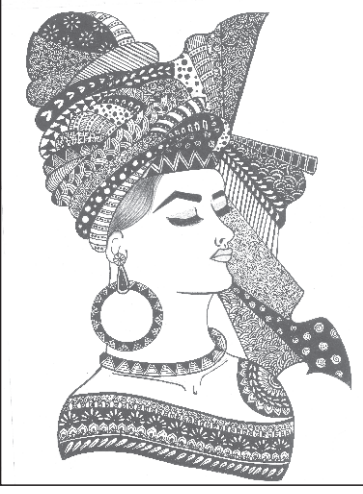

२९ एप्रिल जागतिक वसुंधरा दिनानिमित्त एन.एस.एस. आणि भूगोल विभागामार्फत आयोजित कार्यक्रमाचे प्रतिमा पूजन करताना प्राचार्या आणि प्राध्यापक

एन.एस.एस. मार्फत मतदान दिनानिमित्त घेण्यात आलेल्या रांगोळी स्पर्धेतील रांगोळीची पहानी करताना

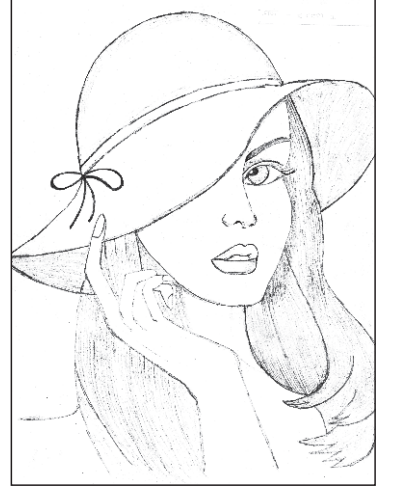
कला दालन

प्रेरणा मिरजे : बी.कॉम-१

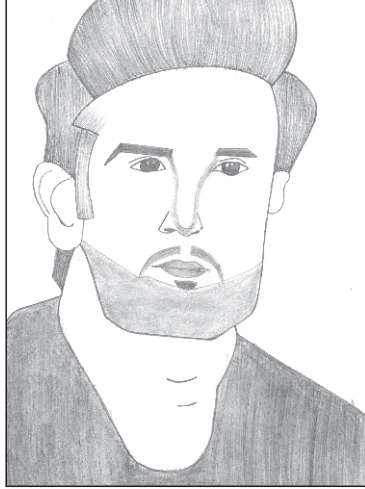
सायली शिंदे : बी.कॉम-१

सायली शिंदे : बी.कॉम-१

अश्विनी करडे : बी.कॉम-१

साक्षी शिंदे : बी.कॉम-१

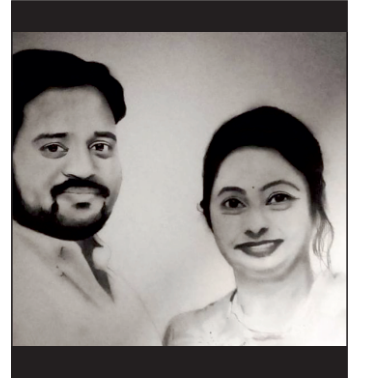
वैष्णवी कुंभार : बी.कॉम-१

साक्षी शिंदे : बी.कॉम-१

रोहित व्हटकर : बी.ए. भाग-३

'स्वावलंबी शिक्षण हेच आमचे ब्रीद !'
- कर्मवीर

कर्मरजत

संस्थापक :
पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील
डी. लिट.

नियतकालिक
अंक बावीसावा
सन २०२१-२२

रयत शिक्षण संस्थेचे,
चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडुरे
कॉलेज, हुपरी

ता. हातकणंगले,
जि. कोल्हापूर -४१६ २०३
फोन : (०२३०) २४५०३५५
ई-मेल : acscollegehpr@yahoo.co.in
वेब : www.csscollegehpr.com

नेक पुनर्मानांकन 'बी+' (CGPA -2.72)

संपादक मंडळ

अध्यक्ष

प्राचार्य डॉ. पार्वती भगवान पाटील

प्रमुख संपादक

प्रो. (डॉ.) डी. आर. भोसले

विभागीय संपादक

प्रा. एम. एस. मुजावर

प्रा. डॉ. एस. व्ही. चंदनशिवे

प्रा. जे. एल. बनसोडे

प्रा. डी. सी. तुळशीकट्टी

श्री. बी. बी. जाधव

डॉ. श्रीमती टी. एस. पाटील

श्री. डी. एम. गोडसे

श्री. एस. एस. बनसोडे

प्रिय साथियों,

कॉलेज का वार्षिक नियतकालिक 'कर्मरजत' का इक्कीसवाँ अंक आपको सौंपते हुए हर्ष हो रहा है। रयत शिक्षण संस्था का उद्देश सर्वसामान्य जनता को शैक्षिक, सामाजिक आदि स्तरों पर ऊपर उठाना और उसे ऊँचाई तक ले जाना है। इसी उद्देश की पूर्ति हेतु यह कॉलेज प्रगति पर है। कोरोना की महामारी उससे उत्पन्न तालाबंदी की स्थिति से निपटते हुए महाविद्यालय के माध्यम से शैक्षणिक एवं सामाजिक कार्य जारी है। इसमें छात्रों द्वारा लिखित और गुरुओं द्वारा संस्कारित साहित्य संकलित है। छात्रों की भावना और विचारों को साहित्य के माध्यम से प्रकाशित किया जा रहा है। पाठकों के लिए यह रुचिपूर्ण तथा ज्ञानवर्धक रहेगा, ऐसा मुझे विश्वास है।

‘सतगुरु की महिमा अनंत, अनंत किया उपगार।

लोचन अनंत उघाडियाँ, अनंत दिखावणहार।’

संत कबीर के इस दोहे से स्पष्ट होता है कि सतगुरु के अपने शिष्यों पर अनंत उपकार होते हैं। सतगुरु के द्वारा ही शिष्योंको सृष्टी का वास्तविक अपार ज्ञान प्राप्त होता है। प्रस्तुत कर्मरजत नियतकालिक में गुरुओं का मार्गदर्शन एवं छात्रों की क्रियाशील ज्ञानसाधना का अंकन मिलता है।

मनुष्य का सर्वांगपूर्ण विकास होने हेतु सर्वसामान्य जनता तक शिक्षा पहुँचाने के लिए कर्मवीर भाऊराव पाटीलजीने रयत शिक्षण संस्था की स्थापना की। स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, मानवता, स्वावलंबन आदि आदर्श मानवी मूल्यों की स्थापना करने हेतु फुले, शाहू और आंबेडकरांनी की प्रेरणा लेकर शैक्षिक सामाजिक कार्य करनेवाले कर्मवीर जी के प्रति विनम्र अभिवादन !

रयत शिक्षण संस्था के अध्यक्ष आदरणीय शरदचंद्रजी पवार साहब के कुशल नेतृत्व में संस्था का शैक्षिक सामाजिक अर्थ प्रगतिपथ पर है। कोल्हापूर जिले के अंतर्गत हुपरी गाँ में चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडुरे कॉलेज संस्था की परंपरा का पालन करने हुए आदरणीय एन.डी. पाटील जी. के. मार्गदर्शन से उच्च शिक्षा के लिए मौलिक योगदान दे रहा है। आदरणीय 'एन.डी.' जी का हाल ही में देहांत हुआ। यह घटना संस्था, कॉलेज और हुपरी पंचक्रोशी के लिए बेहद दुःखदायक रही है। यहाँ के छात्र, शिक्षक-प्रशासकीय सेवक तथा जनता के आदर्श 'एन.डी.' के प्रति भावपूर्ण आदरांजली अभिव्यक्त करते हैं। अन महाविद्यालय आदरणीय सरोज पाटील अर्थात् 'माई' जी के मार्गदर्शन से शैक्षिक कार्य एवं ज्ञान विकास की परंपरा को आगे ले जा रहा है। शैक्षिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, कलात्मक वाणिज्य विषयक आदि स्तरों पर छात्रों का विकास होने हेतु महाविद्यालय में विविध योजना एवं कार्यक्रमों का आयोजन होता रहता है। इसका प्रतिबिंब प्रस्तुत नियतकालिक में है।

‘साहित्य’ में समाजजीवन एवं विचारों का प्रतिबिंब होता है। समाज के अच्छे-बुरे सभी प्रसंग उसमें चित्रित होते हैं। ‘साहित्य’ सृजन कला, अविष्कार और विज्ञान भी है। साहित्य में भाव और विचार होते हैं। सृजनकर्ता अर्थात् लेखक उसे कलात्मक ढंग से प्रस्तुत करता है, इसलिए वह कला है। अपने भावों तथा विचारों की सशक्त अभिव्यक्ति ही नया अविष्कार है। जिनके पास प्रतिभा शक्ति होती है, वह नये अविष्कारों का निर्माण करता है। साहित्य में समाजजीवन का चित्रण सूत्रबंध, व्यवस्थित होता है। साथही उसमें कार्यकारण भाव होता है, समाज की घटित घटनाओं को व्यवस्थित ढंग से प्रस्तुत करता है। इस दृष्टि से साहित्य में विज्ञान के गुण है।

आज के युग में ‘साहित्य’ अपने विविध रूपों में विकसित हो रहा है। इसमें काव्य के साथ गद्य साहित्य का भी विकास हुआ है। गद्य में कथात्मक गद्य और कथेत्तर गद्य यह दो विभाग है। कहानी, उपन्यास, नाटक और एकांकी कथात्मक गद्य विधाएँ हैं; जिसमें यथार्थ जीवन और काल्पनिकता के आधार पर साहित्य की निर्मिति होती है। कथेत्तर गद्य में जीवनी, आत्मकथा, रेखाचित्र, संस्मरण, रिपोर्टाज, यात्रावर्णन आदि कथेत्तर गद्य विधाएँ हैं; जिसमें जीवन का यथार्थ होता है। प्रस्तुत ‘कर्मरजत’ में छात्रों ने कविता, निबंध के साथ कथात्मक गद्य एवं कथेत्तर गद्य में भी लेखन किया है। इससे छात्रों के विविधमुखी साहित्य प्रतिभा का परिचय मिलता है। छात्रों की सृजनशीलता अभिनंदनीय है।

कॉलेज में दिनविशेष एवं विविध समारोह प्रसंग में ‘अक्षरबन’ भितीपत्रिका का आयोजन किया जाता है। कॉलेज के छात्र अपनी सृजनशील लेखनी का परिचय देते हैं। निबंध, वक्तव्य आदि प्रतियोगिताओं के माध्यम से छात्र अभिव्यक्त होते रहते हैं। छात्रों के विचारों एवं भावों की अभिव्यक्ति को प्रकाशित किया जाता है।

इस अंक में छात्रों द्वारा लिखित मराठी, हिंदी और अंग्रेजी भाषा का साहित्य है। इसमें महाविद्यालय की विविध समितियों का कार्यवृत्तांत संक्षेप में दिया है। कॉलेज के विविध समारोह की तस्वीरें अंक का महत्त्व बढ़ाती है।

‘कर्मरजत’ का संपादन करते समय महाविद्यालय की प्रधानाचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील जी का सहयोग एवं मार्गदर्शन मिला। संपादक सदस्य- प्रो. डॉ. एस. व्ही. चंदनशिवे, श्री. एम.एस.मुजावर, श्री.डी. सी. तुलशीकट्टी, प्रा. श्रीमती जे. एल. बनसोडे, प्रो. डॉ. जे. एस. इंगळे, प्रा. बी.बी. जाधव, प्रा. एस. एस. बनसोडे, प्रा. डी. एम. मोडसे, श्रीमती टी. एस. पाटील, आदियों का सहयोग मिलता रहा। कॉलेज के सभी शिक्षक कार्यालयीन सेवकों और छात्रों का भी सहयोग मिला इन सबका हार्दिक आभार।

प्रस्तुत अंक की सौंदर्यपूर्ण छपाई करके अंक समय पर उपलब्ध कराया इसके लिए भारती मुद्रणालय के श्री. निहाल शिपूरकर, सौ. तनुजा शिपूरकर और मुद्रणालय के सभी कर्मचारियों का हृदय से आभार प्रकट करता हूँ।
धन्यवाद।

प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले
संपादक, कर्मरजत

प्राचार्यांचे मनोगत

प्रिय रसिक व विद्यार्थी बंधू-भगिनीनो,

महाविद्यालयाचे वार्षिक नियतकालिक 'कर्मरजत' २०२१-२२ चा एकविसावा अंक प्रकाशित करताना मला मनस्वी आनंद होत आहे. खरे तर सन २०२०-२१ हे वर्ष महाविद्यालयाच्या दृष्टीने आव्हानात्मक होते. कारण कोरोना महामारीच्या परिस्थितीत विद्यार्थ्यांचा गुणात्मक, कलात्मक व बौद्धिकदृष्ट्या विकास साधणे अत्यंत खडतर कार्य होते. तरीही अनेक अडचणीवर मात करत हे आव्हान सहकाऱ्यांच्या व IQAC समितीमार्फत सुनियोजन करून यशस्वीपणे पेलले.

ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया, अध्यापन, प्रबोधनात्मक उपक्रम, कला व क्रीडा क्षेत्रातील व्याख्याने, सेमिनार, कार्यशाळा, परीक्षा, गुणवत्ता वाढीसाठी केलेले कामकाज, ऑनलाईन पद्धतीने उत्कृष्टणे पार पाडले. त्यामुळे अशा पस्थितीतही महाविद्यालयाने निकालाची उज्ज्वल परंपरा कायम राखली आहे.

विद्यापीठीय अभ्यासक्रमाबरोबरच विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक बांधिलकी, राष्ट्रीय एकात्मता, आत्मप्रतिष्ठा वृद्धिंगत व्हावी, काला-क्रीडा, श्रमसंस्कार आणि प्रबोधन व्हावे यासाठी महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना, सांस्कृतिक विभाग, जिमखाना विभाग, वाड्मय मंडळ, कॉमर्स फोरम, अग्रणी महाविद्यालय योजना इ. समित्या कार्यरत आहेत. या विविध समित्यांच्या वतीने विविध कार्यक्रम व व्याख्यानांचे संयोजन ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात आले.

महाविद्यालयाचा क्रीडा विभाग सतत कार्यरत असतो. सन २०२१-२२ या वर्षात कबड्डी, व्हॉलीबॉल अॅथलेटिक्स, तायकांदो, बुद्धिबळ या स्पर्धांमध्ये महाविद्यालयाचे खेळाडू सहभागी झाले होते. या विविध स्पर्धांमध्ये भोसले-श्रीराज सूर्याजी याची अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ बुद्धिबळ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघात निवड झाली.

सांस्कृतिक विभागामार्फत विविध उपक्रम घेण्यात आले.

● पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंती निमित्त मा. प्रसाद कुलकर्णी यांचे ऑनलाईन व्याख्यान घेण्यात आले.

● रयत माऊली सौ. लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील पुण्यस्मरण दिनानिमित्त गरीब विद्यार्थ्यांना वस्तीवर जाऊन 'अन्नदान' करण्यात आले.

● राजर्षी छ. शाहू महाराज स्मृती शताब्दी पर्व निमित्त ज्येष्ठ विचारवंत प्राचार्य डॉ. टी.एस. पाटील यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

● आझादी का अमृत महोत्सव निमित्त नटराज अकॅडेमी इचलकरंजी येथील श्री. विशाल चिगरे यांनी देशभक्तीपर नृत्याचा कार्यक्रम सादर केला व पर्यावरण विषयक 'शॉर्टफिल्म' दाखवण्यात आली.

राष्ट्रीय सेवा योजना समितीच्या वतीने वर्षभर श्रमदान व प्रबोधनपर उपक्रम महाविद्यालयात व दत्तक खेड्यात राबविले. कोविड काळात प्रबोधन, व्याख्यानांचे संयोजन केले. मौजे तळदगे येथे 'राष्ट्रीय सेवा योजनेचे विशेष श्रमसंस्कार शिबिर' घेण्यात आले.

या शैक्षणिक वर्षात कॉमर्स विभागाच्या वतीने एक राष्ट्रीय सेमीनार, तीन दिवसीय Tally-ERP-9 वर वर्कशॉप , महिलांच्या स्वयंरोजगार विषयी वर्कशॉप घेण्यात आले. तसेच 'ट्रेड फेअर' २०२२ चे यशस्वी संयोजन केले आणि उद्योजक मना. राजू शेठ्टी व उद्योजक रयत शिक्षण संस्थेचे मॅनेजिंग कौन्सिल सदस्य मान. डॉ. एम.बी. शेख यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना स्वयंरोजगार विषयक बहुमोल मार्गदर्शन मिळाले.

महाविद्यालयातील अनेक प्राध्यापकांनी ही गुणवत्ता सुधार व काही पुरस्कार प्राप्त केले आहेत. !

महाविद्यालयात बॅकिंग, टॅली, मानवी हक्क, बेसिक इंग्लीश ग्रामर, सुगम संगीत-गायन वादन, मोडी लिपी कोर्स, हिंदी अनुवाद कोर्स इ. प्रमाणपत्र कोर्सेस महाविद्यालयात सुरु असून रयत शिक्षण संस्थेच्या कर्मवीर विद्याप्रबोधिनी मार्फत ब्युटी पार्लर, फॅशन डिझायनिंग, शॉर्टटर्म कोर्स चालविले जातात. तसेच महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा केंद्र कार्यरत आहे. बॉश ब्रिज कोर्स सुरु आहे.

महाविद्यालयातील विविध विभागांनी कार्यशाळा, सेमिनार व व्याख्यानांचे ऑनलाईन संयोजन केलेले सेच प्राध्यापकांनी विविध रेफ्रीड जर्नल्समध्ये रिसर्च पेपर्स प्रकाशित केलेले आहेत. शिवाजी विद्यापीठाच्या जिल्हास्तरिय युवा महोत्सवात महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

महाविद्यालयात बी. ए., बी. कॉम. पदवी तसेच एम. कॉम. पदवीव्युत्तर शिक्षणाची सोय असून यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ नासिक अभ्यास केंद्र महाविद्यालयात कार्यरत असून बी.ए., बी. कॉम. पदवी तसेच एम.ए.इंग्रजी व मराठी अभ्यासक्रम चालविले जातात.

महाविद्यालय विकास समितिचे चेअरमन आदरणीय सरोज (माई) पाटील यांना अंधश्रद्धा निर्मुलन समितीच्या अध्यक्षपदी निवड झाल्याने गौरविण्यात आले. ही आमच्यासाठी गौरव व प्रेरणेची घटना आहे. त्याच बरोबर महाविद्यालयाच्या विकासासाठी मान. चेअरमन, रयत शिक्षण संस्थेचे सर्व पदाधिकारी, मान. अशोक शेंड्रे, मान. सौ. रजनीताई शेंड्रे, महाविद्यालय विकास समिती यांचे सातत्याने मार्गदर्शन लाभले त्याबद्दल मी त्यांची अत्यंत ऋणी आहे. तसेच हुपरी पंचक्रोशीतील थोर देणगीदार, हितचिंतक, सेवाभावी संस्था, संघटना यांची सर्वोतोपरी मदत महाविद्यालयास होते त्याबद्दल मी त्यांचे आभार मानते.

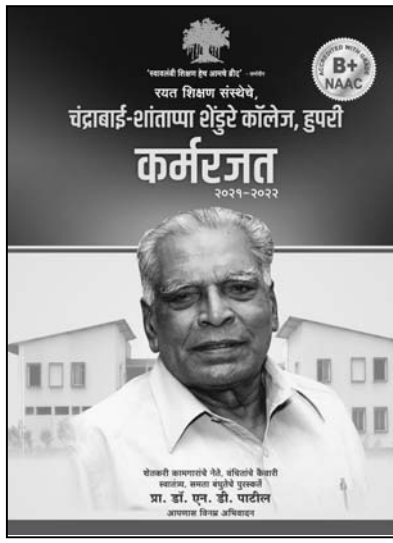
हे महाविद्यालय सर्वार्थाने परिपूर्ण होऊन शिवाजी विद्यापीठ क्षेत्रात उज्वल यश संपादन करेल असा विश्वास व्यक्त करते .

धन्यवाद !

– प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील

कर्मरजत

सन २०२१-२२

नियतकालिक
अंक बावीसावा

| मुखपृष्ठ संकल्पना : प्रो. (डॉ.) डी. आर. भोसले व श्री. सचिन भोसले |

| आतील छायाचित्र मांडणी : प्रा. डी. एम. गोडसे व संपादक मंडळ |

| या अंकातील साहित्यातून व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही. |

सूचना, प्रतिक्रिया : E-mail - acscollegehpr@yahoo.co.in |

| हा अंक खाजगी वितरणासाठी आहे. |

भावपूर्ण श्रद्धांजली

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये

शहीद झालेले जवान, देशातील, महाराष्ट्रातील
कर्तृत्ववान व्यक्ती, रयत शिक्षक संस्था व महाविद्यालयाशी
संबंधित हुपरी पंचक्रोशीतील व्यक्ती ज्यांचे निधन झाले
अशा सर्वांना भावपूर्ण श्रद्धांजली!

दि प्रेस रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स अॅक्ट (नियम)
क्र. ८ फॉर्म नं. ४ प्रमाणे आवश्यक माहिती

प्रकाशन स्थळ	:	चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडुरे कॉलेज, हुपरी
मुद्रकाचे नाव	:	श्री. निहाल शिपूरकर, द्वारा, भारती मुद्रणालय, कोल्हापूर
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	भारती मुद्रणालय, शाहूपुरी ४ थी गल्ली, कोल्हापूर. फोन : २६५४३२९
प्रकाशकाचे नाव	:	प्राचार्य डॉ. पार्वती भगवान पाटील
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडुरे कॉलेज, हुपरी, जि. कोल्हापूर-४१६ २०३
संपादकाचे नाव	:	प्रो. (डॉ.) डी. आर. भोसले
पत्ता	:	चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडुरे कॉलेज, हुपरी, जि. कोल्हापूर
मालकी	:	रयत शिक्षण संस्था, सातारा यांचे चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडुरे कॉलेज, हुपरी, जि. कोल्हापूर

मी प्राचार्य डॉ. पार्वती भगवान पाटील जाहीर करते की, वरील माहिती माझ्या समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे.

प्राचार्य डॉ. पार्वती भगवान पाटील,
एम. ए., एम.फिल., पीएच. डी.

मराठी विभाग

“काळजी धरलेल्या दिव्यांची,
काजळी झटकून येतो.
विझलेल्या दिव्यांना,
पुन्हा एकदा पेटवून येतो
आपल्याला गर्भातच प्रकाश पेरायचा आहे.
थांब ! मी सूर्यच सोबतीला घेऊन येतो.”

- कवी मनोहर नाईक

विभागीय संपादक
प्रो. डॉ. सुनील चंदनशिवे
मराठी विभाग प्रमुख

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

- देशाची पहिली स्त्री शिक्षिका सावित्रीबाई फुले / कु. काजल गणपती गोटणे, एम.कॉम.भाग-१
- छत्रपती राजर्षी शाहू महाराज / कु. सोनाली नारायण पाटील, एम.कॉम.भाग-१
- स्वातंत्र्यवीर सावरकर / आश्विनी दादासो गाठ, एम.कॉम.भाग-१
- भारताची स्वर कोकिला / अझररुद्दीन मुलाणी, एम.कॉम.भाग-१
- स्वामी विवेकानंदाचे शिक्षण विचार / कु. पूजा दिलीप नवाळे, बी.कॉम. भाग-१
- डॉ. कर्मवीर जयंती सप्ताह / कु. नेहा शिवाजी शिंदे, बी.ए.भाग-३(मराठी)
- 'सैराट' चित्रपटाविषयी माझी भूमिका / कु. ऋषीकेश कुबेर कुंभार, बी. ए. भाग-३
- रिच, मद्र रिच सन / कु. शिवप्रसाद किरण जगताप, बी.कॉम भाग-१
- पूण्यभूमी भारत आणि आजचा युवक / कु. देवराज संभाजी सिसाळे, बी.कॉम भाग-१

पद्य विभाग

- माझ्या माणसांनो / जयंत गडकरी
- भारताच्या युवक हो / कु. इंद्रजित भातमारे, बी.कॉम.भाग-१
- दीपस्तंभ / निलेश गणेश सोनकेकर, बी.कॉम.भाग-१
- शिवछत्रपती / कु. प्रांजली अरुण जाधव, बी.ए.भाग-३
- आयुष्य / कु. प्रांजली अरुण जाधव, बी.ए.भाग-३
- हे असचं असतं / कु. मुस्कान नि. जामदार, बी.ए. भाग-३
- आयुष्य / कु. श्रद्धा पांडुरंग टोणपे, बी.ए. भाग-१
- औषध केवळ बाटल्या आणि गोळ्या मध्येच असते असे नाही / कु. मुस्कान नि. जामदार, बी.ए. भाग-३
- शेतकऱ्याची व्यथा / कु. पूजा शा. पाटील, बी.ए. भाग-१
- दोन अक्षर / कु. श्रीधर बिरांजे, बी.कॉम.भाग-३
- प्रेम किती छान असतं / कु. पल्लवी म. महाजन बी.कॉम. भाग-३
- तू / कु. पल्लवी म. महाजन बी.कॉम. भाग-३
- सैराट / कु. दिपाली दत्तात्रय पाटील, बी.कॉम. भाग-३
- प्रेम / कु. ऋतुजा शीतल हुपरे, बी.कॉम. भाग-३
- बहिण / कु. दिपाली दत्तात्रय पाटील, बी.कॉम. भाग-३
- वेदना / कु. अमनुल्ला मुजावर, बी.कॉम. भाग-३
- नातं मैत्रीचं / कु. प्रज्ञा माळी, बी.कॉम. भाग-१
- जीवन / कु. ऋतुजा शीतल हुपरे, बी.कॉम. भाग-३
- व्हॉट्सअॅपची काठी / कु. प्रियंका सं. जाधव, बी.कॉम. भाग-३
- कधी ती पण वेळ येईल / कु. नेहा सुरेश उलपे, बी.कॉम. भाग-३

देशाची पहिली स्त्री शिक्षिका 'सावित्रीबाई फुले'

काजल गणपती गोटणे

एम.कॉम. भाग-१

‘ज्ञान नाही विद्या नाही ते घेणेची गोडी नाही बुद्धी असूनी चालत नाही, तयास मानव म्हणावे का?’ असा महत्त्वपूर्ण प्रश्न आपल्या काव्यातून निर्माण करून अज्ञानाच्या अंधकारात खितपत पडलेल्या दिनांना खुदिप्यतान मार्ग दाखविणाऱ्या खरीखुरी विद्येची दैवत असणाऱ्या क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांचा जन्म दि.३ जानेवारी १८३१ मध्ये सातारा जिल्ह्यातील खंडाळा तालुक्यातील नायगाव येथे नेवासे पाटलांच्या कुळात झाला व अवघ्या नवव्या वर्षीय त्यांचा विवाह युगप्रवर्तक क्रांतिसूर्य महात्मा जोतिबा फुले यांच्याशी झाला आणि १८४० पासून त्यांच्या शिक्षणाला प्रारंभ झाला व जोतिबांच्या ज्योतीवर ज्ञानाची ज्योत पेटली व अंधाराला संपविण्यासाठीच महात्मा फुले यांनी जे समतेचे महायुद्ध पुकारले होते. त्यात सावित्रीने उडी घेतली. आपल्या संसाराचा त्याग करून इतरांच्या कल्याणासाठी चंदनासम साध्वी झिजली. या देशाचे सर्व अनर्थ एका अविद्येने केले आहे. हे कटू सत्य महात्मा फुले यांनी ओळखून १८४८ मध्ये पुणे येथे भिडे वाड्यात मुर्लीसाठी पहिली शाळा काढली व १ जानेवारी १८४८ रोजी तिथल्या पहिल्या शिक्षिका झाल्या व देशातून पहिली स्त्री शिक्षिका बनण्याचा मान पटकावला. मनुवादाने बरबटलेल्या नराधमांनी सावित्रीच्या अंगावर शेंण, विष्टा टाकून त्यांना विचलित करण्याचा प्रयत्न केला. पण सावित्रीबाईंनी हे तर माझ्या

कार्याबद्दल केला जात असलेला फुलांचा वर्षावच आहे. असे सांगून समतेचा ज्वालामुखी आपल्या हृदयामध्ये सतत धगधगत ठेवून कार्याला गतिमान केले. जेव्हा जोतिबांनी १ मे १८४९ पुणे येथील उस्मान शेखच्या वाड्यात प्रौढाच्या शाळेची स्थापना केली. तेथेही सावित्रीने अध्यापनाची महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली. पुढे पुणे, सातारा, नगर जिल्ह्यात समाज जागृतीसाठी स्थापना केलेल्या काही शाळांमधूनही सावित्रीबाईंनी शिक्षकेची भूमिका पार पाडून कर्तव्य पूर्ण केले.

बालविवाह, सतीप्रथा, जातिभेद, कर्मकांड यांचा धिक्कार करून विधवा पुनर्विवाह व ऐक्यश्वरवाद यांचा पुरस्कार केला. तसेच समतेची शिकवणसुद्धा दिली. तत्कालिन कुमारािकांच्या मुलांची बालहत्या प्रचंड प्रमाणांवर होत होती. तेव्हा निष्पाप अर्भकांची हत्या होऊ नये म्हणून महात्मा फुले यांनी १८५३ मध्ये आपल्या घरात बालहत्या प्रतिबंध गृहाची सुरुवात केली. तेव्हा सावित्रीने त्याचा आनंदाने स्वीकार केला. या पवित्र कार्याने कित्येक मुलांना जीवनदान मिळाले. पण या सावित्री, जोतिबा दाम्पत्यांना स्वतःला मूलबाळ झाले नाही. सावित्री जोतिबांना शेटजी म्हणत असे. तेव्हा सावित्री जोतिबाला म्हणाल्या, “मला मूल होत नाही. तेव्हा तुम्ही दुसरे लग्न करावे.” तेव्हा समतेचा महामेरू फुले म्हणाले, “कदाचित माझ्यात दोष असेल. आपण तुझेच दुसरे लग्न करू व आपण त्यांचा

स्वीकार करू" व सावित्री स्तब्ध झाल्या. केवढे हे औदार्य? मग पुढे या दाम्पत्याने काशीबाई नावाच्या एका ब्राह्मण विधवेचा मुलगा यशवंत याला दत्तक घेतले व जोतिबा फुले १८११ मध्ये पक्षघाताने आजारी पडले. तेव्हा मात्र सावित्रीबाई थोड्या खचल्या. त्यांनी जोतिबांनी भरपूर सेवा केली. पण दुर्दैवाने जोतिबा यातून सावरू शकले नाहीत. तरीही त्यांनी सावित्रीबाईंना सतत प्रेरणा देत राहिले. तेव्हा सावित्रीबाई न डगमगता कार्यरत राहिल्या. आयुष्यभर समाजाची सेवा करणाऱ्या सावित्रीने जवळपास दोन वर्षे आपल्या पतीची सेवा केली. समाजाबरोबरच अखेर २८ नोव्हें. १८९० रोजी सावित्रीचे कुंकू असणाऱ्या जोतिबांवर काळाने झडप घातली. तिच्यावर दुःखाचा डोंगर कोसळला.

पण मोठ्या धैर्याने तिने हे दुःख झेलले.

पुढे सावित्रीबाईंनी आपले संस्कृती व धर्मकार्य चालूच ठेवले. या दुःखातून सावरते न सावरते तोच अनेक संकटांना त्यांना तोंड द्यावे लागले. पुढे १८९७ मध्ये पुणे परिसरात प्लेगची साथ सुरू झाली. तेव्हा सावित्रीबाईंनी आपला मुलगा यशवंत याला पुण्यात प्लेग गृहस्थांना मोफत सेवा देण्यास सांगून अनेकांचे जीव वाचवले. पण हे सत्र चालू असतानाच स्वतः सावित्रीबाईंच प्लेगच्या शिकार झाल्या. रात्रंदिवस चंदनासम झिजणाऱ्या सावित्रीबाईंवर १० मार्च १८९७ रोजी काळानं झडप घातली. त्यांचे महानिर्वाण झाले. संपूर्ण भारत हा पोरका झाला.

छत्रपती राजर्षी शाहू महाराज

सोनाली नारायण पाटील

एम.कॉम. भाग - १

महाराष्ट्रातील कोल्हापूर संस्थानाच्या इतिहासाचा 'एक ना भूतो ना भविष्यती असा सुवर्णकाळ'! कोल्हापूरचे तत्कालिन रीजंट जयसिंगराव उपाख्य आबासाहेब घाटगे आणि राधाबाई साहेब यांच्या पहिल्या अपत्यान लक्ष्मी विलास पॅलेसमध्ये जन्म घेतला. तो होता सुवर्ण दिन २६ जून १८७४. त्यांचे नाव ठेवण्यात आले यशवंतराव! अतिशय आनंदाचे वातावरण कोल्हापूर संस्थानामध्ये तयार झाले. कालचक्राबरोबर यशवंतराव मोठे होत होते. आता ते पावणे दहा वर्षांचे झाले होते. सुदृढ शरीरयष्टी असलेल्या यशवंतरावांना मैदानी आणि मर्दानी खेळांत रस होता. त्याचबरोबर शिकार आणि मल्लविद्येत त्यांची विशेष रुची होती, असे असूनदेखील स्वभावाने मात्र ते मितभाषी आणि लाजाळू होते. लोकांमध्ये मिळून-मिसळून राहायला त्यांना अतिशय आवडे. त्यावेळचे कोल्हापूरचे छत्रपती चौथे शिवाजीराजे यांच्या मृत्यूपश्चात त्यांच्या पत्नी आनंदीबाई यांनी यशवंतरावास दत्तक घेतले. १७ मार्च १८८४ रोजी झालेल्या शाही दत्तकविधान सोहळ्यात यशवंतरावाचे नाव बदलून 'शाहू' असे ठेवण्यात आले. बऱ्याच कालावधीनंतर उत्तम राजा मिळाल्याच्या भावनेने कोल्हापूरच्या जनतेचा आनंद आकाशाला गवसणी घालू लागला. ब्रिटिश अधिकारी फिटझिगराल्ड यांच्या निगराणीमध्ये शाहू महाराजांचे शिक्षण सुरू झाले. त्यांच्या सोबतीला धाकटे बंधू बापूसाहेब, दत्ताजी इंगळे आणि काकासाहेबदेखील होते. या सर्वांच्या प्रत्यक्ष शिक्षणाची जबाबदारी कृष्णाजी गोखले आणि हरिभाऊ यांनी समर्थपणे

पार पाडली. शाहू महाराजांना शिक्षणासाठी इंग्लंडला पाठवण्याची इंग्रज सरकारची इच्छा असल्याचे शाहू महाराजांच्या दत्तक विधानानंतर ब्रिटिश पॉलिटिकल एजंट कर्नल रीव्हज यांनी जाहीर केले. रीजंट आबासाहेब स्वतः इंग्लंडला जाऊन तेथील निरीक्षण करून परतले. त्यावरून लहान मुलांच्या शिक्षणासाठी येथेच यथायोग्य व्यवस्था करावी ही आबासाहेबांची इच्छा इंग्रज सरकारने मान्य केली.

महाविद्यालयीन शिक्षणासाठी इ.स. १८८६ नंतर शाहू महाराज राजकोट येते गेले. त्यांच्याबरोबर पालक सरदार बुवासाहेब इंगळे, कृष्णाजी गोखले, हरिभाऊ आणि इतर सहाध्यायी होते. येथेच शाहू महाराजांची भावनगरच्या राजकुमार भावसिंहजी यांच्याशी भेट झाली आणि पुढे हेच दोघे एकमेकांचे अत्यंत घनिष्ट आणि जिव्हाळ्याचे मित्र झाले. राजकोट येथे उत्तम शिक्षण व्यवस्था होती. ज्यामध्ये बौद्धिक विषयांव्यतिरिक्त अश्वारोहण, मल्लविद्या, नेमबाजी इ. गोष्टींचे शिक्षण दिले जाई. चार-पाच वर्षे येथील शिक्षणाला होताच सर्वांना पुढील शिक्षणासाठी कोल्हापूरला बोलवण्यात आले. राजकोट येथील शैक्षणिक कालखंडादरम्यान २० मार्च १८८६ दरम्यान आबासाहेबांचे निधन झाले होते. त्यांच्या अंतिम इच्छेनुसार तत्कालिन पोलिटिकल एजंट ली वॉर्नर यांनी स्टुअर्ट मिटफोर्ड फ्रेजर या नवीन शिक्षकाची नियुक्ती केली होती. फ्रेजरसरांच्या मार्गदर्शनानुसार सर्वांचे पुढील शिक्षण धारवाड येथे सुरू झाले. इतर सहाध्यायींबरोबर

राजकुमार भावसिंहजीसुद्धा सोबत होते. शाहू महाराजांनी इंग्लिश, भूगोल, अर्थशास्त्र, इतिहास इ. विषयामध्ये ज्ञानप्राप्ती केलीच; शिवाय अश्वारोहण आणि मृगया विद्येतसुद्धा प्रावीण्य मिळवले. सर फ्रेजर शाहू महाराजांबद्दल म्हणतात, “शाहूराजे स्वभावाने दिलदार, सरळ, सत्यनिष्ठ, निःस्वार्थी असून ते वैचारिकदृष्ट्या प्रगल्भ आहेत. “सन १८९२ च्या सुमारास केशवराव गोखले यांच्या निवृत्तीनंतर सर रघुनाथ व्यंकोजी सबनीस यांची नियुक्ती झाली. सर सबनीस स्वभावाने गंभीर, प्रेमळ व सत्यनिष्ठ होते. ते आदी समाजाचे चाहते आणि अस्पृश्यांबद्दल करुणा असणारे होते. शैक्षणिक कामातील जबाबदाऱ्यांसोबत राज्यातील न्यायदान, राज्य प्रशासन सर फ्रेजर आणि सर गोखले यांनी उत्तमरीत्या केले. सन १८९३ जानेवारीमध्ये शाहू महाराज सहाध्याऱ्यांसोबत धारवाड येथून कोल्हापूरला आले. त्यांच्या शिक्षणाची प्रक्रिया नोव्हेंबर १९९२ मध्ये पूर्ण झाली. या प्रशिक्षणाच्या कालावधीतच एक अत्यंत महत्त्वाची घटना घडली. ती म्हणजे शाहू महाराजांचा विवाह! बडोदा येथील सरदार गुणवंतराव खानविलकर यांच्या कन्या लक्ष्मीबाई यांच्याशी महाराजांचा विवाह सोहळा १ एप्रिल, १८९१ रोजी पार पडला.

मराठ्यांच्या राज्यातील अवघ्या ३,२७,७०१ चौरस मैल जमिनीवर वसलेले शाहू महाराजांचे कोल्हापूर संस्थान! हा छत्रपती शिवाजी महाराजांचा वैचारिक वारसा शाहू महाराजांनी समर्थपणे पुढे चालवला. आपल्या राज्याचा सर्वांगीण विकासाचा आराखडा करताना जनतेशी प्रत्यक्ष भेटीगाठी, लोकजीवनाचा आढावा घेण्याला त्यांनी प्राधान्य दिले. शाहू महाराजांचा भव्य राज्याभिषेक सोहळा २ एप्रिल १८९४ रोजी झाला. ब्रिटिश अधिकारी लॉर्ड हॅरिस यांच्या हस्ते महाराजांनी राज्यकारभाराची सूत्रे अधिकृतरीत्या स्वीकारली. याचवेळी युरोपियन आणि हिंदी जनसमुदायासमोर आपला जाहीरनामा सादर केला ८ मे १९८८ रोजी कोल्हापूर-मिरज रेल्वेमार्गाच्या कामाची पायाभरणी केली. महाराजांच्या दूरदृष्टीमुळे राज्याच्या व्यावसायिक आणि आर्थिक विकासात वेगाने भर पडली.

कोल्हापूर येथे ‘श्री शाहू स्पिनिंग अँड विव्हिंग मिल’ या राज्यातील पहिल्या कापड गिरणीचा कोनशिला समारंभ शाहू महाराजांच्या हस्ते २७ नोव्हेंबर १९०६ रोजी झाला. गरीब आणि शेतकरी वर्गासाठी कर्ज उपलब्ध व्हावे यासाठी सहकारी तत्त्वावरील सोसायट्या स्थापण्यास प्रोत्साहन दिले. भास्करराव जाधव यांनी १९१३ मध्ये ‘कोल्हापूर अर्बन को-ऑप. सोसायटी लि.’ ही संस्था सुरू केली. पहिल्या महायुद्धावेळी इंग्लंडला मदत म्हणून स्वतःचे रु.५,००,००० दिले. मुंबई इलाखा किंग एवबर्ड या कृषी संशोधन फंडाला रु.५००० ची मदत केली. अविरत कष्ट आणि आर्थिक अडचणींवर मात करून त्यांचा अत्यंत महत्त्वाकांक्षी ‘राधानगरी धरण’ हा प्रकल्प पूर्णत्वास नेला. त्याचे फलित म्हणजे या प्रकल्पामुळे झालेली हरितक्रांती यामुळे राज्याचा सर्वांगीण विकास झाला. नोकरीसाठी सर्व क्षेत्रे खुली करण्याबरोबरच मागासर्गीयांना सरकारी नोकरीत ५०% आरक्षणाचा जाहीरनामा त्यांनी सन १९०२ मध्येच काढून त्याची अंमलबजावणी ही केली. ‘रीमॅरेज रजिस्ट्रेशन लॉ’ हा विधवांच्या पुनर्विवाहासंबंधीचा कायदा जुलै १९१७ मध्ये त्यांनी केला. कोल्हापूरच्या आजवरच्या इतिहासात कधीही हिंदू-मुस्लीम दंगे झाले नाहीत. याचे कारण महाराजांनी पेरलेल्या ऐक्यभावना बीजामध्येच आहे. शाहू महाराज आणि डॉ. नायर यांच्या प्रयत्नामुळेच विधिमंडळात ६ जागा मराठा व इतर जातीसाठी राखीव जागा मिळवल्या आल्या. शाहू महाराजांमुळे कोल्हापूर आता कलापूर म्हणूनही प्रसिद्धीला आले. सर्वसमावेशक क्रांतिकारी कार्यामुळे त्यांची ख्याती सर्वदूर पोहोचली. सामाजिक कार्यासाठी तर त्यांना आधुनिक ‘गौतम’ म्हणूनही विख्यात झाले. हिंदुस्थान-इंग्लंड संबंध अधिक दृढ करताना त्यांनी राणी व्हिक्टोरियास सुवर्ण करंडक आणि मानपत्र दिले. G.C.V.O., M.E.O.C., G.C.S.I., आणि G.C.I.E., या उच्च पदव्यांनी शाहू महाराजांनी इंग्रज सरकारने विभूषित केले. १८ सप्टेंबर १८९५ रोजी त्यांना राजमुद्रा आणि २१ लोकांची मानवंदना अर्पण करण्यात आली. तसेच १०३ मराठा लाइट इन्फंट्रीचे मानद कर्नल म्हणून त्यांची नियुक्ती केली होती.

अशा या खऱ्या अर्थाने रयतेच्या राजाने म्हणजेच लोकराजाने ६ मे १९२२ रोजी जगाचा निरोप घेतला. केवळ २८ वर्षांच्या त्यांच्या राजकीय, सामाजिक कारकिर्दीची व्याप्ती गगनाला भिडली. 'मराठ्यांचा छत्रपती' या नात्याने त्यांनी छत्रपती शिवाजी महाराजांचा

वैचारिक वारसा खऱ्या अर्थाने पुढे चालवला असा हा अद्वितीय कार्याचा प्रगतशील विचारांचा सुवर्णकाळ असाच पुढे अखंड चालू राहावा यासाठी पुढील पिढ्यांचा निश्चय आवश्यक आहे.

॥ छत्रपती शाहू महाराज की जय॥

माझ्या माणसांनो

माझ्या माणसांनो,
तुम्ही काळे असाल, गोरे असाल, लाल किंवा पिवळे
असाल,
कोणत्याही जातीचे, धर्माचे, देशाचे, भाषेचे असाल...
पण गभारपणी तुमच्या आयांच्या डोळ्यांत
सारख्याच स्वप्नांची निरांजने तेवली असतील.
प्रसुतीच्या असह्य वेणा त्यांनी
सारख्याच आशेने सहन केल्या असतील...
तुमचा बाप माझ्यासारखाच
काहीसा केविलवाणा, थोडा ओशाळवाणा,
तुमची वाट बघत बसला असेल...
तुम्ही काळे, गोरे, लाल, पिवळे असतानाही
कुठल्याही धर्माचे, देशाचे, भाषेचे असतानाही
जर सारखेच गरीब असाल, तर-
तुमच्या आईने कोरडा घास
तुम्हाला आसवांत भिजवून भरवला असेल.
पाठीवर हात फिरवताना,
बापाच्या गळ्यात आवंढा आला असेल.
तुम्हालाही माझ्यासारखंच...
खेळण्याबागडण्याचे वय संपायच्या अगोदरच
पोटाची खळगी भरण्याकरिता
बाहेर पडावं लागलं असेल.
केवळ तुम्ही कोण्या जातीचे, धर्माचे, वर्णाचे
किंवा देशाचे, प्रांताचे आहात
एवढ्याकरिता-
खोट्या आणि करंट्या अहंकाराचे बळी झाला असाल
तर तुम्हीही माझ्यासारखाच
एकमेकांचा द्वेष केला असेल.

नराधम नेत्यांच्या घोषणांनी उत्तेजित होऊन
एकमेकांची कत्तलही केली असेल.
भेकडपणाला शौर्य समजून
आपल्या सैतानी चिन्हांच्या नावाने
जयघोषही केला असेल!
माझ्या माणसांनो,
जन्माला आलात ना
तेव्हा कुणाच्याच छातीवर जानवे नव्हते.
कुणाच्याच मनगटात कडे नव्हते.
कुणालाच बासिस्मा दिलेला नव्हता.
कुणाचीच सुन्ता केलेली नव्हती.
कुणाच्याच बगलेत पैशाच्या पिशव्या नव्हत्या.
कुणाच्याच काखेत भिकेची झोळी नव्हती.
जन्माला येताना - तुम्ही केलेल्या आकांताची
भाषा तर एकच होती...!
माझ्या माणसांनो,
जात, धर्म, भाषा, भेद विसरून
जेव्हा तुम्ही प्रगतीची वाटचाल करत असाल
तेव्हा तुम्हाला भेटतील-मलाही भेटलेल्या त्याच शक्ती...
परंपरांची झूल पांघरणाच्या
भेदभावांची भूल घालणाऱ्या
अहंकारांचे निखारे फुलविणाऱ्या.
आणि तुम्ही जर सावध नसाल
तर शत्रुऐवजी एकमेकांचीच कत्तल कराल.
माझ्या माणसांनो,
विचारशक्तीला रजा देऊ नका.
संस्कारांचे गुलाम होऊ नका.
तुमच्यातील माणसाचा खून
सैतानालाच काय-पण तुमच्या देवालाही करू देऊ नका!

-जयंत गडकरी

स्वातंत्र्यवीर सावरकर...

अश्विनी दादासो गाट

एम. कॉम. भाग-१

विनायक दामोदर सावरकर हे महान देशभक्त, क्रांतिकारक, उच्चदर्जाचे राष्ट्रीय कवी. शुद्धी चळवळीचे प्रवर्तक होते. प्रखर देशभक्ती सातत्याने घेतलेल्या स्वातंत्र्याचा ध्यास स्वानुभवाने प्रत्यकाक्षी दर्शन आणि संस्कृत प्रचूर भाषा हे सावरकरांच्या साहित्याचे विशेष.

स्वातंत्र्यवीर सावरकर हे विसाव्या शतकातील क्रांतिकारांचे मुकुटमणी, राष्ट्रभक्तीचे एक वीरमणी आणि समाज क्रांतिकारांचे एक प्रमुख अग्रणी होत. राष्ट्रभक्ती म्हणजे कार्य होत. राष्ट्रभक्ती म्हणजे काय पारतंत्र्याच्या शृंखला तोडीत असता देशभक्तांना काय हालअपेष्टा भोगाव्या लागतात आणि कोणकोणत्या दिव्यातून जावे लागते, याची सम्यक कल्पना वीरश्रेष्ठ सावरकर यांच्या जीवनातून येते.

त्याचे सारे जीवन, कार्ये आणि विचार प्रेरक व स्फूर्तिदायक आहेत. देशाच्या स्वातंत्र्यसंग्रामात अपार हालअपेष्टा भोगून त्याग करून आणि अलौकिक धैर्य दाखवून त्यांनी आपल्या रोमहर्षक जीवनाने नि आक्रमक हुतात्माने वीरांवर व देशभक्तावर अमृतसिंचन केले आणि त्यांना संजीवन दिले.

नाशिक जिल्ह्यातील भगुर हे सावरकरांचे गाव जन्मग्राम. १८ मे १८८३ या दिवशी सावरकरांचा तेथे जन्म झाला. सावरकरांचे वडील दामोदरपंत (बाबा) विनायक (तात्या) माई व नारायण बाळ अशी चार अपत्ये झाली. विनायक १० वर्षांचे असताना त्यांचे वडील वारले.

(१८९९) विनायक ९ वर्षांचा असताना त्यांची आई वारली. (१८९२) आणि त्यांच्या वयाच्या १३ ते १४ होते.

मी वृत्तीने कवी आणि कलावंत आहे. पण परिस्थितीने मला राजकारणी पुरुष बनविले आहे. हे सावरकरांचे उद्गार त्यांच्या कविताचे अभ्यास करताना अधिक सत्य वाटतात. या उद्गारातून सावरकरांच्या व्यक्तित्वातील नैसर्गिक काव्यवृत्ती आणि परिस्थितीने त्यांच्या काव्याला आलेला घाट प्राप्त झालेला आशय मिळालेला विषय आणि अभिव्यक्तीची त्यांनी स्वीकारलेली पद्धती इ. गोष्टीही ध्वनित होतात.

सावरकरांची काव्यवृत्ती ही नैसर्गिक होती हे निर्विवाद केवळ नैसर्गिकच नव्हे तर असामान्य कोरीतील होती. कै.न.ची. याचे म्हणजे वयाच्या दहाव्या वर्षीच्या आधीच तीवर कवितेची धुळाक्षरे त्यांनी गिरवली होती. तेव्हापासून सुमारे ४० वर्षे सावरकरांनी काव्यलेखन केले.

विरहोच्छ्वास या खंडकाव्यात जन्मठेपेतील विचाराची व्रतबद्धा चित्रे पाहावयास सापडतात. दिल्लीस भारताची राजधानी नेण्यात आल्याचे वृत्त सावरकरांना जेव्हा अंदाजानात कळले तेव्हा हिंदुस्थानची राजधानी उज्जनी व्हावी, असे मत त्यांनी व्यक्त केले आणि याच मताला 'विश्वच्छ्वासात काव्यरूप देताना सावरकरांनी लिहिले,

‘ते ध्येय अणी । देव ज्यासी लोभावे ।

मृतकल्पतरू बहरावे ।

उज्जयनीचे कळस कांचीने देखे

डुलवती नव जरी-पटके।।’

सावरकरांचे कथासंग्रह असे दोनच उपलब्ध आहेत. ‘सावरकरांचे गोष्टी’ या नावाने प्रसिद्ध झालेल्या कथासंग्रहात बारा कथांचा समावेश करण्यात आला आणि समाजचित्रे या काव्यसंग्रहात आठ कथा संग्रहित केल्या आहेत. याशिवाय ‘सावरकर सहितच्या’ पाच खंडातून बिखरलेल्या आणि पूर्वी लेखित कथासंग्रहात समाविष्ट न केलेल्या अशा एक- दोनच कथा आढळतात. अतएव सावरकरांच्या या कथारतबाकात बावीस पुष्पांची गुंफण करता येऊ शकेल.

सावरकरांच्या कथाची संख्या निश्चित करण्यात मुख्य अडचण येते ती त्याच्या कथा वाङ्मयाच्या रचना पद्धतीमुळे सावरकरांच्या निबंधलेख आणि त्यांच्या कथा यांच्यात व्यवच्छेदक रेषा ओढणे फार अवघड आहे. सावरकरांच्या अनेक टीकाकारांनाही ते अवघड वाटते.

१२ मे १९२५ च्या केसरीत त्यांनी ४ था लेख लिहून आपली लेखमाला संपवली. असे हे सावरकर देशभक्त कवी, नाटककार, कथाकार, कादंबरीकार व भाषाशुद्धी, लिपीशुद्धीचे महान प्रवर्तक होते.

भारताची स्वर कोकिळा

लता मंगेशकर यांचे जीवनचरित्र

अज्ञहरुद्दीन मुल्लानी

एम.कॉम. भाग - १

स्वर कोकिळा लता मंगेशकर भारताच्याच नाही, तर अखिल विश्वातील सर्वात सुप्रसिद्ध आणि अनमोल अशा गायिका आहेत. त्यांच्या आवाजाची किमया केवळ भारतीयांवरच नव्हे, तर विदेशातील नागरिकांवरदेखील आजतागायत पसरलेली आपल्याला दिसते. लता मंगेशकरांच्या आवाजावर संशोधनदेखील करण्यात आले. त्यांच्या सुमधुर आवाजाला उद्देशून अमेरिकन वैज्ञानिकांनी इथपर्यंत म्हटलंय की, लता मंगेशकरांच्या आवाजाइतका सुरेल आवाज यापूर्वी नव्हता आणि येणाऱ्या काळातदेखील असण्याची शक्यता कमीच आहे. यावरून लता मंगेशकर या व्यक्तिमत्त्वाची महत्ता आपल्या लक्षात येते.

अनेक शतकं आपल्या आवाजामुळे रसिक मनावर राज्य करणाऱ्या लताजी भारताच्या सर्वात प्रसिद्ध आणि उत्तम व सन्माननीय पार्श्वगायिका आणि संगीतकार म्हणून सुपरिचित आहेत. भारतरत्न लता मंगेशकर अनेक दशकांपासून भारतीय सिनेमाला आपला मधुर आवाज देत आहेत. त्यांच्या प्रतिभेपुढे आज संपूर्ण विश्व नतमस्तक होतं. आपल्या संबंध कारकिर्दीत आजतागायत लतादीदींनी १००० पेक्षा जास्त हिंदी चित्रपटांमध्ये व जवळजवळ ३६ पेक्षा जास्त प्रादेशिक भाषांमध्ये गाणी गायली आहेत.

लता मंगेशकर यांचा जन्म, परिवार आणि प्रारंभिक जीवन

भारताची गानकोकिळा लता मंगेशकर यांचा जन्म २८ सप्टेंबर १९२९ ला मध्यप्रदेशातील इंदौर येथे एका गोमंतक ब्राह्मण कुटुंबात झाला. त्यांचे वडील पंडित दिनानाथ

मंगेशकर शास्त्रीय गायक आणि थिएटर कलावंत होते. लताजींच्या आईचे नाव शेवंती (शुधामती) होते व त्या महाराष्ट्रातील थालनेर येथील होत्या.

वयाच्या १३ व्या वर्षी लतादीदींनी आपल्या करियरला सुरुवात केली. लतादीदींनी पहिले गाणे १९४२ साली मराठी चित्रपट 'किती हसाल' करिता 'नाचू या ना गडे खेळू सारी... मनी हौस भारी' गायिले होते. या गीताला सदाशिवराव नेवरेकर यांनी संगीतबद्ध केले होते.

१९५० साली लता मंगेशकरांना अनेक मोठे संगीतकार जसे अनिल विश्वास, शंकर जयकिशन, एस. डी. बर्मन, खय्याम, सलिल चौधरी, मदनमोहन, कल्याणजी आनंदजी, यांच्यासमवेत काम करण्याची संधी मिळाली. लता मंगेशकरांनी अनेक दिग्गज संगीतकारांसमवेत जसे हेमंतकुमार, महेन्द्र कपूर, मोहम्मद रफी, मन्ना डे, सोबत मोठमोठे प्रोजेक्ट्स केलेत.

लता मंगेशकर पुरस्कार Lata Mangeshkar Awards

लतादीदींनी आपल्या कारकिर्दीत त्यांना अनेक राष्ट्रीय मानसन्मान प्राप्त झाले आहेत. ज्यात भारताचा सर्वोच्च 'पद्मश्री' आणि 'भारतरत्न'चादेखील समावेश आहे.

या व्यतिरिक्त लताजींना गायनासाठी १९५८, १९६०, १९६५ आणि १९६९ ला फिल्म फेयर अवॉर्ड प्राप्त झाले आहेत. 'गिनीज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड्स' तर्फेदेखील त्यांचा

विशेष सन्मान करण्यात आला आहे. मध्यप्रदेश सरकारतर्फे त्यांच्या नावे प्रत्येक वर्षी १ लाखांचा पुरस्कार प्रदान करण्यात येतो. १९८९ ला लतादीदींना 'दादासाहेब फाळके पुरस्कार' देऊन त्यांचा यथोचित सन्मान करण्यात आला.

लता मंगेशकर यांना आजवर मिळालेले पुरस्कार असे आहेत-

- फिल्म फेयर अवॉर्ड पुरस्कार (१९५८, १९६२, १९६५, १९६९, १९९३ आणि १९९४)
- नॅशनल फिल्म अवॉर्ड (१९७२, १९७४ आणि १९९०)
- महाराष्ट्र सरकार पुरस्कार (१९६६ आणि १९६७)
- पद्मभूषण (१९६९)
- संपूर्ण विश्वात सर्वात जास्त गीतं गाण्याचा गिनीज बुक रेकॉर्ड (१९७४)
- दादासाहेब फाळके पुरस्कार (१९८९)
- फिल्म फेयर लाइफ टाइम अचिव्हमेंट अवॉर्ड (१९९३)
- स्क्रीन लाईफटाइम अचिव्हमेंट अवॉर्ड (१९९६)
- राजीव गांधी पुरस्कार (१९९७)
- एन. टी. आर. पुरस्कार (१९९९)

- पद्मविभूषण (१९९९)
- झी सिने लाईफटाइम अचिव्हमेंट पुरस्कार (१९९९)
- आई.आई.ए.एफ. लाईफटाइम अचिव्हमेंट पुरस्कार (२०००)
- स्टारडस्ट लाईफटाइम अचिव्हमेंट पुरस्कार (२००१)
- भारताचा सर्वोच्च नागरिक सन्मान 'भारतरत्न'
- नूरजहा पुरस्कार (२००१)
- महाराष्ट्र भूषण (२००१)

लता मंगेशकर यांना भारताच्या ६०व्या स्वातंत्र्य दिनाच्या शुभप्रसंगी २००८ साली 'वन टाईम अवॉर्ड फॉर लाईफटाइम अचिव्हमेंट'ने गौरवान्वित करण्यात आले.

लता मंगेशकर यांचं निधन - Lata Mangeshkar Death

भारतरत्न लता मंगेशकर यांचं ब्रीच कॅंडी हॉस्पिटलमध्ये ९२व्या वर्षी ६ फेब्रुवारी २०२२ रोजी सकाळी निधन झालं.

लता मंगेशकर या विश्वातील एक अशा कलाकार आहेत. त्यांच्यासारखा पूर्वी झाला नाही आणि शक्यतोवर पुढे होणार देखील नाही.

स्वामी विवेकानंदांचे शिक्षण विचार

पूजा दिलीप नवाळे

बी. कॉम. भाग-१

भारतीय अध्यात्म आणि तत्त्वज्ञानाची समग्र ओळख समर्थपणे संपूर्ण जगाला स्वामी विवेकानंद यांनी करून दिली. मानवी धर्माचे सहजसरल विश्लेषण त्यांनी आपल्या अनेक रसाने भाषणं आणि लेखनातून केले आहे. याबरोबरच मानवी जीवनात विकासासाठी शिक्षणाचे महत्त्व, शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान राष्ट्रनिर्मितीसाठी किती महत्त्वपूर्ण आहे, हे सुद्धा पटवून दिले आहे. संपूर्ण शिक्षणाचे ध्येय माणूस निर्माण करणे होय. ज्ञानप्राप्तीच्या काही मूलभूत आणि महत्त्वपूर्ण तत्वांची मीमांसा स्वामी विवेकानंद यांनी केली आहे. ज्ञानसाधनेची एकमेव रीत म्हणजे एकाग्रता होय हे सांगत असतानाच ही एकाग्रताच ज्ञानाची एकमात्र गुरुकिल्ली होय, मनाच्या या एकाग्रतेसाठी ब्रह्मचर्य अत्यंत आवश्यक असल्याचे प्रतिपादन स्वामी विवेकानंद यांनी केले आहे. ब्रह्मचर्य पालनामुळेच असामान्य बौद्धिक व आत्मिक शक्तीचा अविष्कार होतो. विचार, उच्चार आणि आचार याबाबतीत सदासर्वकाळ सर्व प्रकारच्या अवस्थेत पावित्र्य टिकविणे म्हणजेच ब्रह्मचर्य होय, हे पण स्पष्ट करण्यात आले आहे. स्वामी विवेकानंदांनी आपल्या जीवनाचे ध्येय पुढीलप्रमाणे विशद केले आहे.

श्रद्धेचा किंवा खऱ्या विश्वासाचा प्रचार हेच माझ्या जीवनाचे ध्येय. मनुष्याचा विकास हेच शिक्षणाचे ध्येय असते. अर्थात, यामध्ये श्रद्धा आणि विश्वासाचे स्थान महत्त्वपूर्ण असतेच असते. मनुष्याचे शील आणि चरित्र निर्माण हे शिक्षणाचे महत्त्वाचे तत्त्व होय. शिक्षणाचे सर्वार्थाने

ध्येयाचे विवेचन करून स्वामींनी मनुष्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचा विकास साधण्यासाठी पुढील बाबींचा उल्लेख केला आहे. गुरू-शिष्य संबंधांची चर्चा करताना त्यांनी गुरूगृहवास ही त्यांची शिक्षणाची कल्पना असून शिक्षक चारित्र्यवान असल्याखेरीज कोणत्याही प्रकारचे शिक्षण होणे शक्य नाही, हे स्पष्ट केले. शिष्याच्या बाबतीत पावित्र्य, ज्ञानोपार्जनाची खरी तृष्णा व चिकाटी हे गुण आवश्यक आहेत. गुरूला शास्त्रांचे मर्म अवगत असणे महत्त्वाचे असून पापशून्यता ही दुसरी आवश्यक गोष्ट आहे. शेवटी शिक्षकाने पैसा किंवा नावलौकिक यासारख्या अन्य स्वार्थी हेतूने शिक्षणाचे काम करू नये, हे स्पष्ट केले आहे.

‘स्त्री-शिक्षणाचे महत्त्व विशद करताना स्वामींनी हे स्पष्ट केले आहे की, स्त्रियांचे जीवन विषादमय असेल, तर कोणत्याही कुटुंबांची वा देशाची उन्नती होण्याची आशाच नको, स्त्री जातीपुढील अनेक गंभीर प्रश्न शिक्षणाने सहज सुटू शकतील, असा-स्वामींचा विश्वास आहे. सर्वसाधारण समाजाचे शिक्षण आवश्यक आहे, याकडे दुर्लक्ष हेच आपले राष्ट्रीय पातक असून धोर अधः पतनाचे मूळ कारण आहे, अशी अवस्था पाहून स्वामी विवेकानंदांच्या अंतःकरणाला कसा पीळ पडतो, हे त्यांनी आवर्जून नमूद केले आहे. अशा शिक्षण विचाराच्या तात्त्विक विवेचनाने स्वामी विवेकानंदांनी संदेशाच्या स्वरूपात म्हटले आहे. ‘आपले चारित्र्य बनवा, आपले ज्योतिर्मय, स्वयंप्रकाश, नित्य शुद्ध वास्तविक स्वरूप प्रकट घेऊ द्या.’

डॉ. कर्मवीर जयंती सप्ताह

नेहा शिवाजी शिंदे

बी.ए.भाग-३ (मराठी)

आजची तरुणाई आणि मिशन २०२०

आजचे शतक हे इंटरनेट आणि सोशल यांनी खूप प्रगत बनले आहे. आजच्या या २१ व्या शतकात तंत्रज्ञानाचे प्रगत, असे जाळे पसरलेले आहे. या तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीमुळे जसे चांगले परिणाम उद्भवतात; तसेच त्याच्या अतिवापरामुळे त्याचे वाईट परिणामही उद्भवत आहेत. पण याचा वापर चांगल्यासाठी केला तर प्रगती ही आपल्या पायाशी लोटांगण घालणार, हे मात्र नक्की! अशाच तंत्रज्ञानाच्या बळावर प्रगतीपथावरील भारत म्हणजेच भारत हे एक महासत्ता म्हणून २०२० साली ओळखले जाईल, अशी आमच्या डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलामांचे स्वप्न.

या तंत्रज्ञानामुळे आपण इंटरनेटच्या साहाय्याने एकत्र आलो, आपल्या विचारांची देवाणघेवाण झाली आणि यातूनच प्रगती साधली पाहिजे असे मत आपण बाळगले पाहिजे. अशा चांगल्या विचारांमुळे जसा माणूस चांगल्या विचारांचे आदानप्रदान करतो तशाच काही वाईट गोष्टीही आत्मसात करतो. आजचे तरुण याचा योग्य वापर करत आहेत का? याचा उपयोग आपल्याला आपल्या देशाच्या प्रगतीसाठी करायला हवा, असा कोणी विचार करत का? आजची तरुणाई आपल्या कर्तव्याची जाण राखते का? डॉ. ए. पी. जे अब्दुल कलामांचं हे मिशन २०२० कधी सत्यात उतरेल का? असे अनेक प्रश्न आपल्या मनात उद्भवत आहेत. या प्रश्नांचे उत्तर आपल्याला सकारात्मक मिळेल ही अपेक्षा सर्वांची आहे आणि होय, आजची आपली तरुणाई अशा विचारांचीदेखील आहे.

डॉ. ए. पी. जे अब्दुल कलामांना संकेतस्थळावर नेहमीच त्यांचे अनेक तरुण विद्यार्थी भेट देत असतात. देशाच्या प्रगतीसाठी त्यांच्या मनात असलेले त्यांचे विचार आणि ते विचार सत्यात उतरवण्याची त्यांची तळमळ त्यांच्या शब्दांतून उत्कटपणे जाणवते. असेच काही तरुण विद्यार्थी म्हणतात, मेघालयातील एक तरुण विद्यार्थी म्हणतो, “मला शिक्षकी व्यवसाय खूप आवडतो. कारण विद्यार्थ्यांच्या जीवनाला संपूर्ण आकार देण्याचे काम हा शिक्षक करत असतो. ते जमलं नाही तर मी सैन्यात भरती होऊन देशाचे संरक्षण करीन. त्यातील एका तरुण विद्यार्थीने म्हटले आहे की, जसा फुलांचा हार करायला एका दोऱ्याची गरज असते तशाच पद्धतीने या देशातील सर्व नागरिकांना एकत्र करण्याचे काम करणे मला खूप आवडेल. जसा फुलांचा हार एकत्रितपणे एका दोऱ्यात गुंफलेला असतो त्याच पद्धतीने आपल्या देशातील लोकही एकत्रित यावेत, त्यांच्यात देशभक्ती निर्माण करण्याचे काम मी करणार आहे.

अशा तरुणांच्या मनातील या भावना किती उत्साहवर्धक आहेत. या भावना एकत्रित केल्या व आपल्या देशाची प्रगती केली तर खरंच आपला देश महासत्ता बनल्याशिवाय राहाणार नाही व भारताला एक स्वयंपूर्ण, महासत्ता बनल्याशिवाय राहाणार नाही आणि डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलामांचे मिशन २०२० पूर्ण करण्यासाठी ही आजची तरुणाई मागे सरणार नाही.

या महासत्ता म्हणजेच सुजलाम्, सुफलाम् आणि

सुरक्षित व शांत अशा भारतभूमीवर राहाणे सर्वानाच आवडेल. खरंच आजची तरुणाई' जर 'लाथ मारेन तिथे पाणी काढेन' या उत्साहाने, गर्व न करता, एकत्रितरीत्या काम करेल तर नक्कीच हा देश महासत्ता होईल.

आजच्या युगात ज्ञानाचा व माहितीचा स्फोट झाला आहे. इंटरनेटच्या माध्यमातून जगातील सर्व क्षेत्रातील ज्ञान होत आहे. उद्योग, कृषी, शिक्षण, कला, विज्ञान, इतिहास संस्कृतीचे आकलन करणे सोपे झाले आहे. बँकिंग, उद्योग, व्यापारांचे तंत्र बदलले आहे तर दुसऱ्या बाजूला तरुणांचे बेकारीचे प्रमाण वाढत आहे. धर्म, जात, प्राप्त व भाषा भेदाचे रूपांतर रक्तपातात घडत आहे. राजकारण, समाजकारण धर्मकारणांत मानवी जीवनमूल्यांचा देशाच्या प्रगतीचा, एकात्मतेचा व बंधुभावाचा विसर संपूर्ण जगाला पडतो आहे. भारतासारख्या विकसनशील देशाला व तरुणांना त्याचे गंभीर परिणाम भोगावे लागू नयेत यासाठी तरुणांनी स्वतःच्या आयुष्यात ध्येय निश्चित करून कष्टपूर्वक जीवन जगण्याची दिशा निश्चित केली पाहिजे. शेतीमध्ये आधुनिकता, लघु-उद्योग व व्यापार करण्याकडे व

स्वावलंबी जीवन आत्मसाथ करण्यासाठी तत्पर राहिले पाहिजे. 'श्रमाने प्रतिष्ठा व समृद्धी प्राप्त होते' याची जाणीव ठेवून जीवनाची दिशा ठरवली पाहिजे.

जात-पात, धर्मभेदात अडकून न पडता शेवटच्या श्वासापर्यंत संतांनी व युगपुरुषांनी सांगितलेल्या स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, मानवता व एकात्मता या तत्वांचे पालन करून देशास एकसंघ ठेवले पाहिजे, तरच भारत देश जगात महासत्ता बनेल.

'माझ्या माणसांनो,
विचारशक्तीला रजा देऊ नका
संस्काराचे गुलाम होऊ नका
तुमच्यातील माणसाचा खून
सैतानालाच काय
पण तुमच्यातील देवालाही करू देऊ नका.'

या कवी जयंत गडकरींची ही कविता त्यादृष्टीने आपणास खूप काही शिकवून जाते.

तीन गोष्टी

- तीन गोष्टी कोणाचीही वाट पाहात नाही.
१) वेळ २) मृत्यू ३) ग्राहक
- तीन गोष्टी लक्षात ठेवणे महत्वाचे आहे.
१) खरेपणा २) कर्तव्य ३) मरण
- तीन गोष्टी कोणीही चोरू शकत नाही.
१) बुद्धी २) चारित्र्य ३) चतुराई
- तीन गोष्टी जीवनात एकदाच मिळतात.
१) आई २) बाबा ३) बालपण
- तीन गोष्टी परत गेलेल्या पुन्हा परत येत नाही.
१) धनुष्याचा बाण २) तोंडातून पडलेला शब्द
३) शरीरातून जीव
- तीन गोष्टी आदरास्पद ठेवा.
१) आई २) बाबा ३) गुरू

सैराट चित्रपटाविषयी माझी भूमिका

ऋषिकेश कुंभर कुंभार

बी. ए. भाग- ३

‘याड लागलंय याडं लागलंय रे
रंगला तुझ्यात याडं लागलंय रे’

खरोखरच ! या गाण्यानेही व या सैराट चित्रपटाने अवघ्या महाराष्ट्राला वेड लावून सोडलंय. २९ एप्रिल रोजी प्रदर्शित झालेल्या या चित्रपटाने लाखोंच्या राज्य केलेले हृदयावर सैराट चित्रपटामध्ये असलेले कलाकार, चित्रपटाचे दिग्दर्शक व सर्वांना वेड लावून सोडणारी गाणी गाणारे गायक यांच्या कौशल्यातून व परिश्रमातून तयार झालेला चित्रपट सैराटची आज यशोगाथा गायली जाऊ लागली आहे.

दादासाहेब फाळकेंनी मराठी चित्रपटाचे बीज पेरले. त्यानंतर अनेक चित्रपट आले. त्याही चित्रपटांनी असंख्य प्रेक्षकांच्या हृदयात घर केले आणि आज दादासाहेब फाळकेंनी पेरलेल्या बीजाचे मोठे वृक्ष होऊन सैराट चित्रपट त्या वृक्षाला लागलेलं सुंदर फळ असे म्हटले तर वावगे ठरणार नाही. कारण या चित्रपटामध्ये असणारा वास्तवपणा हे या चित्रपटाचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे. सैराट चित्रपटाचे प्रथम यश जाते ते चित्रपटाचे दिग्दर्शक ‘नागराज पोपटराव मंजुळेंना’. त्यांचे चित्रपट ‘फँडी’ व ‘सैराट’ यामध्ये त्यांचा वास्तव दृष्टिकोन दिसून येतो. त्याचबरोबर ‘आर्चीची’ भूमिका निभावणारी रिंकू राजगुरू व ‘परश्याची’ भूमिका बजावणारा ‘आकाश ठोसर’ यांच्या नाट्यअभिनयाला खरोखर सलाम करावासा वाटतो. त्याचबरोबर अगदी लहान मुलांपासून म्हाताऱ्या-कोताऱ्यापर्यंत ताल धरून नाचायला लावणारे ‘झालंय झिंग

झिंग झिंग झिंगाट’ या गाण्याचे गीतकार अजय-अतुल यांच्या स्तुतीला शब्दही कमी पडतात.

‘सैराट’ म्हणजे सुसाट या चित्रपटाचे नाव ऐकूनच प्रेक्षकांच्या मनामध्ये चित्रपटाबद्दल उत्सुकता निर्माण झाली. मीही हा चित्रपट दोनदा पाहिला. कारण या चित्रपटामध्ये मला आवडला तो या चित्रपटाचा वास्तवपणा. चित्रपटामध्ये ‘वीटरगाव’ नावाचे एक खेडे दाखविले आहे. अगदी एखाद्या खेड्याची ग्रामव्यवस्था कशी असते तशी हुबेहुब चित्रपटामध्ये दर्शवली आहे. चित्रपटामध्ये वापरली गेलेली बोलीभाषा अगदी प्रेक्षकांच्या हृदयाला स्पर्श करून गेली. चित्रपटामध्ये असणारी आर्चीही पाटलाची म्हणजे वरच्या जातीची व श्रीमंत बापाची मुलगी असते. तर परश्या हा खालच्या जातीचा व गरीब घराण्यातील मुलगा असतो. त्यामुळे आर्चीचा एक शेतामध्ये असणारा वाडा तर परश्याचे एका माळावर असणारे छोटे घर अशा लहान-लहान गोष्टींवरदेखील लक्ष केंद्रित करून दिग्दर्शकांनी चित्रपटाची चांगली बांधणी केलेली आहे. त्यामुळे हा चित्रपट हुबेहुब असा वाटतो.

चित्रपटामधून आणखी एक गोष्ट बघायला मिळाला ती म्हणजे ‘दोस्ती’ परश्याचे मित्र म्हणजे सल्या व प्रदीप हे केवळ सुखामध्येच नाही तर संकटामध्येही साथ देताना दिसतात. चित्रपटामध्ये दाखवला गेला तर आर्चीचा धाडसपणा. अगदी आपले घरदार सोडून परश्यासोबत जावयास तयार होते. ती

एकदीही आपल्या आई-वडिलांचा विचार करत नाही. पण याचे परिणाम नागराज मंजुळे यांनी सुखकारक नाही तर दुःखकारक दाखविले. शेवटी त्या दोघांना मृत्युला सामोरे जावे लागले. हिंदी चित्रपटामध्ये एखादी सुंदर अभिनेत्री दाखवतात व तिच्यासाठी अभिनेता व्हिलनसोबत मारामारी करतो. पण सैराटमध्ये असं भंकस काहीही दाखविले गेलेले नाही.

सैराटमध्ये नागराज मंजुळेंनी अस्तित्वात असणाऱ्या जातीव्यवस्थेवर जोरदार भाष्य केले आहे. त्यांनी

चित्रपटामध्ये हाच हेतू दाखविला आहे. केवळ जातीव्यवस्थेमुळे, आर्थिक विषमतेमुळे आर्ची व परशाला दोघांना मृत्यूला सामोरे जावे लागले आणि चित्रपटामध्ये happy ending न दाखवता sad ending दाखवून त्यांनी तरुण पिढीला एक संदेश दिला आहे.

असा हा चित्रपट चित्रपटसृष्टीमध्ये मराठी भाषेचा व महाराष्ट्राचा सन्मान वाढवला आहे.

जय हिंद!

जय महाराष्ट्र

डोळ्यात काय?

आईच्या डोळ्यात	वात्सल्य
वडिलांच्या डोळ्यात	कर्तव्य
भावाच्या डोळ्यात	आधार
बहिणीच्या डोळ्यात	प्रेम
मित्राच्या डोळ्यात	सहाय्यता
गुरूच्या डोळ्यात	ज्ञान
कवीच्या डोळ्यात	कल्पना
देशभक्तांच्या डोळ्यात	बलिदान

रिच मदर रिच सन

शिवप्रसाद किरण जगताप

बी. कॉम. भाग-२

शिकूनही श्रीमंत न होण्याची कारणे -

सर्वसाधारण लोकांचा एक मोठा गैरसमज असतो तसं पाहिलं तर श्रीमंतीचा आणि शालेय शिक्षणाचा किंवा साक्षरतेचा एवढा संबंध लागतच नाही. तुम्ही पाहाल की असे कित्येक लोक आहेत जे लौकिकदृष्ट्या खूप कमी शिक्षण घेतलेले किंवा जुजबी शिक्षण घेऊनही प्रचंड श्रीमंत झालेले असतात.

याउलट काही लोकांकडे मोठमोठ्या पदव्या, पदविका पुरस्कार असतात. अनेक संस्थांची त्यांना विद्वान, हुशार म्हणून मान्यताही असते. तरीही हे लोक सामान्य माणसाचे जीवन जगत असतात.

अर्थशास्त्राची पदवी घेऊन अर्थासाठी वणवण भटकतात. आपण स्वतः श्रीमंत न होता लोकांना श्रीमंतीचे धडे देणे हे कोणत्या तत्त्वात बसते.

विद्वता आणि श्रीमंती याचा जर थेट संबंध लागला असता तर जगातील सर्वांत श्रीमंत माणसाच्या यादीत केवळ अर्थशास्त्री, अर्थतज्ज्ञ लोकांची नावे दिसली असती; परंतु वास्तवात तसे होत नाही.

१) भीती :

शिकलेले लोक बहुधा भीतीचा सामना करायला भितात. त्यांना आपले संपूर्ण आयुष्य साधे, सरळ, सुटसुटीत आणि ठीकठाक असावे असे वाटते. त्यांना चढउतार, वेडीवाकडी वळणे, ऊन, वारा, पाऊस, अंधार, संकट असं काहीही आयुष्यात येऊच नये असं वाटतं.

मोठे कष्ट करून, मेहनत अभ्यास करून ज्ञान पुस्तकी ज्ञान तर जरूर घेतात; पण जेव्हा ते कृतीत आणायला धाडस करावे लागते. तेव्हा मात्र घाबरतात. समोर कितीही चांगली संधी दिसली.

त्यांना आपण पैसे गुंतवले आणि नेमके बुडले तर अशी सतत भीती असते. बाकी लोक संधी शोधण्यासाठी दुर्बिण घेऊन फिरतात आणि हे लोक अडचण काय येऊ शकते. यासाठी सूक्ष्मदर्शक घेऊन फिरतात. आता मला सांगा, कोणत्या संधीत संकट नसते आणि कोणत्या संकटात संधी नसते.

२) अपेक्षावाद :

लोकांना अपेक्षावाद असा असतो की, जास्त पैसे कमवून करायचे तरी काय? कारण कधीतरी भूकंप होणारच आहे. त्सुनामी लाट येईलच. वादळ होईलच. जगबुडी होईलच. आकाशातून उल्का कोसळतील. मग आपण श्रीमंत होण्यासाठी काम करून तरी फायदा होणार?

विनाकारण घराबाहेर पडत नाहीत आणि अफवांना तर लगेच बळी पडतात. एखाद्या ठिकाणी जरी पैसे गुंतवले असले तरी नुसत्या अफवेवर, बातमीवर ऐकीव माहितीवर हे लोक गुंतवणूक मागे घेतात. अगदी मुद्दल कमी करून दिले तरी चालेल; परंतु पैसे परत द्या असे म्हणतात. बाजार जसा खाली जातो तसा तो वरही येत असतो. पण यांना धैर्य, संयम अजिबात नसतो. यांना जीवाची भीती तर एवढी असते की,

अंगावर झुरळ पडले तरी ते आकाशपातळ एक करतात.

३) आळस :

लहानपणापासून शिक्षणाचा प्रचंड धसका घेऊन अतिअभ्यास यामुळे आता पुढील आयुष्यात तरी आपण मौजमजा, हौसमौज, गप्पाटप्पा, खरेदी, मनोरंजन असे काही तरी करूया असा याचा विचार असतो.

खूप अभ्यास केल्यावर खूप गुण मिळतात. खूप गुण असले की चांगली नोकरी मिळते. चांगली नोकरी मिळाली की, चांगला पगार मिळतो. मग आता या पैशाचं करायचं काय तर आले पैसे की घर, गाडी, घोडा, चैनीच्या, आरामाच्या आणि दिखाव्याच्या गोष्टी घेत सुटायचे. त्यामुळे नवीन काही करणे, जास्त काही करणे अशा भानगडीत हे लोक पडत नाहीत.

आपलं दैनंदिन १० ते ६ काम करायचं, संध्याकाळी मनोरंजन करायचे जेवायचे आणि झोपायचे सकाळी उठलं की तयार व्हायचं आणि थेट कामावर. रविवार सुट्टीचा दिवस आला रे आला की एकच काम गप्पाटप्पा, मनोरंजन, खरेदी. बस आयुष्याची इतिकर्तव्यता काय झाली, पुढे जाण्याची काम प्रगती करण्याची इच्छाच संपली.

आयुष्यात लमन केलं, घर घेतलं, गाडी घेतली बस आयुष्य सार्थकी लागलं असं समजून हे लोक आळस करतात आणि पुढे सवयीने आळशीच बनतात.

४) वाईट सवयी

दारू, हुक्का, पत्ते, नाचगाणे, जुगार, लॉटरी अशा एक ना अनेक वाईट सवयी या चंगळवादाच्या आयुष्याचा, उपभोगाच्या कल्पनेने हे लोक स्वतःला लावून घेतात. सवयी लागताना सहज लागतात. परंतु नंतर मात्र त्या सुटता सुटत नाहीत.

शहाणा माणूस चांगल्या सवयीमुळे वय वाढेल तसा श्रीमंत होत जातो आणि वाईट सवयी लागलेला माणूस जसं वय वाढेल तसा कंगाल होत जातो. मुलासाठी शिक्षणापेक्षाही जास्त गरज असे ती सुसंस्काराची.

सुसंस्काराअभावी माणूस कितीही शिकला तरी श्रीमंत होण्याची शक्यता नाही तेव्हा आयुष्यभर वाईट सवयीपासून दूर राहा आणि वाईट सवयी असणाऱ्यापासूनही दूर राहा. वाईट संगतीने पण लगेच वाईट सवय लागते. तेव्हा स्वतः दूर राहा आणि वाईट सवयी असणाऱ्या लोकांपासूनही दूर राहा.

पुण्यभूमी भारत आणि आजचा युवक

देवराज संभाजी सिसाळे

बी.कॉम. भाग-१

॥ राष्ट्रदेवो भवः॥

परमपूज्य जननी जन्मभूमी भारतमातेला संस्मरण या भारतभूमीच्या सुवर्णमय गौरवशाली इतिहासाला आठवत, ह्या पूजनीय भूमातेला वैभवाच्या परमोच्च शिखरावर घेऊन जाऊन भारताला एक अखंड भारत म्हणून व पुन्हा एकदा विश्वगुरू बनवून एक महासत्ता म्हणून उदयाला आणूया!

कारण; ज्या भारतभूमीच्या शिरावरती कोणालाही हेवा वाटावा असा हिमालय आहे. जिच्या चरणाशी सिंधुसागर लोळण घेत आहे. ज्या देशाची संस्कृती इतर देशापेक्षा महान आहे. ज्या देशाचा इतिहास इतर देशापेक्षा जाज्वल्य आहे. तो माझा भारत देश आहे.

सानेगुरुजी आपल्या एका पद्यात म्हणतात,
‘वैभवी देश चढवीन, सर्वस्व व्यास अर्पिन
तिमिर घोर हा संहारीन, ही माय निजपदाला हो,
बलसागर भारत होवो...!’

आपल्याला जर सानेगुरुजींच्या स्वप्नातला बलसागर असा भारत देश घडवायचा असेल, तर ह्या पद्याला साजेसं असं, तरुणांचं देशाबद्दल अतीव प्रेम आणि कार्य असलं पाहिजे. म्हणजे, वैभवी देश घडवायचा असेल तर ह्या देशाप्रित्यर्थ या मायभूमीप्रित्यर्थ सर्वस्व अर्पण करण्याची भावना मनामध्ये असलीच पाहिजे, त्याला पर्याय नाही आणि ही माय निजपदाला पोहचवायची असेल तर ह्या तिमिररूपी

परकीय राष्ट्राचा संहार केल्याविना गत्यंतर नाही. मग ते पाकिस्तान असो, अफगाणिस्तान असो, चित्र असो किंवा देशांतर्गत खलिस्तानी असोत ह्यांचा संहार केल्याविना गत्यंतर नाही.

तर आणि तरच भारत हा महासत्ता होईल.

आपण आपल्या पूर्वजांनी मनामध्ये प्रखर राष्ट्रवाद निर्माण केला नाही. म्हणून हा भारत एकेकाळी ह्या विश्वाचा विश्वगुरू होता. ज्याचा विस्तार आसेतुसिंधु म्हणजे ह्या हिमालयापासून ते सिंधुसागरापर्यंत पसरलेला हा भारत देश हा आज वेगवेगळ्या ७ देशांमध्ये विभागला गेला आहे.

दोन हजार वर्षांपूर्वीचा भारत जर पाहिला (भारतखण्ड) तर वायव्येला हिंदूकुश पर्वत म्हणजेच आजची अफगाणिस्तान आणि सौदी अरेबियाची सीमा, उत्तरेस हिमालय पर्वत, पूर्वेस भूतान, नेपाळ, म्यानमार, इंडोनेशिया इथपर्यंत पसरलेला हा अखंड भारत यामध्ये पाकिस्तान, अफगाणिस्तान, नेपाळ, म्यानमार, भूतान, नेपाळ, इंडोनेशिया, बांगलादेश आणि वर्तमान भारतीय उपखंड ह्या वर्तमान स्थितीतील राष्ट्रांचा समावेश होतो आणि आज जर पाहिलं तर भारतीय उपखंड वगळता इतर भूभाग आपल्याकडे नाही. आपण कोणत्या अर्थाने म्हणायचं की, आपल्याला स्वातंत्र्य मिळालं. हे असलं स्वातंत्र्य ह्या जगतजननी भारतमातेच्या देहाचे तुकडे करून मिळालेले. स्वातंत्र्य नको हे असलं स्वातंत्र्य.

भारताचे भूतपूर्व प्रधानमंत्री अटल बिहारी वाजपेयी आपल्या एका गीतामध्ये म्हणतात-

भूखों को गोली नंगों को, हथियार पिन्हारा जाते हैं।
सुखे कंटों से जिहादी, नारे लगवाए जाते हैं।।

लाहौर, कराची, ढाका पर, मातम की है काली छाया।
पख्तुनों पर, गिलगिट पर है, गमगीन गुलामी का साया।।
बस इसलिए तो कहता हूँ, आज़ादी अभी अधुरी है।
कैसे उल्लास मनाऊँ मैं ?

दीन दूर नहीं खंडित भारत को पुनः अखंड बनाएँगे।
गिलगिट से गारो पर्वत तक आज़ादी पर्व मनायेंगे।।

स्वर्ण दिवस के लिए आज से
कमर कसें बलिदान करें।

जो पाया उसमें खो न जाएँ,
जो खोया उसका ध्यान करें।।

जेव्हा हा अखंड भारत होईल तेव्हाच आपण स्वतंत्र्य झालो असं म्हणूया, आणि ह्या भारताला पुन्हा एकदा महासत्ता बनवून ह्या खंडित भारताला पुन्हा अखंड बनवूया..!

म्हणजे नेमकं काय करायचं असा मोठा प्रश्न आजच्या तरुण पिढीला आणि देशाच्या उद्याच्या भविष्याला पडला असेल.

जळल्याविना ना मिले, जगतात काही

मातीत बीज कणीसास्तव नष्ट होई

झिजताच सौरभ सुटे, खळू चंदनाचा

शिवाजी मार्ग आमूचाही समर्पणाचा ॥४॥

म्हणजेच आपण जे काम करतो, ती एक देशसेवा म्हणून पाहात चला म्हणजेच आपण उच्च शिक्षण घ्यायचं आहे. ते आपण स्वतः उच्च विद्याविभूषित व्हावं म्हणून घेऊ नका तर मी हे शिकून ह्या शिक्षणाचा देशाला काही उपयोग करून देऊ शकतो का? असा भाव मनामध्ये निर्माण केला पाहिजे. इतक्या लहानसहान विचारातून ह्या भारतभूमीचं उत्थान करू शकतोय की,

वरील पद्यात सांगितल्याप्रमाणे, या जगामध्ये

जळल्याविना काही मिळत नाही. देशाबद्दल मनामध्ये समर्पणाचा भाव हा मनामध्ये असलाच पाहिजे. नाही तर आपल्या जीवनाला काही अर्थ नाही. जसे मातीमध्ये धान्याचे बीज कुजून जाते तसे आपल्या जीवनाचा अर्थ होईल आणि जर देशाप्रति झिजलं तर नक्कीच तुमच्या कार्याचा दखल इतिहासात दिसेल आणि समर्पण करायचं असेल तर ते छत्रपती शिवरायांसारखं केलं पाहिजे.

काही कमी होतं का शिवरायांना. वडील अदिलशहाच्या पदरी मातब्बर सरसेनापती म्हणून होते.

४२ गावांची जहाँगिरी होती. तरीपण शिवरायांनी स्वराज्यासाठी ह्या भारतभूमीसाठी सर्व सुखांचा त्याग केलाच की,

(सकल सुखांचा केला त्याग,

म्हणूनी साधीजे जो योग,

राज्यसाधनांची लगबग कैसी केली)

राजमाता जिजाबाई साहेब शिवरायांना लहानपणी प्रभू श्रीरामांच्या, श्रीकृष्णांच्या यांच्या कथा सांगायच्या त्या काही शिवरायांनी शांतपणे झोपी जावेत म्हणून नाही तर आपली जन्मभूमी काय आहे? आपण कोण आहोत? आपला इतिहास काय जाणून देण्यासाठी व हे जाणून घेऊन शिवरायांनी ह्या भारतभूमीला (हिंदुस्थानला) ह्या चौवनी पाशातून मुक्त करून ह्या देशाला सुजलाम् सुफलाम् बनवावं ह्यासाठीचं.

आपण ही त्याचप्रमाणे थोर महापुरुषांची, थोर स्वातंत्र्यसैनिकांची, थोर विचारवंतांची आत्मचरित्रे वाचून आपणही देशाप्रति समर्पणाचा भाव मनामध्ये निर्माण करायचा आहे.

आपलं दुदैव इतकं की, आपल्याला १० स्वातंत्र्यसैनिकांची / क्रांतिकारकांची नावे सांगता येत नाहीत. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आपल्या एका व्याख्यानात म्हणतात, 'ज्या समाजाला आपला इतिहास माहीत नाही. तो समाज आपलं भविष्य घडवू शकत नाही.'

ह्या भारतभूमीसाठी कित्येक वीरांनी आत्मसमर्पण दिलं, आपल्या प्राणांची आहुती दिली. भगतसिंग, राजगुरू,

सुखदेव, क्रांतिवीर वासुदेव बळवंत फडके, चाफेकर बंधु, अनंत कान्हेरे, हुतात्मा बाबु गेनु, शिरीषकुमार आणि अशा असंख्य वीरांनी आपलं बलिदान दिलं. हौतात्म्य पत्करलं. इतकंच नव्हे, तर आपलं महाविद्यालय ज्या शहरात आहे. त्या हुपरीमधील थोर हुतात्मा शंकर गोपाळ चिटणीस हे देखील आपणास माहीत नाहीत.

आपण कोणत्या विषयावर वाद करतो, तर स्वातंत्र्य जहालांनी मिळवून दिलं की मवाळांनी. त्यापेक्षा आपण हा विचार करत नाही की, त्या स्वातंत्र्यसैनिकांनी, क्रांतिकारकांनी किती हाल-अपेष्टा सहन केल्या असतील. आपणही तसे कार्य करू शकतो का ?

आपणच आपल्या थोर राष्ट्रपुरुषांच्या कार्याची जाण ठेवत नाही.

त्याकरिता एक उदाहरण म्हणजे मॅरथॉनचं -

प्राचीन काळी ग्रीस देशामध्ये मॅरथॉन नावाचे गाव होते. तिथे एक लढाई झाली. ती लढाई जिंकल्यावर ती बातमी सांगण्यासाठी एक सैनिक तिथपासून ते अथेन्स ह्या शहरापर्यंत धावत गेला होता. हे अंतर होतं ४२ किलोमीटरचं. ज्या गावी ही लढाई झाली त्या गावाचे नाव हे ह्या धावण्याच्या स्पर्धेसाठी देण्यात आले. म्हणून आपणही ह्या स्पर्धेला मॅरथॉन असं म्हणतो. पण आपल्याच मातीमध्ये असाच एक इतिहास झाला त्या इतिहासाचा आपल्याला अभिमान आहे का ?

ती घटना म्हणजे पावनखिंडीची. आपल्या महाराजांनी मावळ्यांनी पन्हाळा ते पावनखिंड ५९ कि.मी.चं अंतर आणि

पावनखिंड ते विशालगड हे १७ कि.मी.चं अंतर भरपावसात रात्रीच्या वेळी आणि अंगावरती चिलखत, तलवारी यांचा भार घेऊन हे अंतर एका रात्रीत पार केलं. हे दोन्ही मिळून अंतर होतं ६६ कि.मी.चं. त्याचं आपल्याला काही नाही. त्याबद्दल अभिमान नाही.

आपण असा विचार केला तर, आपण मॅरथॉनऐवजी पावनखिंड म्हणू शकत नाही का, म्हणजे मी १/२ पावनखिंड पळालो, मी पूर्ण पावनखिंड पळालो.

आपण किती दिवस त्या पाश्चिमात्य संस्कृतीचा जयजयकार करायचा. आपल्याला स्वातंत्र्य मिळून आज ७५ वर्षे पूर्ण झाली. तरी पण आपण त्यांच्याच मार्गाचं अनुकरण करतो. आपल्याला ते स्वातंत्र्य देऊन गेले. परंतु विचारस्वातंत्र्य मात्र दिले नाहीत.

इंग्रज भारतामध्ये येऊन ह्या भारताचा इंडिया करून गेले. मात्र ह्या इंडियाचा पुन्हा भारत करायचा हे फक्त आपल्याच हातात आहे.

शेवटी मी इतकंच लिहीन-

ही अनादी भरतभू, ही अनादी संस्कृती
रोज अरुण चंद्रमा आरतीस उगवती
धरुनी अभय सावली मायभूमीच्या शिरी
हा युगे युगे उभा अचलाराज हिमगिरी
चरणी अर्थ द्यायचा सिंधु लहरी उसळती

॥ भारत माता की जय॥

भारताच्या युवक हो

चला युवक हो पुढे जाऊया
भाग्य आपले घडवून येऊया॥
आपण सारे वीर पुत्र हो
या भारत-भू ला समृद्ध करूनी
विचाराचे बीज पेरूया
भाग्य आपले घडवून येऊया॥१॥
चला युवक हो पुढे जाऊया
वीराच्या त्यागाला हो
आपण आपले योगदान देऊनी
भारत भूमीचे ऋण फेडूया
भाग्य आपले घडवून येऊया
चला युवक हो पुढे जाऊया ॥ २॥
अन्याय, अत्याचाराला दूर पळवूया
आपल्यातील सुप्तशक्तीला आमंत्रण देऊया
देशाचा अभिमान मिरवूया
भाग्य आपले घडवून येऊया
चला युवक हो पुढे जाऊया॥३॥
विकासाला, प्रगतीला योग्य दिशा देऊया
पर्यावरणाचा विचार करूया
आपल्या देशाचा ध्वज
सातासमुद्रा पार फडकवूया
भाग्य आपले घडवून येऊया
चला युवक हो पुढे जाऊया.

– इंद्रजीत कुमार भातमारे
बी.कॉम. भाग १

दीपस्तंभ

कधी कधी हृदय देतं हुंदकं
तेव्हा काय करायचं? ॥१॥

आपण थोडं लहान होऊन
गोड बनून सावरायचं
कोसळलेल्या मनाला
आपणच थोडं उभरायचं ॥१॥

तुटतील तारे जरी मनाचे
सूर्यसुद्धा विझतील
आधारलेल्या मनाची
समई आपण बनायचं
काळजातल्या वेदनांना
आपणच औषध द्यायचं ॥२॥

निघून गेल्या सावल्या त्यांच्या
आधारसुद्धा गेले
तळपणाच्या सूर्यास कधी
आपणच वर झेलायचं
विराण झाल्या त्यांच्या मार्गी
उन्हामधलं झाड व्हायचं ॥३॥

त्यांचे हुंदके, अश्रु कधी
क्षुल्लकसुद्धा असतात
तरी त्यांच्या हृदयास कधी
आपणच थोडं सावरायचं
वादळातल्या त्या मनाचं
दीपस्तंभ आपण व्हायचं... ॥४॥

निलेश गणेश सोनकेकर
बी.कॉम. १

शिवछत्रपती

शिवनेरीच्या कडेकपारी नाद तोफांचा गुंजला
थोर जिजाऊंच्या पोटी राजा शिवछत्रपती हा जन्मला...

लहानपणीच कित्येक किल्ले जिंकून दिले स्वराज्याला
हाती घेऊन तलवारीला अभिषेक केला भवानीला...

जिवापाड जपले यांनी मराठमोळ्या भगव्याला
शक्ती आणि युक्तीने हरवले यांनी खानाला...

दुःख सोसले खूप मात्र सुखी ठेवले रयतेला
मावळ्यांना सोबत घेऊन यांनी काबीज केले दिल्लीला...

मराठा म्हणून जन्मलो याचा अभिमान आहे आम्हाला
तुमचे पाऊल लाभले या महाराष्ट्राच्या मातीला...

तुमची पुण्याई नेहमी असू दे एवढीच इच्छा देवाला
वाकून मुजरा करतो माझ्या शिवछत्रपती राजाला...
वाकून मुजरा करतो माझ्या शिवछत्रपती राजाला...

॥ जय भवानी ॥ जय शिवाजी ॥

– प्रांजली अरुण जाधव
बी.ए. भाग ३

आयुष्य

आयुष्यभर सोबत असून
जवळ कधी बसत नाही
एकाच घरात राहून आम्ही
एकमेकास दिसत नाही.

हरवला तो आपल्यातला
जिव्हाळ्याचा संवाद
एकमेकास दोष देऊन
नित्य चाले वादविवाद

धाव धाव धावतो आहे

दिशा मात्र कळत नाही

हृदयाचे पाऊल कधी

हृदयाकडे वळत नाही

इतकं जगून झालं पण

जगायलाच वेळ नाही

जगतो आहोत कशासाठी

काहीच कसला मेळ नाही

क्षण एक येईल असा

घेऊन जाईल हा श्वास

अर्ध्यावरच थांबलेला

असेल जीवन प्रवास

अजूनही वेळ आहे.

थोडं तरी जगून घ्या

सुंदर अशा जगण्याला

डोळे भरून बघून घ्या.

– प्रांजली अरुण जाधव
बी.कॉम.भाग-३

हे असंच असतं...

सूर्याने सकाळी उगवायचं असतं,
अन् सायंकाळी मावळायचं असतं.

का? म्हणून कधी विचारायचं नसत.

कारण हे असंच असतं.

चांगलं केलं, वाईट केलं

काहीही नाही केलं

तरी लोकांनी नावं ठेवायचं असतं,

तरी का? म्हणून विचारायचं नसत.

जीवन हे असंच असतं.

म्हणून हसण्यावरती घालवायचं नसतं.

निराशातून कमळ फुलवायचं असतं,

काव्याच्या गुलाबासारखं हसायचं असतं.

कारण सर्वच सारखंच नसतं.

– मुस्कान निसार जामदार

बी.ए. भाग ३

आयुष्य

पैसा खर्च करताना विचार करतो

पण, आयुष्य खर्च करताना विचार करत नाही.

पाटीवरती लिहिलेलं पुसता येतं

पण, नशिबावरती लिहिलेलं पुसता येत नाही.

शाळेमधल्या धड्यांना काल्पनिक म्हणून शिकतो

पण, अनुभवाचे धडे स्वतः घेऊन जगतो.

काटकोन काय अन् त्रिकोण काय हे सांगता येतात.

पण, आपले कोण-कोण हे सांगता येत नाही.

हसतात, पडतात, रडतात सारे जण

पण, आयुष्यात पास होतात किती जण

– श्रद्धा पांडुरंग टोणपे

बी.ए. भाग १

औषध केवळ बाटल्या आणि गोळ्यांमध्येच असतं असं नाही...

व्यायाम हे औषध आहे

उपवास हे औषध आहे.

निसर्गोपचार हे औषध आहे.

खळखळून हसणं हे औषध आहे

भाजीपाला हे औषध आहे

गाढझोप हे औषध आहे

स्वच्छ सूर्यप्रकाश हे औषध आहे

कृतज्ञता आणि प्रेम ही औषध आहेत

चांगले मित्र-मैत्रीण हे औषध आहे

ध्यानधारणा हे औषध आहे

काही प्रसंगी मौन आणि एकांतवास हे औषध आहे

आणि सगळ्यात मोठं औषध कोणते असेल

तर ते आपल्या आवडत्या

माणसांशी मन मोकळेपणाने बोलणे

हे औषध आहे.

– मुस्कान निसार जामदार

बी.ए. भाग ३

शेतकऱ्याची व्यथा

शेतकरी विचारतो
पावसाला
काय रे पाऊसराजा
कसं काय बरं
हाय का?

या वर्षी तुझं आगमन
जरा लवकरच
झालंय का?

बळीराजाचं लक्ष्य
तुझ्याकडंच असतं रं
पण तुला त्याचं काही
आहे का?

तुझ्या येण्यानं धरती होती
हिरवीगार खरी
पण
तुझ्या अतिवृष्टीमुळे
ती राहिल का?
उभी घरी?

आला म्हणजे
महापुराचं साम्राज्य
तयार करतोस
पेरणी झाली आहे
की रे आता
पीक जोमानं
येईल का?

नाही नाही
आम्हाला काहीच
अडचण नाही
पण मुलाबाळांची
भूक भागवता
येईल का?

तुझं आपलं
आरामात चालू दे
पण पीक आलं नाही
तर तुझा जीव
रमल का?

तू जरा दमादमानं
घे आता
नुकसान तर होत
चाललंय पण
कर्जाचा डोंगर
वाढत चालाय
रे आत

– पूजा शामराव पाटील
बी.ए. भाग १

दोन अक्षर

हवी होती फक्त दोन अक्षर
पहिलं होत 'प्रे' दुसर होत 'म'
'म' म्हणजे मन माझं
'प्रे' म्हणजे प्रेरणा तुझी
धुंद अशा मना माझ्या
लागली आस प्रेरणेची तुझ्या
वाटलं होतं एकदातरी जुळतील ही अक्षरं
जुळणं राहिलं लांबच बहुतेक होतील नश्वर
गेली वेळ निघून आता
झाले अक्षरांचे शब्दांतरे
दुसऱ्या अक्षराच्या माझ्या झाले
आज 'त' त रूपांतर
हवी होती फक्त दोन अक्षर

– श्रीधर बिरांजे
बी.कॉम. भाग ३

प्रेम किती छान असतं.

भाव असतात एक
शब्द बोलतात एक
न जाणता सर्व काही घडत असतं
प्रेम किती छान असत..

भूत... आठवणी लपवत असतं
अश्रू सत्य दाखवत असतं
आठवणीत रमायला सोबत कोणी नसतं
प्रेम किती छान असतं....

हसून आनंद पसरवत असतं
नवीन नाती जोडत असतं
नात्यांमधील दुरावा संपवत असतं
प्रेम किती छान असतं...

प्रेम हे प्रेम असतं
करेल तेवढं थोडं असतं
दोन मनांना जोडून
नवीन मार्ग दाखवत असतं
प्रेम किती छान असतं....

पल्लवी मनोहर महाजन
बी.कॉम. ३

तू..

हर एक सकाळ, हर एक रात्र,
पहाट होते अन् संपून जाते,
एक एक क्षण निघून जातो
पण प्रत्येक क्षणात असतोस तू..
आसवांत तू.., हर्षांत तू..
मनमोकळ्या सर्व शब्दांत तू..,
केलेल्या हजार चुका मी प्रत्यक्ष
पण मन ग्राह्य करत नाही अप्रत्यक्ष..,
आठवतो मज हर क्षण तुजसोबतचा
संकटात धावून येत होतास तू..,
केलेल्या हजार माफी तू..,
पण केली नाहीस एकही चूक तू.., '
साथ देईन घेतलेस वचन तू..,
अशक्य गोष्ट शक्य तू..,
मर्यादित भावना अमर्याद तू..,
न जाणून घेता येईल अशी गोष्ट तू..,
.... पण कधीच नव्हते मी हर क्षणात तुझीया.....
असाच कायम असणार तू..
माझा 'प्रिय भाऊ' तू....

पल्लवी मनोहर महाजन
बी.कॉम. भाग-३

सैराट

दिसेना कळपात वासरू तेव्हा हंबरली गाय
त्याच्यासाठी सैराट झालीस
खूप रडतेय तुझी माय
तोंड लपवत फिरतोय तुझा रांगडा बाप
२० वर्षे सांभाळून २० मिनिटात विसलीस
काय केलं त्यानं पाप
पळून जाताना पोरी जरा मागं वळून बघ
आजी-आजोबांच्या डोळ्यातली
काळजी निरखून बघ
मित्रांच्या घोळक्यातला भाऊ
तुझा एकटाच पडतोय
राखी बघून हातातली मनातच रडतोय
कोणी टोचून बोलतंय, तर कोणी शिव्याच देतंय
राजवाड्यासारखं घर तुझं आता खायला उठतंय
मामाची लाडकी, मावशीची परी आता
त्याची जानू झालीस
लहानपणी गावी गेलीस की,
आई-बाबा म्हणून रडणारी
तू इतकी कठोर कधी झालीस
प्रेम कर पोरी पण घरच्यांना नको सोडू
एक नातं जोडण्यासाठी १०० नाती
तोडू नकोस
१०० नाती तोडू नकोस...

दिपाली दत्तात्रय पाटील
बी.कॉम. भाग-३

प्रेम

आज तुझ्या आठवणींमध्ये
रमून राहावंसं वाटतंय
तुझ्याबरोबर घालवलेला
प्रत्येक क्षण पुन्हा
जगावंसं वाटतंय
किती छान झाले असते
जर घड्याळाचे काटे
मागे घेता आले असते
तुझ्या बरोबर घालवलेला
प्रत्येक क्षण पुन्हा नव्याने
जगायला मिळाले असते
आज तुझ्या आठवणींमध्ये
रमून राहावंसं वाटतंय

ऋतुजा शीतल हुपरे
बी.कॉम. भाग-३

बहीण

प्रत्येकाला एक बहीण असावी
मोठी, लहान, शांत, खोडकर कशीही असावी
पण एक बहीण असावी
मोठी असेल तर आई-बाबापासून वाचवणारी
लहान असेल तर आपल्या पाठीमागे लपणारी
मोठी असल्यास चुपचाप आपल्या
पॉकेटमध्ये पैसे ठेवणारी,
लहान असल्यास चुपचाप काढून घेणारी
लहान असो वा मोठी
छोट्या-छोट्या गोष्टींसाठी भांडणारी
एक बहीण प्रत्येकाला असावी
मोठी असल्यास आपले
चुकल्यावर कान ओढणारी
लहान असल्यास तिचं चुकल्यावर
'सॉरी दादा' म्हणणारी
आपल्या एखाद्या मैत्रिणीला
वहिनी म्हणून हाक मारणारी
एक बहीण प्रत्येकाला असावी
मोठी असल्यास प्रत्येक
पगारात खिशाला चंदन लावणारी
ओवाळणी काय टाकायची हे
स्वतः ठरवत असली तरीही तितक्याच
ओढीनी राखी पसंत करून आणणारी
एक बहीण प्रत्येकाला असावी
कठीण प्रसंगी खंबीर राहिल स्त्री शक्तीच ती
स्वतःपेक्षा जास्त आपल्यावर प्रेम करणारी
एक तर बहीण असावी...

दिपाली दत्तात्रय पाटील
बी.कॉम. भाग-३

वेदना

तुझं मन इतकं सुंदर होतं
नजर लागत होती तुझ्या मनाला,
नजर लागू नये म्हणून
आई काजळ लावते तुझ्या गालाला
तुला सांभाळत असताना
काही कमी पडू नये म्हणून,
आई घोरोघरी जाते कामाला
तरीही तू बोलतेस
आई तू काय केलीस माझ्या नावाला....
शिकून माझा आधार होशील एका वेळेला
म्हणून तुझं नाव देते शाळेला,
शिकून मोठी झालीस
आता लागलीस संसाराला.
तरी ही तू बोलतेस
आई तू काय केलीस माझ्या नावाला...
आईला उठता येत नाही
तू कधी दिलीस का हात तिच्या हाताला,
आईने पूर्ण आयुष्य घालवलं तुझ्या जीवनाला
तरी ही तू बोलतेस
आई तू काय केलीस माझ्या नावाला

अमनुल्ला मुजावर
बी.कॉम. भाग-३

नातं मैत्रीचं

एक मुलगा आणि एक मुलगी
बोलत असो किंवा सोबत दिसले
की लोक म्हणतात...
तिचं आणि त्याचं काही तरी
आहे...
अरे! या जगात लफडी सोडून
अनेक नाती आहेत...
तुम्ही विचारही करत नाही
आणि निष्कर्ष काढून मोकळे होतात
Boyfriend आणि Girlfriend सोडून
या जगात सगळ्यात बेस्ट आणि
श्रेष्ठ नातं जर कोणतं असेल ना?
तर ते 'मैत्रीचं' असतं
अरे! प्रत्येक मुलीला GG च्या नात्याने
बोलण्याचा प्रयत्न कराल तर ती
तुम्हाला भावही देणार नाही
एखाद्या मुलीला हक्काची मैत्रीण
म्हणून बोला बघा...
स्वतः पेक्षा जास्त जीव लावील तुम्हाला..
मैत्रीसारख्या 'पवित्र' नात्याला
कोणत्याही कारणावरून 'खराब'
करू नका.

प्रज्ञा माळी

बी.कॉम. भाग-१

जीवन

जीवनात खूप करण्याजोगे असतं
संकटाला कधी कंटाळाचं नसतं
त्याला सामोरे जायाचं असतं
कुणी नाव ठेवले तरी थांबायचं नसतं
आपलं चांगलं काम रेटायचं असतं
अपयशाने कधी खचायचं नसतं
जिद्दीचं बळ वाढवायचं असतं
नाराज मुळीच व्हायचं नसतं
चैतन्य साक्ष फुलवायचं असतं
पाय ओढले म्हणून परतायचं नसतं
पुढे अन् पुढेच जायाचं असतं
लोक निंदेला घाबरायचं नसतं
आपलं सामर्थ्य दाखवायचं असतं
जीवनात खूप करण्याजोगं असतं
आपलं फक्त तिकडं लक्ष नसतं.

ऋतुजा शीतल हुपरे

बी.कॉम. भाग-३

व्हॉट्सअपची काठी

म्हातारपणी मिळाली
व्हॉट्सअपची काठी
कपाळावरची मिटली
आपोआप आठी !!

वेळ कसा जातो आता
हेच कळत नाही
वर्तमानपत्राचं पानसुद्धा
हल्ली हलत नाही

चहा पिताना लागतो
व्हॉट्सअप हाताखाली!
डाव्या बोटाने हलके हलके
मेसेज होतात वरखाली

टी.व्ही. वरचं चॅनेलसुद्धा
हल्ली बदलत नाही
व्हॉट्सअप शिवाय आमचं
पान जरासुद्धा हालत नाही

वय जरी होत चाललं
हात पाय जरी थोडे थकले !
तरी व्हॉट्सअपच्या औषधाने
मन मात्र रिलॅक्स झाले

आता फार काळजी करत नाही
आता चिडचिड सुद्धा होत नाही
व्हॉट्सअपचा मित्र भेटल्यापासून
आता मनातसुद्धा रडत नाही.

आनंदी कसे जगायचे याचे
आता कळले आहे तंत्र!!
व्हॉट्सअपच्या या जादूच्या
काठीने दिला सुखाचा मंत्र

प्रियंका संजय जाधव

बी.कॉम. भाग-३

कधी ती पण वेळ येईल...

कधी ती पण वेळ येईल
जेव्हा आपली भेट होईल
कुठे कसे केव्हा...
मला हे माहीत नाही...

रोज बोलण्यात, भांडणात
कसा दिवस यायचा काही कळायचं नाही.
शेवटी मात्र दिवसभराचे भांडण विसरून
दोन शब्द प्रेमाचे बोलल्याशिवाय
राहावयाचं नाही

आता मात्र कान तरसतात
तुझे शब्द ऐकायला
जवळ असून मन मात्र
तरसलंय तुला भेटायला...

कधी ती पण वेळ येईल
जेव्हा आपली भेट होईल
भेटलो नाही आता झाले वर्ष
नुसते फोटोत बघण्यात आता नाही हर्ष..

दूर होती तरी भेटल्याशिवाय चुकलो नाही
आता जवळ असून अजून का भेटलो नाही
कधी ती पण वेळ येईल
जेव्हा आपली भेट होईल
कुठे कसे केव्हा...
मला हे माहीत नाही...

नेहा सुरेश उलपे
बी.कॉम. भाग-३

हिंदी विभाग

“सब में सेवाभाव बढ़ाओ
तभी देश का भला रहेगा, द्वेष-स्वार्थ मत लाओ।
आपस में क्यों लड़ते हो? वे लड़नेवाले मरे कई।
राम नहीं रावण भी नहीं, कुछ देखो आँख उठाओ

- संत तुकडोजी महाराज

विभागीय संपादक
प्रा. मारुफ मुजावर

अंतरंग

गद्य विभाग

- लोकआंदोलन के कर्मयोगी एन.डी.पाटील/
रोहित अनिल व्हटकर
- कोरोना काल में शिक्षा और छात्र /
मयुरी मनोहर महाजन
- संगणक : वर्तमान की आवश्यकता /
सुषमा रामचंद्र येळवडे
- हिंदी का विश्वव्यापी रूप /
रेहाना दिलावर नाईकवाडे
- व्यंग्यलेखक शंकर पुणतांबेकर /
पल्लवी आप्पासो कांबळे
- भ्रष्टाचार /
सानिया गुलमकदार शेख
- छात्रों में अनुशासन हीनता /
सायली अरुण कोळी

पद्य विभाग

- मेरे ईश्वर /
साक्षी रतन कांबळे
- माँ, बाप और गुरू /
तुषार कुबेर कांबळे
- टैंकर /
स्वाती दिलीप शिंगाडे
- जीवन /
आदमाने शुभम धोंडीराम
- नारी /
दिनेश नंदकुमार बाचल
- माँ /
तंजीर शकील मुल्ला
- वे कॉलेज के दिन /
अनिकेत महादेव शिंदे
- संसार का नियम /
तेजस्विनी काशीनाथ वाघमारे
- लम्हें /
वैष्णवी रंगराव घराळ
- संकलन /
वैष्णवी रंगराव घराळ

लोकआंदोलन के कर्मयोगी डॉ. एन. डी. पाटील

- व्हटकर रोहित अनिल

बी. ए. भाग ३

आम जनता की आवाज एन. डी. पाटील जी का निधन दि. १७ जनवारी २०२२ को महाराष्ट्र के कोल्हापुर शहर में हुआ। प्रभावशाली व्यक्तित्व, कर्तृत्व एवं वाणी के बलशाली योद्धा कालवश हुए। शोषणरहित समाजनिर्मिति के लिए जीवनभर प्रयास करनेवाले एन.डी. सर जी ने अनेक आंदोलन किये। उन्होंने शैक्षिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, किसान मजदूर, सीमावर्ती लोग आदि आंदोलन के माध्यम से सर्वसामान्य लोगों को न्याय दिलाने की कोशिश की।

नारायण ज्ञानदेव पाटील जी को महाराष्ट्र 'एन.डी.सर' नाम से जानता है। उनका जन्म दि. ५ जुलाई १९२९ में महाराष्ट्र के सांगली जिले के अंतर्गत ढवळी नामक गाँव में हुआ। वे किसान परिवार से थे। उनका परिवार अशिक्षित था। ज्ञानदेव पाटील जी ने शिक्षा का महत्त्व पहचान लिया था। उन्होंने अपने बेटे शंकरराव और नारायणराव का दाखिला ढवली गाँव के स्कूल में करवाया। वहाँ पर परीट नामक मास्टर जी ने अच्छे संस्कार दिये। वे चौथी क्लास के बाद पढ़ने के लिए बागणी गाँव के स्कूल में जाने लगे। यहाँ पर सत्यशोधकी विचारवाले शिक्षक माळी सर जी ने सत्यशोधक विचार दिए। सातवीं क्लास की शिक्षा के बाद नारायणजी रयत शिक्षण संस्था के महात्मा गांधी विद्यालय, आष्टा में दाखिल हुए। इस स्कूल के प्रधान अध्यापक हेडमास्टर आर. व्ही. खैरमोडे

जी थे। वे कर्मवीर भाऊराव पाटील जी के प्रिय थे। खैरमोडेजी ने नारायण पर सत्यशोधकी, वैज्ञानिक, नवविचार के संस्कार किए। यहीं पर नारायण अर्थात् 'एन.डी.' पाटील जी के सामाजिक समता और सत्यशोधक विचार दृढ़ हुए। उनको जातिभेद को मिटाकर मानवता के धरातल पर सबके साथ व्यवहार करने की सिख

मिली, और उनके जीवन को नई प्रगतिवादी दिशा प्राप्त हुई। एन. डी. मॅट्रीक परीक्षा १९४८ में उत्तीर्ण हुए। वे उच्च शिक्षा हेतु कोल्हापुर आये और राजाराम महाविद्यालय में दाखिला किया। वे उच्च शिक्षा के साथ किसान मजदूर आंदोलन में सक्रिय सहभागी हुए। बी.ए. अर्थशास्त्र होने के बाद कर्मवीर भाऊराव पाटीलजी ने आष्टा के ट्रेनिंग कॉलेज पर लेक्चरर के रूप में नियुक्त किया। एम. ए. अर्थशास्त्र की पढ़ाई विलिंगडन कॉलेज, पुणे से पुरी की। सन १९५४ से १९५७ तक छ. शिवाजी कॉलेज, सातारा में अधिव्याख्याता के रूप में कार्य किया। इसी समय वे बॅ. पी. जी. पाटीलजी के संपर्क में आए दोनो में घनिष्ठ मित्रता थी। छत्रपती शिवाजी कॉलेज के हॉस्टेल में एन.डी. रेक्टर थे। कर्मवीर भाऊराव पाटील जी ने 'कमाईए और पढिए' यह योजना 'रयत शिक्षण संस्था' में शुरू की थी। एन.डी. जी ने इस योजना को प्रभावी ढंग से चलाया। सामाजिक दृष्टि से उपेक्षित और आर्थिक दृष्टि से गरीब छात्रों के मसिहा थे। वे छात्रों की समस्याओं को समझकर वे उसका निराकरण करते थे।

आंदोलनकर्ता एन.डी.

एन.डी. सामान्य जनता के विविध प्रश्नों के लिए जनआंदोलन खड़े करके, उन्हें न्याय दिलाते थे। वे संगठित महाराष्ट्र जनआंदोलन, गोवा मुक्ती जनआंदोलन सक्रिय थे। वे किसान, मजदूरों के आंदोलन में हमेशा अग्रेसर रहते थे। खेती माल के लिए सही भाव मिले, मजदूरों को सही वेतन, रोजगार गॅरंटी योजना, कपास खरेदी योजना, एनॉन बिजली परियोजना, सेझ, सकती की और मुफ्त शिक्षा का आंदोलन, महाराष्ट्र-कर्नाटक सीमाप्रश्न की लड़ाई आदि आंदोलन चलाए।

एन.डी.जी का मानना था कि किसान देश की जनता

को अनाज देता है, वह सुख से रहना चाहिए। किसान को खेती करना सुकर होना चाहिए। उनपर अपनी ही सरकार के द्वारा अन्याय, अत्याचार नहीं होना चाहिए।

महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन आंदोलन में नरेंद्र दाभोलकर जी के साथ संस्थापक अध्यक्ष रूप में आजीवन कार्य किया। उनका मानना था कि मनुष्य के जीवन में किसी भी प्रकार की अंधश्रद्धा नहीं होनी चाहिए। देवीदेवता के नामपर लोग अनेक प्रकार के अंधविश्वास पालकर कर्मकांड, बाह्यांडबर करते रहते हैं। इससे मनुष्य की प्रगति नहीं अवनति होती है। फुले, शाहू और आंबेडकर जी के प्रगतिवादी महाराष्ट्र में अंधश्रद्धा का पालन नहीं होना

चाहिए। इसलिए एन.डी.जी ने आजीवन लड़ाई लड़ी।

राजकीय जीवन :

एन.डी.जी ने समाजकार्य के लिए ही राजनीति का उपयोग किया। उनकी राजनीति में जनकल्याण भाव प्रमुख था। वे 'किसान मजदूर पार्टी' में शुरू से अंत तक थे। उन्होंने सत्ता के लिए अपनी पार्टी छोड़कर दलबदल नहीं किया। अपने सिद्धांत पर अटल निष्ठा होने के कारण स्वार्थ के लिए पार्टी नहीं बदली। सत्ता यह साध्य नहीं समाज परिवर्तन का माध्यम मात्र है, इस तात्त्विक मूल्यों का पालन वे जिंदगीभर करते रहें। एन.डी. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर की स्थापन के बाद सन १९६२

में प्रथम सहलागार समिती के सदस्य थे। वे इसी विश्वविद्यालय में कार्यकारिणी सदस्य, सिनेट सदस्य और सामाजिक शास्त्र विभाग के डीन थे। उनको प्राथमिक शिक्षा से लेकर उच्च शिक्षा का गहरा ज्ञान था।

रयत शिक्षण संस्था

एन.डी. कहते थे कि 'मेरी आखिरी साँस तक रयत शिक्षण संस्था मेरे जीवन का अभिन्न अंग रहेंगी।' ऐसा ही हुआ उनकी अखिरी साँस तक संस्था के लिए कार्य करते रहें। वे संस्था के छात्र, शिक्षक, हॉस्टेल के रेक्टर, 'कमाईए और पढ़िए योजना' के प्रमुख, मॅनेजिंग कौन्सिल के सदस्य और संस्था के चेअरमन रह चुके हैं। उन्होंने अपनी हर भूमिका को न्याय दिया है। उन्हें रयत शिक्षण संस्था के माध्यम से शिक्षा प्राप्त हुई। वे कहते थे कि "अगर रयत शिक्षण संस्था न होती तो मैं और मेरे जैसे अनेक लोग उच्च शिक्षित न बन पाते बल्कि भैसों को चराते रहते।" इसका स्पष्टतः अर्थ होता है कि रयत शिक्षण संस्था के माध्यम से महाराष्ट्र में शैक्षिक, आर्थिक,

सामाजिक परिवर्तन हुआ है। वे रयत शिक्षण संस्था के संस्थापक कर्मवीर भाऊराव पाटील जी के प्रिय छात्र थे। वे रयत शिक्षण संस्था की योजना 'कमाईए और पढिए' में सहभागी हुए। वे पारिवारिक गरिबी के कारण मेहनती कामकाज करते हुए पढ़ते रहें। उन्होंने एम.ए., एलएल.बी. तक की शिक्षा पूरी की।

बाबुराव बागुल की कविता के अंश है

हे, प्रतिभावान मनुष्य,

वेदों के पहले तुम थे।

वेदों के परमेश्वर के पहले तुम थे।

तूने ही सूरज को सूरज कहा

और सूरज, सूरज बन गया।

तूने ही चंद्रमा को चंद्रमा कहा

और चंद्रमा, चंद्रमा बन गया।

इतना ही नहीं,

सारी धरती का नामकरण तुने ही किया।

और तेरे कारण ही सुंदर हुई धरती।

इस धरती का कर्ता मनुष्य है। यह धरती किसी शेषनाग की फन पर नहीं बल्कि मजदूरों की हथेली पर टिकी हुई है। इस प्रकार एन.डी. पाटील जी हमेशा मनुष्य के कर्तृत्व को सर्वश्रेष्ठ मानते थे। इसलिए उन्होंने आम जनता के श्रम को प्रतिष्ठा दी। मजदूर, किसान, दलित, उपेक्षित लोगों की लड़ाई लड़ी। उनमें आत्मविश्वास निर्माण कर आत्मनिर्भर बनाया। उनके शैक्षिक, सामाजिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक आदि कार्य में बहुजन समाज का आम आदमी केंद्र में रहा है। झुंडशाही, पैसा, सत्ता की पावर, एकाधिकारशाही, गुंडागर्दी को झुकानेवाला शोषितों का नेता एन.डी.पाटील थे।

लेखन कार्य

एन.डी. पाटील जी ने समाजकार्य हेतु सड़क एवं मैदान पर लड़ाई लड़ी, आंदोलन चलाए। इसके साथ ही अपनी लेखनी के माध्यम से सामान्य जनता की आवाज उठाई। उन्होंने निम्नलिखित ग्रंथ लिखे, ग्रंथ लेखन मराठी

भाषा में है। -

- १) समाज विकास योजनेचे वस्त्राहरण - १९६२
- २) शेतजमिनीवरील कमाल मर्यादा आणि महाराष्ट्र सरकारचा प्रतिगामी कायदा - १९६२
- ३) काँग्रेस सरकार आणि शेतकऱ्यांची लूट - १९६२
- ४) शेतमालाला किफायतशीर किमतीची हमी आणि घाऊक व्यापाराचे राष्ट्रीयकरण १९६३
- ५) वाढती महागाई आणि ग्राहकांची ससेहोलपट - १९६६
- ६) महाराष्ट्र सरकारच्या श्वेतपत्रिकेचे कृष्णस्वरूप- १९६७
- ७) शेतमालाच्या किफायतशीर किमतीची कैफियत - १९७०
- ८) शेवटी हे शिक्षण आहे तरी कोणासाठी? - १९९२
- ९) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे

पुरस्कार एवं सन्मान : शैक्षिक, सामाजिक कार्य के लिए एन.डी. पाटील जी को अनेक पुरस्कारों से सन्मानित किया गया। उनमें से उल्लेखनीय है - १) भाई माधवराव बागल पुरस्कार-१९९४ २) स्वामी रामानंदतीर्थ विद्यापीठ, नांदेड, डी. लिट-१९९९ ३) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, डी.लिट -२००० ४) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, डी.लिट-२००६ ५) राजर्षी शाहू गौरव पुरस्कार-२००७ ६) महाराष्ट्र फौंडेशन पुरस्कार - २००७ ७) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे, पुरस्कार २००७ ८) दिनकरराव जवळकर पुरस्कार-२००७ ९) संत गाडगे महाराज पुरस्कार २००९ १०) राजारामीयन पुरस्कार २०१९ ११) शरद-प्रतिभा पुरस्कार २०२०

लोकआंदोलन के नेता, उपेक्षितों के मसिहा सामाजिक समन्वय के जागृत प्रहरी, रयत शिक्षण संस्था के सच्चे सेवक समन्वयवादी निर्भिक लेखक, श्रेष्ठ विचारवंत आदरणीय प्रा. डॉ. एन. डी. पाटील जी के प्रति शत, शत नमन!

‘कोरोना काल में शिक्षा और छात्र’

मयुरी मनोहर महाजन

बी. ए. १

कोरोना वायरस पिछले तीन साल से संपूर्ण विश्वपर काल की भांति मंडरा रहा है। इस वायरस ने दुनिया के तमाम देशों की अर्थव्यवस्था, सामाजिक व्यवस्था, शैक्षिक व्यवस्था को प्रभावित किया है। इस वायरस से विश्व में अबतक लाखों लोगों की मौत हो चुकी है। हालांकि कई देश कोरोना वायरस के प्रभाव को कम करने में प्रयासरत है। दुनिया में बड़े पैमाने पर मास्क का प्रयोग करना तथा वैक्सीन की व्यवस्था का कार्य भी शुरू किया जा रहा है। परंतु कोरोना वायरस के कारण शिक्षा के क्षेत्र में जो प्रभाव पड़ा है, वह अत्यंत चिंताजनक है। शिक्षा के क्षेत्र से जुड़े प्रत्येक छात्र के लिए यह समय बेहद कठिन है।

कोरोना वायरस के कारण हर व्यक्ति आज स्वयं को लाचार समझ रहा है। कोरोना वायरस के प्रभाव को कम करने के लिए सरकारद्वारा समय समय पर लॉकडाउन की व्यवस्था की गई है। जिसके कारण हर क्षेत्र की प्रगति पर रोक लग गई है। इसी के साथ शिक्षा के क्षेत्र में भी कई परिवर्तन किए गए हैं। लॉकडाउन की व्यवस्था के चलते देश के समस्त कॉलेज, विद्यालय तथा निजीक्लासेस को बंद कर दिया था। इस समय कई स्कूलों, कॉलेजोंद्वारा ऑनलाईन क्लासेस लेने का भरसक प्रयास किया गया। ऑनलाईन ही छात्रों को महत्वपूर्ण नोट्स तथा प्रोजेक्ट्स उपलब्ध कराए गए जा रहे हैं।

विभिन्न शिक्षा संस्थानों में ‘एज्युकेशन ऑप’ के माध्यम से भी छात्रों को पढ़ने की सुविधा हुई है। कोरोना महामारी के कारण देश में होनेवाली कई सरकारी परीक्षाओं पर भी

रोक लग गयी थी। साथ ही २०२१-२२ वर्ष में कई राज्यों ने दसवी और बारहवी की परीक्षाओं को स्थगित करने का निर्णय लिया गया है। ऐसे में छात्रों का उत्साह भी क्षीण होता नजर आने लगा है। कोरोना काल में कई कक्षाओं में छात्रों को प्रमोट किया गया था। परंतु इसका फायदा कम नुकसान अधिक नजर आ रहा है।

सन २०२०-२१ में देश की परिस्थिति को देखते हुए शिक्षा के क्षेत्र में कोई कठोर निर्णय नहीं लिए गए। वर्तमान में ऑनलाईन शिक्षा व्यवस्था को विकल्प की भांति प्रयोग करके छात्रों को पढ़ाई के प्रति जागरूक रखने के प्रयास किया जा रहा है। इसके अतिरिक्त मानव संसाधन विकास मंत्रालय द्वारा ई-लर्निंग प्लेटफॉर्म की भी शुरुआत की गई है, जिसमें ई-पीजी पाठशाला, दीक्षा, ई-बस्ता, शोध गंगा, ओपन एज्युकेशन रिसोर्स के माध्यम से निःसंदेह अध्ययन कार्य कर सकते हैं।

सन २०१९ में चीन से फैलते हुए इस वायरस का प्रकोप सर्वजगत में छा गया। भारत में २०२० में पहुँच कर इस वायरस ने कई व्यक्तियों के परिवार तथा जीवन को नष्ट कर दिया। एक छात्र जिसके जीवन का मुख्य उद्देश्य विद्या प्राप्त करना है। कोरोना वायरस के कारण प्रत्येक विद्यार्थी निराशाजनक स्थिति से गुजर रहा है। जो छात्र नए सत्र में प्रवेश लेना चाहते हैं, उन्हें पिछले सत्र के परिणाम न मिलने के कारण प्रवेश लेने में दिक्कत उत्पन्न हो रही है।

हालांकि ऑनलाईन शिक्षा प्रणाली का उपयोग करके छात्रों को शिक्षा से जोड़ा जा रहा है। लेकिन वह छात्र जो

गांव देहांत में बसे है। उनके द्वारा ऑनलाईन शिक्षा प्रणाली का लाभ प्राप्त कर पाना बेहद मुश्किल हो गया है। इसके अतिरिक्त ऐसे विद्यार्थी जो अपनी प्रतिभा दर्शाने में सक्षम होने लगे थे उन पर मानसिक तणाव बढ़ता नजर आ रहा है। अनेक खेल प्रतियोगिता, सांस्कृतिक कार्यक्रमों के माध्यम से जिन छात्रों को अपने व्यक्तित्व विकसित करना था, उसपर मर्यादा आ गयी है। इसके आलावा कोरोना काल में वर्चुअल

एवं ऑनलाईन शिक्षा से छात्रों को अध्ययन में स्वतंत्रता का अवसर भी प्राप्त हुआ है। इंटरनेटपर शिक्षा से संबंधित प्रत्येक विषय वस्तु के संबंध में ज्ञान अर्जित किया जा सकता है। छात्रों द्वारा अपने पाठ्यक्रम के अलावा अन्य विषयों का भी अध्ययन किया जाना संभव है। सभी छात्रों को शिक्षा से जुड़े रखने के लिए सभी ओर भरसक प्रयास हो रहे है, भविष्य में इसका फल दिखाई देगा।

टैंकर

सुख गई सरिताएँ सुख गए कुएँ
पानी के अभाव में त्रस्त हुए सजीव सारे
सुख गए खेत - खलिहान, सुख गए बगीचे
पानी के अभाव में मधुबन हुए ओस सारे
पनघट पर गए ओस नहीं सुनाई देता
अब बालाओं का शोर
न कलकल है, न छलछल है सुनाई देती है
अब केवळ टैंकर की घरघर
अब नहीं होते वादे नदी किनारे मिलने के
अभी तो आती है टैंकर की यादें
टैंकर की यादें

- शिंगाडे स्वाती दिलीप
बी.ए. भाग ३

‘संगणक : वर्तमान की आवश्यकता’

येळवडे सुषमा रामचंद्र

बी. ए. १

२१ वी सदी में संगणक क्षेत्र में आयी क्रांती के कारण सूचनाओं की प्राप्ती और इनके संसाधन में काफी तेजी आयी है। इसी क्रांती के कारण ही हर क्षेत्र का संगणकीकरण संभव हो पाया है। स्थिती यह है कि मायक्रो प्रोसेसर के बिना अब किसी मशीन की कल्पना भी नहीं की जा सकती है। पिछले चार दशकों में संगणक की पहली चार पिढीयाँ क्रमशः वैक्यूम ट्यूब तकनीकी, ट्रान्जिस्टर और प्रिंटेड सर्किट तकनीकी, इंटीग्रेटेड सर्किट तकनीकी और वेरी लार्ज स्केल इंटीग्रेटेड तकनीकी पर आधारित थी। अगली पिढी की तकनीकी में माइक्रो प्रोसेसरोंका वजन केवल कुछ ग्राम तक ही रह गया । आज पाचवी पिढी के संगणक तो कृत्रिम बुद्धिवाले बन गये है। वास्तव में संगणक एनालॉग या डिजिटल मशीनें ही है। अंको को एक सीमा में परस्पर भिन्न भौतिक मात्राओं में परिवर्तित करनेवाला संगणक एनालॉग कहलाते है । जब की अंको का इस्तेमाल करनेवाले संगणक डिजिटल कहलाते हैं । एक तीसरी तरह के संगणक भी है जो हायब्रीड कहलाते हैं । इनमें अंको का संचय और परिवर्तन डिजिटल रूप में होता है। लेकिन गणना एनालॉग रूप में होती है।

वर्तमान में विज्ञान क्षेत्र में सूचना प्रौद्योगिकी का आयाम जुड़ने से हुई प्रगती ने हमें अनेक प्रकार की सुविधाएँ प्रदान की है । इनमें मोबाईल फोन, संगणक तथा इंटरनेट का विशिष्ट स्थान है। संगणक का विकास गणना करने के लिए विकसित किए यंत्र कॅलक्युलेटर से जुड़ा है। इससे जहाँ कार्य करने में समय कम लगता है, वहाँ मानव श्रम में भी कमी आयी है। पहले ये कुछ सरकारी संस्थानों तक ही सीमित थे । लेकिन आज इनका

प्रसार घर-घर में होने लगा है।

सन १९४६ में विश्व का पहला पूरी तरह से इलेक्ट्रॉनिक डिजिटल संगणक बना, पहली पिढी का यह संगणक वैक्यूम ट्यूब टेक्नॉलॉजी पर आधारित था। इस में दस अंकोवाली बीस संख्याओं को संचित किया जा सकता था । इसकी कार्य करने की गति बहुत तेज थी। उदाहरण के लिए यह हरेक अंको को दो संख्याओं का गुणनफल तीन मिली सेकेंड पाच हजार योग कर सकता था। आज के युग में संगणक संचार का भी एक महत्वपूर्ण साधन बन गया है। संगणक नेटवर्क के माध्यम से देश के प्रमुख नगरों को एक-दुसरे के साथ जोड़े जाने की प्रक्रिया अखंडित जारी है। बड़े बड़े भवनों, मोटरगाडियों, हवाई जहाजों इतना ही प्रत्येक वस्तु के डिझाइन बनाने में संगणक का व्यापक एवं प्रचंड प्रयोग हो रहा है। अंतरिक्ष विज्ञान के क्षेत्र में संगणक ने अद्भुत कमाल कर दिखाया है। इसके माध्यम से करोड़ों मील दूर अंतरिक्ष के चित्र के लिए जा रहा है। इन चित्रों का विश्लेषण भी संगणक द्वाराही किया जा रहा है।

संगणक चाहे कम समय में मानव से जादा काम कर ले और वह भी बिना किसी के त्रुटी के लेकिन मानवी मेधासे तेज नहीं माना जा सकता । क्योंकि इसका अविष्कार करनेवाला मनुष्य ही है। इसलिए संगणक से श्रेष्ठ मानव है। संगणक उपयोगी होते हुए भी मशिन के समान है। वह मानव के समान संवेदनशील नहीं हो सकता। इसलिए संगणक का एक सीमा तक ही प्रयोग में लाना चाहिए । मनुष्य निष्क्रीय न बने बल्कि स्वयं को सक्रिय बनाये रखे तथा अपनी प्रकृतिदत्त क्षमता को स्वस्थ एवं सुरक्षित बनाए रखे।

हिंदी का विश्वव्यापी रूप

नाईकवाडे रेहाना दिलावर

बी. ए. २

साहित्य मानव जीवन के संपूर्ण स्वरूप को अपने में समेटने की भरसक कोशिश करता है। आधुनिक काल का विचार करे तो उत्तर आधुनिकता, निजीकरण एवं उदारीकरण के प्रचार-प्रसार के कारण आज हिंदी साहित्य का फलक काफी विस्तृत हुआ है। इसीलिए दलित विमर्श, नारी विमर्श, आदिवासी विमर्श, किन्नर विमर्श, वृद्ध विमर्श चर्चा के केंद्र में आये है। फिर भी तमाम विसंगतियों के बावजूद लोकजीवन में धीरे-धीरे जनतंत्र का अनुभव हो रहा है। वाल्मिकी से लेकर आजतक की परम्परा को दलितों एवं नारियों ने दर किनार कर एक नये संघर्ष के सौंदर्य के साथ साहित्य में प्रवेश किया है। हिंदी साहित्य की काव्य, उपन्यास, कहानी, आत्मकथा एवं संस्मरण आदि विधाएँ नये अनुभवों एवं भावों के कारण चर्चा के केन्द्र में आयी है। लेखक, कवि, कहानीकार, आत्मकथा के साथ आलोचक भी इनमें दिखाई दे रहे हैं। फिर भी परम्परावादी साहित्यकार एवं आलोचक धीरे-धीरे अंदर से न चाहते हुए दलित एवं नारी विमर्श का सतह पर साथ दे रहे हैं।

दलित एवं नारी-विमर्श के साहित्यकारों एवं आलोचकों को दोहरे चरित्रवाले परम्परावादी लेखक एवं आलोचक से सावधान रहना चाहिए। प्रायः देखा जाता रहा है कि किसी भी सामाजिक सुधार एवं धार्मिक - साम्प्रदायिक आंदोलन के आने पर अपनी स्वार्थ सिद्धी करने में जुड़े हैं। ये बातें सामान्य जीवन के साथ राजनीति

में भी देखने को मिल रही है। वर्तमान दलित लेखकों में सूरजपाल चौहान, ओमप्रकाश वाल्मिकी, कँवल भारती, श्यौराजसिंह बेचैन, डॉ. तेजसिंह, जय प्रकाश कर्दम, कृष्णा सोबती, ममता कालिया, नासिरा शर्मा के विविध पक्षों को चर्चा के केंद्र में लाकर खड़ा किया है। जिससे हिंदी का आधुनिक का साहित्य अपने रूप को बदल रहा है, ऐसा कहे तो कुछ गलत नहीं होगा।

आज के मीडिया की बात करें तो दूरदर्शन से आज सबेरे, विविध हिंदी धारावाहिक, मंथन, जनजातीय दर्पण के साथ प्रादेशिक भाषाओं में विविध धारावाहिक के प्रसारित करने के पहले समाचार लेखक या धारावाहिक लेखक को अपनी सीमाओं से समाज का सच लिखना पड़ता है। इसीलिए मीडिया लेखन काफी जटिल एवं उपयोगी भी है। आज हिन्दी के माध्यम से काफी हद तक वर्तमान जीवन के विविध अंगों को उकेरा गया है। कल की हिंदी एक प्रादेशिक बोली से निकलकर विश्वव्यापी बनने में अपने आपको समर्थ एवं सशक्त बना रही है। हिंदी भाषा का अतितकालीन लेखन वर्तमान को सूचित करता हुआ दिखता है। मतलब हिंदी साहित्य के इतिहास को अगर हम देखें तो आधुनिक साहित्य की विविध विधाओं में क्रांती का स्वर सुप्तावस्था में दिखाई देता है। इसलिए देश काल वातावरण की सीमाएँ हिंदी भाषा ने तोड़कर विश्वव्यापी रूप धारण करने में अपने आपको सक्षम बना चुकी है।

व्यंग्यलेखक शंकर पुणतांबेकर

पल्लवी आप्पासो कांबळे

बी. ए. २

हिंदी लेखकों, समीक्षकों, अनुसंधाताओं की यह शाश्वत आदत है की जब कभी वे किसी समानधर्म रचनाकार के बारे में लिखते हैं। तब उसे उँचाईपर स्थापित करने की कोशिश में शेष सबको बौना घोषित करते हैं। लेकिन व्यंगकार और व्यंग समीक्षक का यह सहज स्वभाव नहीं है। इन दोनों के दर्पण झूठ नहीं बोलते।

इसी पृष्ठभूमि में हिंदी के प्रख्यात व्यंगकार शंकर पुणतांबेकर की चर्चा करना समीचिन होगा। उनका जन्म दाखिखनी-महाराष्ट्री, ब्राह्मण परिवार में कुंभराज नामक छोटेसे देहात में हुआ। कुंभराज गाँव मध्यप्रदेश के गुना जिले में है। इनके जन्म दिनांक पर विवाद है। कोई ०८ जनवरी १९२३ जन्म दिनांक बताते हैं तो कोई २१ मई १९२५ मानते हैं। उनका परिवार मूलतः महाराष्ट्र के पुणतांबा का निवासी थे। इसी गाँव के नामपर उनका नाम पुणतांबेकर हुआ। स्थान की दृष्टि से शंकर पुणतांबेकर की जिंदगी तीन भागों में विभाजित है - कुंभराज, विदिशा और जलगाँव। पुणतांबेकरजी ने अपनी आत्मकथा 'बिखरे पन्ने' में कहा है, कुंभराज मेरी जन्मभूमि रही है, विदिशा मेरी संस्कारभूमि है और जलगाँव मेरी कर्मभूमि रही है। क्रमशः कल्पना, भाव

और विचार की भूमि है।

शंकर पुणतांबेकर यह व्यंगकार नहीं व्यंग्य टूँक थे। बोलते कम सुनते ज्यादा थे और शकल से ही महाराष्ट्रीय मानव अपने आरपार और आसपास के वातावरण को सजीव बनाने में माहिर था। साहित्यकृती में भारी भरकम दिखनेवाले पुणतांबेकर संवेदनशील तरल एवं सीधे-साधे थे। किसी भी कोन से वे हिंदी के साहित्यकार दिखते नहीं थे।

शंकर पुणतांबेकरजी शरीर से जैसे-जैसे बुढ़े हो रहे थे वैसे-वैसे उनकी अकल जवान हो रही थी और उनकी व्यंग रचनाओं में पैनापन आ रहा था। उनकी साहित्ययात्रा हास्यरचनाओं से प्रारंभ हुआ और सहज ही बाद में शाश्वत रूप धारण कर लिया। पुणतांबेकरजी ने नितनूतन शैलीयों के साथ अपनी कलम को समृद्ध किया। उनका लेखन उनके सरल, भावनासंपन्न व्यक्तित्व से लबालब भरा हुआ है। वह किसी को क्षुब्ध नहीं करता, बल्की उन्हें भी गुदगुदी प्रदान करता है। ऐसे बहुआयामी शंकर पुणतांबेकरजी का निधन ३१ जनवरी २०१६ को हुआ। वे अपनी साहित्यकृती में अमर बन गये।

‘भ्रष्टाचार’

- शेख सानिया गुलमकदार

बी. ए. भाग २

भ्रष्टाचार यह हमारे देश को लगी हुई एक बिमारी है और इस बीमारी पर अगर कोई अण्णा हजारे जैसे समाजसेवक भी इलाज करेंगे तो भी कोई फरक पडता हुआ नहीं दिखाई देता। दिन-ब-दिन हमारे देश में भ्रष्टाचार करनेवालों की संख्या बढ़ ही रही है। हमारे देश में अनेक तरह से भ्रष्टाचार होता हुआ नजर आता है जैसे की धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, राजकीय, वैयक्तिक और सबसे महत्वपूर्ण हमारी भारतीय अर्थव्यवस्था यह एक ऐसी अर्थव्यवस्था है जो अमीर और गरीब इनमें भेदभाव करती है। उच्च-नीचता मानती है। ऐसी है हमारी भारतीयों की अर्थव्यवस्था।

हम अगर धार्मिक भ्रष्टाचार के बारे में कहे तो धर्म के नाम पर भी भ्रष्टाचार होता हुआ नजर आता है। सामाजिक भ्रष्टाचार तो समाज में कितनी भयानकता रूप में नजर आता है। जैसे की समाज में हमारी प्रतिष्ठा अबाधित रहे इसलिए भ्रष्टाचार किया जाता है। आज भी हम देखते हैं की अगर गाँव के पंचायत समिति का चुनाव हो तो उस चुनाव में पति-पत्नी को आगे बढ़ाता है और जब पत्नी सरपंच पर चुनकर आती है तब उसका पति ही उसपर राज करता है। पति ही सब कारोभार संभालता है और वह पत्नी सिर्फ नाममात्र रह जाती है। मतलब सिर्फ समाज में अपनी प्रतिष्ठा अबाधित रखने के लिए अथवा सामाजिक प्रतिष्ठा बचाने के वास्ते यह सब किया जाता है। यह सब क्यों? क्योंकि आज का मानव भौतिक सुख-सुविधा के इतने अधीन हो गया है की भौतिक सुख, चैन के बगैर रह ही नहीं सकते।

सांस्कृतिक भ्रष्टाचार में तो आप सभी देखते ही है की

अब इस संस्कृति में हमें परकिय संस्कृति का अंधानुकरण होता हुआ दिखाई देता है। अब यह संस्कृति तो सिर्फ दिखावे के कारण ही बची है। वैयक्तिक भ्रष्टाचार तो हम अक्सर देखते हैं। उदाहरण के तौर पर कहे तो हम भगवान के मंदिर में जाते हैं तो वहाँ भगवान के दर्शन लेने के लिए भक्त लोगों की बड़ी, लंबी कतार लगी हुई दिखाई देती है। लेकिन जब हमें दर्शन लेने की जल्दी हो तो हम उस मंदिर की पुजारी को कुछ पैसों का लालच दिखाते हैं और दर्शन लेने जाते हैं। मतलब हम भगवान से भी नहीं डरते। भगवान को भी हम इस मामले में नहीं छोड़ते हैं। अब तो भगवान के दर्शन भी भ्रष्टाचार करने के बाद ही मिलेंगे ऐसा दिखाई देता है।

अगर राजकीय भ्रष्टाचार के बारे में हम सोचे तो सोचते - सोचते हमारा दिमाग फट जायेगा इतना भयानक है। हमारे नेता लोगों की तो क्या कहें। हमारे यह नेता लोग हम अगर रास्ते से जा रहे हैं तो हमसे बात तक नहीं करते लेकिन जब चुनाव का वक्त आता है तब हमारे घर आकर हमारे पैर छुकर हमारे लिए उसके मन में कितना स्नेहभाव है उसका दिखावा करके या ढोंग रचते हुए हमारा आशीर्वाद लेते हैं। सिर्फ हमें ही वोट करीयेगा। आप अगर हमें वोट देंगे तो हम आपको उस बदले पैसे या कुछ और दे देंगे। ऐसा लालच दिखाकर हमारा वोट लेते हैं। और भ्रष्टाचार रुकवाने के बदले ज्यादा भ्रष्टाचार करने के लिए आगे बढ़ते हैं। अगर किसी गरीब को इन्साफ दिलाते हो तो वहाँ पुलिस को पैसा देना पडता है। अगर वकील के पास जाओ तो वकील भी ज्यादा फी बढ़ाता है। कहीं भी जाए तो सिर्फ भ्रष्टाचार ही भ्रष्टाचार

दिखाई देता है। याने की कानून को मध्य मानते हुए अनेक प्रकारसे भ्रष्टाचार किया जाता है। ऐसेही राजकारणी नेताओं पर की गई व्यंग्यात्मक पंक्तियाँ -

भ्रष्टाचार ! भ्रष्टाचार ! भ्रष्टाचार!
यह एक ऐसा है समाचार
इसमें छपे हुए होते है
पुलिस डॉक्टर या किसी राजनेताओं के
रिश्वत खोरीयों के नाम
इनको नहीं होता रिश्वत खोरी
और भ्रष्टाचार के सिवाय कोई काम
यह राजकारणी नेता गण ही है।
इस भ्रष्टाचार को लेकर बदनाम।

संकलन

दिवाने है तेरे नाम के
इस बात से इन्कार नहीं
कैसे कहे की,
तुमसे प्यार नहीं
कुछ तो कसूर है,
आपकी आँखों का
हम अकेले तो गुन्हेगार नहीं

अकसर लोग यह कहते है की
प्यार करने के रास्ते दर्द भरे
होते है।
पर हर कोई इस रास्ते पर
चलने के लिए मजबूर होते है।

इस रास्ते में
खुशियाँ होती हैं।
किस्मत हमारे

साथ होती है।
इस रास्ते पर खुबसुरती होती है।
इस रास्ते पर सपने सच होते है।
तो क्या फर्क पडता है
थोडा दर्द मिल जाये ।

मुझे नहीं पता की
मैं आपकी जिंदगी में Important
हूँ या नहीं....
But I hope जब मैं मरू
तो आपकी आँखों में आसूँ हो..
और
आप मुझे कहो...
उठ ना यार मजाक मत कर

फूल की शुरुआत कली से होती है।
जिंदगी की शुरुवात प्यार से होती है।
प्यार की शुरुवात अपनो से होती है।
और अपनो की शुरुवात आपसे होती है।

दिल तेरे याद में आहे भरता है
मिलने को पल-पल तडपता है
मेरा यह सपना टुट न जाये कही
बस इसी बात से दिल डरता है।

तू देख या न देख
तेरे देखने का गम नहीं
पर ये तेरी ना देखने की अदा
देखने से कम नहीं

- संकलक कु. वैष्णवी रंगराव घराळ
बी.कॉम. भाग ३

छात्रों में अनुशासन हीनता

- कोळी सायली अरुण

बी. ए. भाग ३

‘अनुशासन’ का मतलब है आत्मसंयम । जिसका अपने मनपर नियंत्रण होता है वह अपने हृदय और बुद्धि पर भी नियंत्रण कर सकता है। शारीरिक क्षमता, बौद्धिक योग्यता, आत्मिक सुख तथा शांति की प्राप्ति अनुशासन के बिना संभव नहीं । इसी कारण ही हर मनुष्य के जीवन में अनुशासन सबसे महत्वपूर्ण बना है।

आज जहाँ देखो वहाँ, जिससे सुने उससे यही सुनाई देता है कि हमारे देश के छात्रों में अनुशासन बिल्कुल नहीं रहा। कई विद्यालय एवं शिक्षा संस्थान छात्रों के अनुशासन हीनता के कारण महिनो बंद पड़े हुए दिखाई देते हैं। छात्रों की अनुशासन हीनता के प्रमाण में अध्यापकों के साथ किया जानेवाला दुर्व्यवहार, प्राचार्य तथा संस्था के सचिव को की गयी मारपीठ, सिनेमा हॉल में आग लगाना, रेलगाडियों की पटरियाँ जाम करना, बाजारों को बंद कराना, सरकारी कार्यालयों को तोड़-फोड़ डालना आदि घटनाएँ बतलायी जाती हैं। ऐसे अनेक काले - कारनामों में हम आये दिन सुनते हैं। छात्रों में बढ़ रही इस अनुशासन हीनता के कारण क्या हैं, इसके बारे में गंभीरता से सोचने पर पाँच प्रमुख कारण नजर आते हैं। वह हैं - पारिवारिक उपेक्षा (अवमानना) आरंभिक शिक्षा की दुर्दशा, ट्यूशन की प्रवृत्ति, स्वच्छंद मनोवृत्ति का विकास तथा छात्र संगठनों की निर्मिती। इसी वजह से प्रायः छात्र अनियंत्रित (बेकाबू) बनते हैं।

पारिवारिक उपेक्षा : परिवार का मतलब यहाँ उन सभी संरक्षकों से भी है, जिनकी छत्र-छाया में जन्म लेकर बालक जीवन के क्षेत्र में प्रवेश करता है। आजकल माता-पिता

तथा परिवारजनों में से किसी को इतनी फुरसत नहीं कि अपने घर का यह चिराग कहाँ पढ़ता है, क्या पढ़ता है। उसकी आदते क्या हैं, उनके मित्र कौन कौन से हैं, वह दिनभर क्या करता है, इसकी ओर ध्यान दे।

ऐसे परिवारों में पलनेवाले बच्चे इतने स्वच्छंदी बनते हैं । क्योंकि अत्याधिक कार्य व्यस्तता के कारण बच्चों को मनमानी आजादी प्रदान की है। उसपर रोक लगाना किसी के लिए भी संभव नहीं होता ।

आरंभिक शिक्षा की दुर्दशा - देश के अधिकांश प्राथमिक पाठशालाओं में, उनके अध्ययन पर, आदतों पर ठीक से ध्यान नहीं दिया जाता। न अध्यापक अपनी जिम्मेदारियाँ ठीक तरह से निभाते हैं न उन्हें पूरा सहयोग प्राप्त होता है। बच्चे इसी कारण अनेक गंदी आदतों के शिकार बन जाते हैं । यह दोष सिर्फ छात्रों का ही नहीं अध्यापकों का भी है । इसी कारण छात्रों में अनुशासन हीनता दिन-ब-दिन बढ़ रही है।

ट्यूशन की प्रवृत्ति - बहुत से परिवारों में जहाँ माता-पिता या अभिभावक बच्चों की पढ़ाई-लिखाई की ओर ठीक से ध्यान नहीं दे पाते, वे ट्यूशन लगा देते हैं। अतिरिक्त ट्यूशन तथा पैसा पाने के लालच में वे अपने ट्यूशन में पढ़नेवाले छात्रों को पहले कम अंक देकर ट्यूशन की जरूरतें बता देते हैं और फिर अच्छे अंको से उन्हें उत्तीर्ण भी कराते हैं। जिसका परिणाम छात्रों में अनुशासन हीनता की प्रवृत्ति पनपती रहती है।

स्वच्छंद मनोवृत्ति - छात्र बड़े होकर भी अपनी प्रारंभिक

आदतों को छोड़ नहीं पाता। जब वे यह भी देखते हैं कि पढ़ाई किए बिना कुछ छात्र अच्छे अंक कैसे के बल पर प्राप्त करते हैं। वे छात्र किसी न किसी बहाने कॉलेज या स्कूल का सारा समय घर के बाहर निकालते हैं। छात्रावासों में रहनेवाले छात्रों का अधिकांश समय सिनेमा देखने, सिगरेट पीने, गर्द, अफू, गुटखा का सेवन करने के आदि में ही बीत जाता है। किसी का भी नियंत्रण वे पसंद नहीं करते। वे अनुशासन का भंग करने में ही धन्यता मानते हैं।

छात्र संगठनों की निर्मिती - गत कुछ वर्षों से अपने अधिकारों के लिए छात्रों के द्वारा अन्य लोगों की प्रेरणा से ही क्यों न हो, छात्र संगठनों की स्थापना की गयी है। छोटी-सी छोटी बातों पर भी वे हड़ताल पर उतर आते हैं। अगर माँगों की पूर्ति नहीं हुई तो तोड़-फोड़ पर उतर आते हैं। उनकी माँगें कभी उचित तो कभी अनुचित होती हैं। परीक्षा के बारे में आंदोलन करना, फीस माफ कराना आदि के बारे में प्रशासन को डराना-धमकाना आदि बातें भी उनमें शामिल होती हैं। इन छात्र संगठनों के पदाधिकारी

अपने स्वार्थ की पूर्ति छात्र संगठन के बल पर करते हैं और अपना उल्लू सीधे होते ही निरपराधों के माथे अपराध लादते हैं। इन छात्र संगठनों के कारण छात्रों में अनुशासन हीनता की प्रवृत्ति दिन-ब-दिन अधिक बढ़ रही है।

कुलमिलाकर छात्रों में बढ़ती अनुशासन हीनता के लिए शासन और समाज के साथ-साथ शिक्षा संस्थाएँ भी जिम्मेदार हैं। राजनीतिक नेतागण चुनाव प्रचार-प्रसार के वक्त आश्वासनों के ढेर लगाकर उन्हें गुमराह करते हैं। तो अध्यापक भी अपने स्वार्थ पूर्ति हेतु उन्हें ही साधन के रूप में प्रयुक्त करते हैं। छात्रों में बढ़ रही इस अनुशासन हीनता को रोककर उनकी शक्ति का लाभ देश के विकास की योजनाओं को ठीक तरह से चलाने के लिए सभी वर्गों को सावधान एवं सचेत होकर अपनी मनोवृत्ति बदलनी चाहिए। तभी छात्र सही राह पर चलते हुए सुनहरे भविष्य को सक्षमता से संजो सकते हैं। साथ ही साथ देश का भी विकास भी अपनी चरमसीमा पर पहुँच सकता है।

जय हिंद। जय भारत।

मेरे ईश्वर

मेरे ईश्वर का कोई रूप नहीं है।
 क्योंकि हर एक रूप ईश्वर का ही है।
 मेरे ईश्वर का कोई रंग नहीं है।
 क्योंकि हर एक रंग में ईश्वर ही समा है।
 मेरे ईश्वर का नाम नहीं है।
 क्योंकि हर एक नाम ईश्वर का ही है।
 मेरे ईश्वर का कोई आकार नहीं है।
 क्योंकि हर एक आकार में वहीं निराकार है।

- कांबळे साक्षी रतन
 बी.ए. भाग ३

माँ बाप और गुरु

माँ बाप ने जनम दिया
 दिखाई ये दुनिया!
 उन्होंने पालकर बड़ा किया,
 गुरु ने अच्छा ज्ञान दिया।
 सिखाया जोगो में मिल जुलकर रहना
 छोटी-छोटी बालों में खुशी ढूँढना।
 उनपर मुझ को बड़ा है नाज।
 उन सबका मुझे अभिमान है आज

कांबळे तुषार कुबेर
 बी.ए. भाग ३

नारी

नारी है तो सुखों का द्वार
उस पर ना करो अत्याचार
आने दो जीवन में उसकी बहार
उसको भी देखने दो यह संसार ।
नारी तो सुखों का द्वार
उस पर न करो अत्याचार
बेटी बनकर धर्म निभाती
पत्नी बनकर कर्तव्य निभाती
माँ बनकर ममता को लुटाती
नारी हर क्षेत्र में अक्वल आती
मत करो उसके अस्तित्व पर प्रहार
उस पर न करो अत्याचार

- बाचलकर दिनेश नंदकुमार
बी. ए. भाग २

जीवन

गिरना भी अच्छा है,
औकात का पता चलता है
बढ़ते हैं जब हाथ उठाने को
अपनों का पता चलता है।
जिन्हे गुस्सा आता है।
वो लोग सच्च होते है।
मैंने झुठों को अक्सर
मुस्कराते हुए देखा है
सीख रहा हूँ मैं भी
इन्सान को पढ़ने का हुनर
सुना है चेहरे पे
किताबों से ज्यादा लिखा
होता है।

- आदमाने शुभम धोंडीराम
बी.ए. भाग ३

माँ

जिंदगी हो तुम हमारी माँ
हर एक की धडकन हो तुम माँ
हमारी साँस हो तुम माँ
हमारी नजर हो तुम माँ
तुम्हारे बिना जिंदगी अधुरी है माँ,
तुम्हारे बिना जीना गँवारा है माँ,
दुःखों से भरा हवा का झोंका भी तुम्हे ना छुये
ऐसा सुख हमें नही चाहिए,
जिससे तुमें दुःख हो माँ,
तुम्हारे सारें दुःख हमारी झोली में लेंगे
सारे दुनिया के सुख तुम्हारे कदमों में डालेंगे।
हमारे आँखों के आँसू हो तुम माँ
तुम्हारे बगैर हम नहीं जी सकेंगे माँ ।

- मुल्ला तंजीर शकील
बी.ए. भाग १

‘वे’ कॉलेज के दिन

कुछ बाते भुली हुई
कुछ पल बीते हुए
हर गलती का नया बहाना
और सबकी नजर में आना
परिक्षा की पुरी रात जागना
फिर सवाल देखके सर खुजाना
मौका मिले तो क्लास से भाग जाना
फिर दोस्त के साथ कॅटिन जाना
उसकी एक झलक देखने रोज कॉलेज जाना
हर पल एक नया सपना
आज जो टुटे ओ फिर भी है अपने
ये कॉलेज के दिन, इन लम्हों में जिंदगी
जी भर के जीना
याद करके इन पलको
फिर जिंदगी भर मुस्कराना

– शिंदे अनिकेत महादेव
बी.ए. भाग १

संसार का नियम

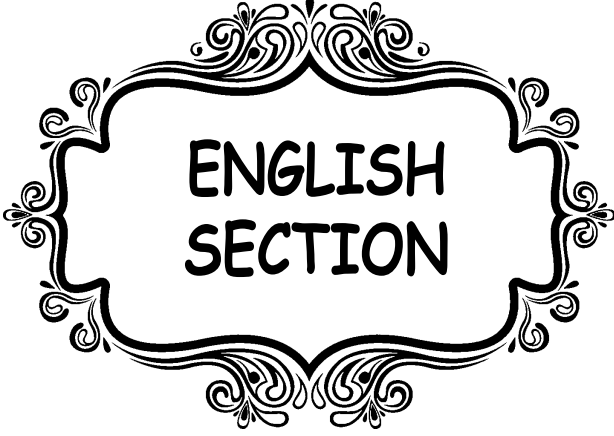
जो हुआ वह अच्छा हुआ
जो हो रहा है वह अच्छा हो रहा है
जो होगा वह भी अच्छा ही होगा
तुम्हारा क्या गया जो तुम रोते हो?
तुम क्या लाये थे जो तुमने खो दिया?
तुमने क्या पैदा किया या जो नष्ट हो गया
तुमने जो लिया यही से लिया
जो दिया यहि पर दिया
जो आज तुम्हारा है कल किसी और का था
परसो किसी और का हो जायेगा
परिवर्तन संसार का नियम है।

– वाघमारे तेजस्विनी काशीनाथ
बी.ए. भाग १

लम्हे

कुछ लम्हे ऐसी भी हो,
जो बस तेरे मेरे हो,
जिनमे ना कोई शोर हो,
जिनमे ना कोई और हो
खामोशी की रात हो,
नजर जुबाँ की बात हो।
उँगली से उँगली उलझी हो,
तोहमत पर इश्क के पेहरे हो
कुछ लम्हे ऐसी भी हो,
जो बस तेरे मेरे हो,
सिर्फ तुम...

– वैष्णवी रंगराव घराळ
बी.कॉम. ३

The future belongs to those
who believe in the beauty of
their dreams.

- Eleanor Roosevelt

SECTION EDITOR
Prof. D. C. Tulshikatti
Dr. Smt. Tejashri Shivaji Patil

INDEX

PROSE

Dr. N. D. Patil : A Veteran Activist of Progressive Moment /
Sushama Yelwde (B.A.I)

Bio-War and Bio-Weapons : New Means of World Supremacy / Pooja Patil (B.A.I)

Reservation /Suchita Shinde (B.A.III)

Women Empowerment / Kajal Patil (B.Com. II)

Sir Isaac Newton /Pallavi Kapse (M.Com.II)

Politics /Vishwajit Shinde (B.A.II)

Era of Technology / Ranmale Nikita (B.Com.II)

Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj /Rutuja Kamble (B.Com.I)

POEM

Politics / Vishwajit Shinde (B.A.II)

Dr. N. D. Patil : A Veteran Activist of Progressive Movement

Sushama Yelwade (B.A.I)

Narayan Dnyandev Patil who is popularly known as Dr. N. D. Patil was born on 15th July 1929 at Dhavali (Nagaon) in Sangali district. He had a great interest in pursuing education. He did M.A. in Economics from Pune University in 1955. He also completed LLB from Pune University in 1962. He made notable contribution to the social and political development of the state. He is widely known for his efforts to bring justice to the problems of the common man. He worked throughout his life for peasants, mill workers and casual labourers.

Dr. N. D. Patil is known as a great educationalist in Maharashtra. He worked as lecturer at Chhatrapati Shivaji College, Satara from 1954 to 1957. By that time, he also worked as Rector and was prime motive behind Earn and Learn Scheme. In the year 1960, Dr. N. D. Patil was appointed as the principal in Karmveer Bhaurao Patil College at Islampur. He was greatly influenced by the ideologies of Karmveer Bhaurao Patil. In 1962, Dr. N. D. Patil became the member of first Advisory Committee of Shivaji University, Kolhapur. He was appointed as Senate Member of Shivaji University, Kolhapur in 1965. He was also the Dean of Social Sciences in 1976 at Shivaji University Kolhapur. Throughout his life, Dr. N. D. Patil is known for his honesty and he was a man of great caliber while holding various posts of Shivaji University, Kolhapur and Rayat Shikshan Sanstha, Satara. He brought

sea changes in Rayat Shikshan Sanstha, Satara.

For the last 40 years, the activist was widely known as just “ND’ by elderly as well as young co-workers. Dr. N. D. Patil remained at the centre of most of the progressive movements in Maharashtra. Along with slain rationalist Narendra Dabholkar, Dr. N. D. Patil led the campaign against superstition. Matching shoulders with local activists, he led agitation over the land rights in Raigad district. Until recently, he was leading farmers’ movement demanding correcting the faculty power bills issued to them. Dr. N.D. Patil was a great social reformer. He was active participant to solve various problems such as Maharashtra-Karnataka Boarder Issue, Farmers’ rebellion, Toll Issue in Kolhapur, etc. Throughout his life, Dr. N. D. Patil never compromised with his own ideologies. He was man of great determination and was gifted with will to power. He never allowed his own physical deformity to be an obstacle in achieving his dreams. Hence, he was always ready to fight for rights of the common people. Hence, Dr. N. D. Patil was a veteran activist of the progressive movements in Maharashtra.

Dr. N. D. Patil was a man of great vision. He had a great concern for the students from the downtrodden class of the society. He was of the opinion that only education can help the downtrodden

people to raise their status in the society. He started Ashram Shala, Sakharshala, Napasanchi Shala, Shramik Vidypith, Gurukul Prakalp, Industrial Training Institutes, Computer Education Center, Karmveer Bhaurao Patil Information Technology Institute, Laxmibai Patil Scholarship Scheme, etc. Dr. N. D. Patil was always at his best in putting his ideas about the development of the society. It was under his capable leadership that sea changes are observed in various sectors of the society.

Dr. N. D. Patil held various positions during his life span. He joined Peasants and Workers Party (PWP) in 1948. He became general secretary of Mumbai Girni Kamgar Sanghatana in 1957. He was an MLC from 1960 to 1982. He represented the Kolhapur assembly segment during 1985-90. He was the member of Rayat Managing Council, Vice President of Samajvadi Prabhodini, Ichalkaranji; President of Andhashradha Nirmulan Samiti, Maharashtra,; President of

Dr. Babasaheb Ambedkar Academy, Satara; President of Mahatma Phule Shishan Sanstha, Islampur etc. Dr. N. D. Patil was man of word and he did his best to give justice to the posts he held during his life span. All these could result in immense popularity of his personality. He always preferred to his keep his word.

Prof. Dr. N. D. Patil was awarded with Shahir Pundlik Pharande Puraskar. In the year 2000, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University awarded him with D.Litt. He was also awarded with D.Litt. by Shivaji University, Kolhapur for his excellent work while holding various posts in Shivaji University, Kolhapur.

Dr. N. D. Patil was known for his fighting spirit. He passed away at the age of 93 at a private hospital in Kolhapur. It is a great loss to humanity. He lives in the hearts of the million people. Hats off to such a great leader of humanity!

Bio -War and Bio-Weapons New Means of World Supremacy

Pooja Patil (B.A.I)

Use of Bio-Weapons become a serious threat to peace in the twenty first century.

Biological weapons are micro-organism like virus, bacteria, fungi or other toxins that are produced and released deliberately to cause disease and death in humans, animals or plants.

Bio-weapons are more economical than that of nuclear weapons. Bio-weapons can be used easily and the most important is that they are difficult to detect. Hence terrorists prefer to use them in order to escape from the government agencies or secret agencies.

According to biophysicist Steven Block, “bio-weapons are the poor man’s atom bomb.” Bio-weapons offer terrorist groups and rogue states like Iraq and North Korea and affordable way to counter the overwhelming military superiority of the United States and other nuclear powers.

There are nearly two dozen conventional biological agents including anthrax, Ebola, typhus and an unknown number of genetically engineered organisms that terrorists can unleash on expected areas.

A number of studies suggest that during both the first and the second world wars, there was wide-spread use of biological weapons. Even during the cold war period, both super-powers the Soviet Union and the

US traded charges against each other for initiating biological weapon programmes. The United States also established the 'Chemical Warfare Society' during the 1st world war to produce biological weapons.

The international law on biological weapons is quite clear- it says that they should not exist. In the 20th century, most countries gave up their biological weapons programmes. However, the spectre of biological weapons is somehow back to haunt humanity in the 21st century. And the recent example is of covid-19 about which it is said that it is produced in China’s Wuhan lab.

Though WHO announced the eradication of the highly contagious and incurable disease smallpox, although the disease has been eliminated in the world, frozen stocks of smallpox virus are still maintained by the governments of the United States and Russia.

To conclude, we can say that the use of bio-weapon is a great threat to humanity. Hence in order to maintain peace and prosperity in the globe, it is necessary to strengthen the rules and norms against the use of bio-weapons.

Reservation

Suchita Shinde (B.A. III)

Implementation of caste based reservation in India has been a debatable topic since a long time. There has been too many opposing roles and opinions against reservation. But, the question is, why?

There are some thoughts in society like, The reservation is against the secularism term of the constitution or It has been an injustice with students or people from other category. Usually The extremist mindset or The wrong conceptions we are seeing in then society about any specific religion is also a reason of opposing the reservation system.

But In simple terms, reservation in India is all about reserving access to seats in the government jobs, educational institutions, and even legislatures to certain sections of the population. As people from backward classes are facing too many worst situations being a citizen of backward class, it was the job of the

government to give the priority for people of backward classes to make them equally eligible and competitive in society.

Now SCs/STs/OBCs are completely developed and don't need any kind of reservations anymore. Nobody discriminates them based on their caste these days. Does it happen?

If you in reality go to any remote village in India and ask a Dalit about his condition and discrimination, you'll not hear anything positive from him. He is still not allowed inside the community temples. He is still treated 'DIFFERENTLY' by the so-called upper class people. I'm really sad to say when the country is growing day by day, why the minds of the people still not growing?

Sometime these kind of notions and anti-secular thoughts need to be stopped in society. It can be a good approach to nation building.

Women Empowerment

Kajal Ramchandra Patil (B.Com.II)

Women empowerment refers to making women powerful to make them capable of deciding for themselves. Women have suffered a lot through the years at the hands of men. In earlier centuries, they were treated as almost non-existent. As if all the rights belonged to men even something as basic as voting. As the times evolved, women realized their power. Thereon began the revolution for women empowerment. As women were not allowed to make decisions for them, women empowerment came in like a breath of fresh air. It made them aware of their own place in society rather than depending on a man. It recognized the fact that things cannot simply work in someone's favour because of their gender. However, we still have a long way to go when we talk about the reasons why we need it almost every country, no matter how progressive has

a history of ill-treating women. In other words, women from all over the world have been rebellious to reach the status they have today while the western countries are still making progress, third world countries like India still lack behind in women empowerment.

Women must be given equal opportunities in every field, irrespective of gender. Moreover, they must also be given equal pay. We can empower women by abolishing child marriage. Various programs must be held where they can be taught skills to fend for themselves in case they face financial crisis.

Most importantly, the shame of divorce and abuse must be thrown out of the window. Many women stay in abusive relationships because of the fear of society. Parents must teach their daughters it is okay to come home divorced rather than in a coffin.

Sir Isaac Newton

Pallavi Uday Kapase (M. Com. II)

Sir Isaac Newton contributed significantly to the field of science over his life time. He invented calculus and provided a clear understanding of optics. But his most significant work had to do with forces and specifically with the development of a universal law of gravitation and his laws of motion.

Isaac Newton's Early Life :

Born to a poor farming family in woolsthorpe. England, in 1642. Isaac Newton arrived in the World only a few months after his father had died. "The boy expected to live managing the farm in the place of the father he had never Known." Wrote James Gleick in "Isaac Newton" (vintage, 2004). However, When it became clear a farming life was not for him. Newton attended Trintiy college in Cambridge, England. "He did not know what he wanted to be or do, but it was not lend sheep or follow the plough and the dung cart, " Wrote Gleick.

While there, he took interest in mathematics optics, physics and astronomy. After his graduation he began to teach at the college, and was

appointed as the second Lucasian chair there. Today the chair is considered the most renowned academic chair in the world held by the likes of charles Babbage and Stephen Hawking.

In 1689, Newton was elected as a member of parliament for the university. In 1703, he was elected as president of the Royal Society a fellowship of scientists that still exists today. He was knighted by queen Anne in 1705. He never married.

Newton died in 1727, at the age of 84 After his death, his body was moved to a more prominent place in Westminster Abbey During the exhumation, large amounts of mearcury. Were found in the scientist's system, likely due to his work with alchemy, which appear to have had a detrimental affect on his health.

Newton's laws of motion

Newton's laws of motion are three, laws of classical mechanics that describe the relationship between the motion of an object and the forces acting on it. These laws can be para phrased as follows.

Law 1 : A body remains at rest, or in motion at a constant speed in a straight line, unless acted upon by a force.

Law 2 : When a body is acted upon by a force the time rate of change of it's momentum equals the force.

Law 3 : If two bodies exert forces on each other these forces have the same magnitude but opposite directions.

The three laws of motion were first stated by Issac Newton in his *Philosophix Naturalis Principia Mathematica* (Mathermatical Principles of Natural Philosophy), First Published in 1687. Newton used them to explain and investigate the motion of many physical objects and systems, which laid the foundation for Newtonian mechnics.

Era of Technology

Ranmale Nikita Prakash (B.Com.II)

The word 'technology' and its uses have immensely changed since the 20th century and with time. It has continued to evolve ever since. We are living in a world driven by technology. The advancement of technology has played an important role in the development of human civilization along with cultural changes. Technology provides innovative ways of doing work through various smart and innovative means.

Electronic appliances, gadgets, faster modes of communication and transport have added to the comfort factor in our lives. It has helped in improving the productivity

of individuals and different business enterprises. Technology has brought a revolution in many operational fields. It has undoubtedly made a very important contribution to the progress that mankind has made over the years.

Technology has reduced the effort and time and increased the efficiency of the production requirements in every field. It has made our lives easy, comfortable, healthy and enjoyable. Technology has been a reason for the production of weapons of destruction. Dependency on technology is also increasing privacy concerns and cyber crimes, giving way to hackers.

Politics

Politics in my state is a mad game
Which compels the leaders to be at their worst,
Their mind is governed by materialistic gain
Which makes them to be morally corrupt and insane
The politicians in my state lack concern for the wellbeing of the state
All they could dream about is the false reputation and doing harm to other,
Corrupt politicians regard themselves as the magicians of the circle
As they could outplay with the emotions of the voters,
All we need is good governance
That should be fearless, powerful and morally sound.
To make it reality, everybody must strive to be human.

Vishwajit Shinde (B.A. II)

Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj

Rutuja Kamble

B.Com I

Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj was born on 26th June 1874 in Ghatge dynasty at Kagal. His original name was Yashvantrao Jaysingrao Ghatge. Radhabai was mother of Yashvantrao. Yashvantrao was adopted by Anandibai on 17th March 1874 and he was renamed as Shahu. At the age of twenty years, Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj became the ruler of Kolhapur Sansthan. He completed his education in Rajkot and Dharwad. He took a great interest in studying English, History and Politics. Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj was greatly impressed by Sir Frazer and Raghunathrao Sabanis. Chhatrapati Shahu Maharaj was married to Laxmibai who was the daughter of Gunajirao Khanvilkar.

Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj took a great interest in enlightening the downtrodden class of the society. He made education compulsory and free in Kolhapur Sansthan. He was also very conscious about the education of women. He took a legal action of charging Rs. 1 from the parents who did not send their children to the school. Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj had a great vision. In order to raise the status

of the people of the downtrodden class of the society, he reserved place for them in Kolhapur Sansthan on 6th July 1902. He was man of action and did everything to raise the status of these people.

Untouchability was the curse to mankind. Hence, Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj took great efforts to eradicate it. In Kolhapur Sansthan, he ordered to give equal treatment to the people of the downtrodden class of the society at school, hospital and other public places. He also took great initiatives to encourage inter caste marriages.

Chhatrapati Rajarshi Shahu Maharaj regarded agriculture as the backbone of the rural India. Hence, he laid the emphasis on constructing various dams. Likewise, he provided shelter to music, drama, painting, art and wrestling. He was regarded as the 'Real Hero' of the common people. By taking into consideration, the social work of Chhatrapati Shahu Maharaj, he was awarded with 'Rajashri' at Kanpur. He died of heart attack on 6th May 1922. He was the legendary and lives in the hearts of the million people.

**"Failure comes only when we
Forget our ideals,
Objectives and principles"**

- Pandit Jawharlal Nehru

विभागीय संपादक
प्रा. बाळकृष्ण जाधव
प्रा. राजेंद्र सुतार

विभागीय अहवाल

मराठी विभाग (सन २०२१-२२)

डॉ. सुनील चंदनशिवे, विभाग प्रमुख

सन २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षामध्ये मराठी विभागाच्या वतीने मराठी भाषा संवर्धन दिनानिमित्ताने डॉ. सुनील चंदनशिवे यांनी 'मराठी भाषा आजची गरज' या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

तसेच दि. २७/०२/२२ रोजी कवी कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिनानिमित्ताने 'मराठी राजभाषा गौरव' दिन साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. पी. बी. पाटील होत्या. प्रा. बाळकृष्ण जाधव यांनी मराठी भाषा गौरवदिनाचे महत्त्व स्पष्ट केले. विभाग प्रमुख डॉ. सुनील चंदनशिवे यांनी आभार मानले. तसेच भित्तिपत्रिकेचे प्रकाशन करण्यात आले.

याशिवाय महाविद्यालयातील व विभागातील कलाकार विद्यार्थ्यांना कलेविषयी मार्गदर्शन केले. तसेच विभागाचा सेमिस्टर ५ चा निकाल ९०% लागला असून, विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमाशिवाय इतर क्षेत्रातील कलागुणाविषयी मार्गदर्शन केले. यासाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. सौ. पी.बी. पाटील मार्गदर्शन व सहकारी प्रा. बाळकृष्ण जाधव यांचे सहकार्य लाभले.

हिंदी विभाग

प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले, अध्यक्ष, हिंदी विभाग

महाविद्यालय के हिंदी विभाग में बी. ए. भाग एक, दो और तीन के छात्रों को विशेष स्तर पर हिंदी विषय के अध्ययन एवं अध्यापन की सुविधा उपलब्ध है। विभाग में छात्रों के शैक्षिक, बौद्धिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आदि स्तर पर विकास होने हेतु महाविद्यालय तथा विभाग के

स्तर पर विविध समारोह तथा प्रतियोगिताओं विधियों का आयोजन किया जाता है।

हिंदी दिन समारोह - महाविद्यालय में हिंदी विभाग द्वारा हर साल १४ सितंबर 'हिंदी दिन' के अवसर पर समारोह का आयोजन किया जाता है। इस शैक्षिक वर्ष में दि. २३ सितंबर २०२१ को हिंदी दिन मनाया गया। इस अवसर पर महाविद्यालय में ऑनलाईन झुम मिटिंग पर समारोह का आयोजन किया गया था। तुलजाराम चतुरचंद कॉलेज बारामती, जि. पुणे के हिंदी विभागाध्यक्ष मा. प्रो. डॉ. प्रदीप सरवदे जी प्रमुख अतिथि थे। डॉ. प्रदीप सरवदे जी ने हिंदी भाषा का महत्त्व तथा उसका वैश्विक परिप्रेक्ष्य इस विषय पर मार्गदर्शन किया। शुरू में हिंदी विभागाध्यक्ष प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले जी ने अतिथि परिचय स्वागत एवं प्रास्ताविक किया। प्रधानाचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील जी ने अध्यक्षीय मंतव्य दिया। समारोह का सूत्रसंचालन एवं आभार ज्ञापन प्रा. एम. एस. मुजावर जी ने किया। महाविद्यालय के छात्र एवं अध्यापकगण उपस्थित थे।

हिंदी विभागद्वारा बी.ए. भाग तीन के छात्रों के लिए 'हिंदी अनुवाद कोर्स' मार्च २०२२ से शुरू किया। यह कोर्स तीन महिने का था। कोर्स समाप्ती के बाद परीक्षा होगी, उत्तीर्ण छात्रों को कोर्स का प्रमाणपत्र दिया गया।

कर्मवीर जयंती, स्वातंत्र्यता दिन, प्रजासत्ताक दिन, संविधान दिन एवं विविध महामानवों की जयंती तथा स्मृति दिन पर आयोजित कार्यक्रमों में छात्र सक्रिय सहभागी रहे। प्रधानाचार्या डॉ. सौ. पी. बी. पाटील जी, विभाग के सहयोगी प्राध्यापक एम. एस. मुजावर जी, महाविद्यालय के अध्यापकगण एवं छात्र-छात्राओं का सहयोग समय-समय पर मिला। सब के प्रति धन्यवाद ज्ञापित करता हूँ।

Departement of English

Prof. Tulshikatti D.C. (Head)

The Department of English is one of the

leading and active departments in the institution. At the beginning of the academic year 2021-2022 department conducted the meeting of the department and prepared the planning as well as work load distribution among the faculty. Since the last year all the world is facing the pandemic situation of Covid 19. As per the guidelines of Govt.of Maharashtra Shivaji University and the parent institute Rayat Shikshan Sanstha, Satara, department of English has conducted the teaching-learning process through online mode. All the faculty members conducted the lectures through Zoom meeting video lectures and submitted the study material to the students. As usual the department has taken efforts to conduct the remedial teaching for Slow and Advanced learners by online mode. The department has also taken initiative to run the certificate course in 'Basic English Grammar.' All the faculty members have sent the objective question bank as well as conducted the test through Google form.

As per the planning of the department in the second semester organized one day Lead College workshop on 'Steps to Enhancement of Communication Skills' on 15th March, 2022. Dr S.V.Panade from Dr.N.D.Patil College, Malkapur and Prof. Rohit Naik from D.R.Mane College, Kagal were resource persons for workshop. On 23rd April the department celebrated Birth Anniversary of William Shakespeare. Wall poster publication programme was organized by the department. Group discussion, seminar presentation, project writing such activities were organized by the department.

भूगोल विभाग

प्रा. मुलाणी के. आय., विभाग प्रमुख

भूगोल विभागांतर्गत विद्यार्थ्यांमध्ये भूगोल विषयाची आवड व चिकित्सात्मक भौगोलिक विचारसरणीचा बौद्धिक विकास व्हावा यासाठी विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. सदर दृष्टिकोनातून शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये भूगोल विभागाच्या वतीने विविध उपक्रम राबविण्यात आले आहेत. या शैक्षणिक वर्षात प्रथम हे सत्र हे कोरोना साथीमुळे ऑनलाईन पद्धतीनेच अध्यापनाचे कामकाज चालले होते. द्वितीय सत्रात दि. १४ जानेवारी २०२२ रोजी भूगोल विभागाच्या वतीने महाविद्यालयामध्ये भूगोल दिन साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. शिवाय भूगोल विषयासंबंधित Online Quiz Competition घेण्यात आली. या स्पर्धेमध्ये महाविद्यालयातील कला व वाणिज्य विभागातील अनेक विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला. ज्या विद्यार्थ्यांनी या स्पर्धेत यश मिळविले त्यांना Online Certificate प्राप्त झाले आहे.

भूगोल विभागाच्या वतीने दि. २२ एप्रिल २०२२ रोजी जागतिक वसुंधरा दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी प्रा. सुधीर पवार - भूगोल विभाग शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांचे व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर व्याख्यानाचा लाभ महाविद्यालयातील कला व वाणिज्य विभागातील विद्यार्थ्यांना झाला.

५ जून रोजी जागतिक पर्यावरण दिन साजरा केला जातो. यावेळी भूगोल विभागाच्या वतीने दि.७ जून २०२२ रोजी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी प्रा. मुलाणी के. आय. यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

शैक्षणिक उपक्रमामध्ये चार भिंतीच्या आत भूगोल विषयाचा अभ्यास करणे अशक्य आहे. म्हणून बी.ए भाग तीन मधील भूगोल विषयाच्या विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय अभ्यास सहलीचे आयोजन पन्हाळा-जोतिबा-कोल्हापूर इ. ठिकाणी करण्यात आले होते. तसेच ग्रामसर्वेक्षण अंतर्गत

‘यळगूड गावाची लोकसंख्या संरचना: एक भौगोलिक अभ्यास’ या विषयावर यळगूड गावातील सर्वेक्षण करून त्याचा प्रकल्प अहवाल तयार करण्यात आला.

हे सर्व उपक्रम पार पाडत असताना मा. प्राचार्य डॉ. पी. बी. पाटील यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच विभागातील उपक्रम पूर्णत्वास घेऊन जाण्यासाठी विभागातील माझे सहकारी प्रा. डी. एम. गोडसे, प्रा. एस. एस. माने व प्रा. वाय. ए. माने यांच्या सहकार्याशिवाय अशक्य होते. तसेच महाविद्यालयातील इतर शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी या सर्वांचे सहकार्य लाभले. महाविद्यालयातील सर्व घटकांचा मी ऋणी आहे.

इतिहास विभाग

डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर, विभाग प्रमुख, इतिहास

चंद्राबाई शांताप्पा शेंडुरे कॉलेज, हुपरी इतिहास विभागाच्या वतीने २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षात विद्यार्थीकेंद्रित अध्यापनासह विविध कार्यक्रम घेण्यात आले. २९-१२-२०२२ रोजी इतिहास विभाग व IQAC मार्फत अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत ‘भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत महाराष्ट्राचे योगदान’ या विषयावर कार्यशाळा घेण्यात आली. या कार्यशाळेसाठी साधनव्यक्ती म्हणून प्रा. रणजीत कुंभार, पी. डी. व्ही.पी कॉलेज, तासगाव यांनी पहिल्या सत्राचे साधनव्यक्ती म्हणून मार्गदर्शन केले. दुसऱ्या सत्राचे साधनव्यक्ती प्रा.डॉ. सिद्धार्थ कट्टमणी IQAC समन्वयक व इतिहास विभाग प्रमुख, विवेकानंद कॉलेज हे होते. सदर कार्यशाळेत अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत सहभागी असणारी महाविद्यालये व महाविद्यालयातील १५०हून अधिक विद्यार्थी या कार्यशाळेसाठी उपस्थित होते.

इतिहास विभागामार्फत शुक्रवार दिनांक २०-०५-२०२२ रोजी शैक्षणिक सहल आयोजित करण्यात आली होती. या शैक्षणिक सहलीत शिवाजी विद्यापीठातील छत्रपती संभाजी महाराज संशोधन केंद्र, वि.स. खांडेकर स्मृती संग्रहालय, बाळासाहेब खर्डेकर ज्ञान, स्रोत, केंद्र न्यू पॅलेस,

अंबाबाई मंदिर, शाहू मिल, कोल्हापूर या ठिकाणांना भेट देण्यासाठी ही शैक्षणिक सहल आयोजित करण्यात आली होती. या शैक्षणिक सहलीमध्ये त्या ठिकाणी असणाऱ्या महत्त्वाच्या गोष्टी इतिहास विभागप्रमुख डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर व प्रा. समाधान जाधव यांनी विद्यार्थ्यांना विषद करून सांगितल्या. शैक्षणिक सहलीमधून काय घ्यावं आणि आयुष्याच्या ध्येयधोरणामध्ये या भेटींचा, या अभ्यासाचा कसा उपयोग करावा या संदर्भात इतिहास विभागप्रमुख डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर यांनी मार्गदर्शन केले.

इतिहास विभागामार्फत B.A.III च्या विद्यार्थ्यांचे सेमिनार, प्रोजेक्ट या वर्षाच्या V व VI सेमिस्टरसाठी घेण्यात आले. B.A.II वर्षाच्या विद्यार्थ्यांच्या इतिहास विषयाचा सरप्राईज सेमिनार ‘आधुनिक महाराष्ट्राचा इतिहास’ (१९६०-२०००) या विषयाचा घेण्यात आला. या सेमिनारमध्ये २० विद्यार्थ्यांनी या सक्रिय सहभाग नोंदविला. २०२१-२०२२ या शैक्षणिक वर्षात PPT, व्हिडीओ लेक्चर इंटरनेट, ऐतिहासिक फिल्म, क्वेशन बँक यांच्या उपयोजनाने विद्यार्थ्यांना इतिहासाचे अध्यापन करण्यात आले.

२६ जून शाहू महाराज जयंतीच्या निमित्ताने छ. राजर्षी शाहू महाराज यांच्या कार्यावर भित्तिपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले होते. या भित्तिपत्रकासाठी शाहू महाराजांचे विचार, कार्य, शैक्षणिक धोरण, वसतिगृह चळवळ, शाहू महाराजांची रेखाचित्रे अशा विविध पद्धतींचा सक्रिय सहभाग विद्यार्थ्यांनी या भित्तिपत्रकाच्या आयोजनामध्ये दिला.

२०२१-२०१२ या शैक्षणिक वर्षात ‘ट्रॅव्हल्स अँड टुरिझम’ हा शॉर्ट टर्म कोर्स इतिहासाच्या विद्यार्थ्यांसाठी घेण्यात आला. या कोर्सचे नियमित ३० लेक्चर्स झाले. प्रमाणपत्रासह कौशल्य विकास आधारित हा शॉर्ट टर्म कोर्स घेण्यात आला. इतिहास विभाग प्रमुख डॉ. व्ही. व्ही पाडळकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रा. समाधान जाधव व प्रा. तानाजी मोहिते यांनी हा कोर्स यशस्वी होण्यासाठी विशेष परिश्रम घेतले. - -

१९ फेब्रुवारी व ६ जून शिवजयंतीचे व शिवराज्याभिषेक दिनाचे औचित्य साधून या दिवशी इतिहास विभागाच्या विद्यार्थ्यांना शिवाजी महाराजांच्या कार्यावर डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर यांनी मंत्रमुग्ध करणारे व्याख्यान दिले. इतिहास विभागामार्फत आयोजित करण्यात आलेल्या सर्व कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली इतिहास विभागाचे प्रा. समाधान जाधव व प्रा. तानाजी मोहिते यांनी सक्रिय योगदान दिले. वरील सर्व कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी विशेष परिश्रम इतिहास विभाग प्रमुख डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर यांनी घेतले.

समाजशास्त्र विभाग

प्रा. शेख सलीम अहमद, विभाग प्रमुख

विद्यार्थ्यांना समाजाच्या वास्तवाचे भान असावे, समाजाच्या समस्यांची ज्वलंत प्रश्नांची जाणीव त्यांना असावी त्यासाठी चालू शैक्षणिक वर्षात आम्ही विभागामार्फत अनेक उपक्रम राबवले.

दि. २०-०३-२०२२ रोजी अभ्यास सहलीचे आयोजन केले. या सहलीतील विद्यार्थ्यांना शिवाजी विद्यापीठ-कोल्हापूर, शाहू मिल-कोल्हापूर, महालक्ष्मी मंदिर, शाहू पॅलेस या ठिकाणी भेटी दिल्या. तसेच मार्च महिन्यात व्यक्तिमत्त्व विकास हा शॉर्ट कोर्स विभागामार्फत सुरू करण्यात आला. यात एकूण दहा विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

वरील सर्व कार्यक्रम राबवण्यासाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच श्री. प्रा. शेख एस. ए. यांनीही मोलाचे सहभाग नोंदविला.

अर्थशास्त्र विभाग

प्रा. डॉ. जे.एस.इंगळे, विभाग प्रमुख

अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने दि. ६/६/२०२२ रोजी

भारतीय स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवानिमित्त ज्येष्ठ पुरोगामी विचारवंत, पत्रकार, संपादक, साहित्यिक मा. प्रसाद कुलकर्णी (सरचिटणीस, समाजवादी प्रबोधिनी, इचलकरंजी) यांचे 'भारतीय स्वातंत्र्याचा अमृतमहोत्सव' या विषयावर व्याख्यान संपन्न झाले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. पी.बी.पाटील या होता.

वाणिज्य विभाग

Dept. of Commerce is an integral component of the 'Chandrabai Shantappa Shendure Ilege, Hupari' Dept. of Commerce faced difficulties to organize student centered activities in academic year 2021-22 due to Covid-19 Pandemic. Beside this Dept. of Commerce ganized 05 meetings in the A.Y.2021-22 on 04/10/2021, 23/12/2021, 19/04/2022, 17/05/2022 27/06/2022. Dept. tries to maintain departmental internal control and communicational nagement through these meetings. Dept. of Commerce Associated Commerce Association and ganized following lectures and workshops in 2021-22.

1) 11/11/21 - Welcome to Studnets Jayshri Banasode Head, Dept. of Commerce, To introduce the Institution Chandrabai Shantappa Shendure College, Hupari. and Parent institution Rayat Shikshan Sanstha and its culture, the faculty of the Dept to the students and the Curriculum structure of the Programme - 129

2) 30/11/21 - Workshop on Police Pre-Recruitment Training, Shri Sangram Patil Shri. Sachin Pawar, To motivate the students for career development in Army and Police force. - 132

3) 23-03-22 - Workshop on 'Self-Reliance and financial Literacy of Rural Women' As lead College activitty, Smt. Trupti Purekar, Shri. Santosh Birnale, To Aware to the students about selfreliance and Financial Literacy -91

4) 29-03-22 - Workshop on 'Employment Opportunities in commerce Education, Shri. Vishal Mane, Hemant Korochoi, To introduce the Emploment Opportunities in commerce Education - 130

5) 30-03-22 - Group discussion, Prof. J. L. Banasode, To increase thinking ability on social issues. To Motivate for discretionary thinking To increase awareness against the blind imitaions.

6) 31/03/22, Workshop on 'Importance of Computerized Accounting in commerce Education.', Shri. Bhandare P. A., To introduce the Employment Opportunities in commerce Education'

7) 7/04/22 - Lecture organized on,' Career, Shri. Badave DKTE institute of Development in Management sector. To motivate the students for further education in Management as MBA Technology, Ichalkaranji.

8) 29-03-22 - Group discussion Indian Festivals : Bight and Blind Imitation by Youth, Smt. Jashri Bansode, To Motivate for discretionary thinking

9) 11-04-22 - Inauguration of Short Term course in Fashion Designing, Smt. Savita Shinde , Co-Curricular Activity.

10) 23-03-22 - Group discussion on online And Offline Banking, Shri. A. R. Kamble, To understanding the difference between Online And Offline Banking.

11) 10-5-22 - Lecture on Cyber Crime, Adv. Laxmi Sadarekar, To develop security education and awareness.

12)14-05-22-Lecture on 'Entrepreneurship Development' - Dr. Rajendra Shete Industrialist, Silver Industry.

13) 31-05-22-Lecture on 'Enterpreneurship Develoment : Especially story of Journey of Successful Entrepreneur', Dr. M. B. Shaikh Industrialist, Member of Managing council, Rayat Shikshan Sanstha, Satara and Member of CDC, RCSC, Kolhapur, To Guidance for Entrepreneur development to students.

14) 3/06/2022 - Trade Fair (202-22) Inaugurated by Hon Mansingrao Kadam, To inculcate the practical knowledge among of marketing the students, To motivate the students for team work for trading & To motivate the students for event managment.

15) 4/06/22 - National Seminar on Entrepreneurship Development : Innovation - Incubation - Start-up', Dr. Hansaraj Thorat, Dr. A. M. Gurav, Dr. Ajay Maske, Prin. Dr. Vijay Mane, Dr. Ashok Shinde, To enrich the knowledge on Entrepreneurship Development Innovation-Incubation-Start-up'

16) 6/06/22 to 9/06/22 Workshop on Tally ERP-9, Shri Anil Bhandare, To enrich the practical Knowledge of computerized accounting of the students.

17) 25/05/22 to 5/06/22, Mentor-Mentee Scheme, Jayshri Bansode, 1. To ecourage the students to do group study, 2. To discuss and solve the accounting problems by interaction. 3. To motivate fast learners for self-study.

18) 25/06/2022, Farewell function, All Faculty and Students, To award best wishes and guidance to the students for their future life.

IQAC Report

Prof. Tulshikatti D.C

IQAC coordinator

Internal quality assurance cell of Chandrabai-Shantappa Shendure college, Hupari is going very smooth and meticulously in the institution. As per the guidelines of NAAC the organizational structure of IQAC is formed. The members from all categories of the stakeholders have representation in IQAC. As per the vision, mission and goals and objectives of NAAC the parent institute the IQAC every year at the commencement of academic year prepares the plan and implements it effectively during the same year.

The IQAC has taken initiative in each aspect for all round enrichment and development of higher education institution. In the academic year 2021-2022 the institution has focused on regular activities through online as well as offline mode. Under the lead college programme workshops organized by the Department of History, English and Commerce respectively. Department of commerce organized national level. The eminent resource persons, researchers, faculties and students participated in it. With the initiative of IQAC and Department of Commerce organized the unique activity of 'Best Practice Trade Fair:2022'. The students' response for this activity was remarkable. All faculty members along with non-teaching staff attended the programme enthusiastically.

IQAC encouraged the faculty for research development and participate in seminars and conferences organized by the other institutions. Due to encouragement and motivation of IQAC faculty members have given good contribution in research work. They have published their research papers in reputed journals, presented research papers in seminars, conferences and some have written books and chapters in books. It is really a fruitful outcome of IQAC's sincere and initiative taken by all faculties and Head of the institution.

ग्रंथालय अहवाल

श्री. प्रविण दत्तात्रय जाधव, ग्रंथपाल

महाविद्यालयाचे ग्रंथालय वाचन साहित्याने समृद्ध आहे. सध्या ग्रंथालयात एकूण १९७०९ ग्रंथ असून त्यापैकी ११०९४ संदर्भ ग्रंथ व ८६१५ क्रमिक पुस्तके आहेत. विद्यार्थ्यांची विविध स्पर्धा परीक्षा तयारी व्हावी म्हणून ग्रंथालयामार्फत ८ वर्तमानपत्रे व १७ विविध विषयांची जर्नल्स उपलब्ध करून दिली आहेत. ग्रंथालयाचे पूर्ण संगणकीकरण झाले असून, डाटाबेस पाहण्यासाठी विद्यार्थ्यांना ऑपॅक सुविधा उपलब्ध करून दिली आहे. सर्व विद्यार्थ्यांना संगणकावर ग्रंथ देवघेव केली जात आहे. ग्रंथालयात डिजिटल डाटाबेस उपलब्ध असून त्यामध्ये १२० वेगवेगळ्या विषयांच्या सीडीज व डी. व्ही. डी.जे उपलब्ध आहेत. ग्रंथालयामध्ये विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र वाचनकक्ष आहे. त्याचप्रमाणे महाविद्यालय N-List ने सभासद असून सर्व प्राध्यापकांना युझर आयडी व पासवर्ड देण्यात आले आहेत. ग्रंथालयामार्फत गरीब व होतकरू विद्यार्थ्यांना पुस्तक पेढी योजनेतून क्रमिक पुस्तक संच वाटप केले आहे. तसेच अपंग, स्लो लर्नर, मेरीटोरियस विद्यार्थ्यांना मोफत क्रमिक पुस्तक संच वाटप केले आहे.

परीक्षा विभाग, परीक्षा विभाग

प्रा. एम. एस. मुजावर, प्रमुख

विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक गुणवत्ता वाढविण्याच्या दृष्टीने परीक्षा विभाग वर्षभर सातत्याने कार्यरत असतो. कोरोनासारख्या संकटातून वाट काढत विद्यार्थ्यांच्या मनातील परीक्षेविषयी भीती कमी व्हावी. तसेच विद्यार्थ्यांचा शिक्षणाकडे व भविष्याकडे सकारात्मक दृष्टिकोन निर्माण व्हावा. तसेच त्यांना विद्यापीठाच्या परीक्षेत चांगल्या पद्धतीने उत्तरपत्रिका लिहिता याव्यात म्हणून वर्षभर घटक चाचण्या, सेमिनार, सरप्राइज टेस्ट, गटचर्चा, प्रोजेक्ट यांचे आयोजन करण्यात आले. बी.ए. व बी.कॉम. भाग-३ सेमिस्टर ५ साठी सेमिनार व सेमिस्टर ६ साठी प्रकल्प कार्य (प्रोजेक्ट) साठी वेगवेगळे विषय देण्यात आले होते.

शिवाजी विद्यापीठाच्या आदेशानुसार बी.ए. भाग १ व बी.कॉम. भाग १ साठी ऑनलाईन परीक्षासाठी सक्षम स्वतःची (महाविद्यालयाची) यंत्रणा उभी करून यशस्वीपणे परीक्षा सत्र १ साठी घेण्यात आली. यासाठी प्रा. के.आय. मुलाणी, प्रा. एस. एस. माने, प्रा. वाय. बी. माने यांनी अथक परिश्रम घेतले. वर्षभर परीक्षा विभागाचे काम करताना मान. प्राचार्य डॉ. सौ. श्रीमती पी.बी. पाटील यांनी बहुमोल मार्गदर्शन व सहकार्य केले. परीक्षा विभागाचे सर्व सन्माननीय सदस्यांनी प्रभावी काम केले. या विभागाचे सर्व कामकाजामध्ये कार्यालयीन सेवक श्री.सागर कासोटे यांचे परिश्रम कौतुकास्पद राहिले.

राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रा. श्रीमती डॉ. एस. जे. माने, प्रा. डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर, कार्यक्रम अधिकारी

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रथम सत्रात महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांच्या मार्गदर्शनाखाली राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग कार्यरत झाला. शिक्षण क्षेत्रातून तरुणांवर सेवासंस्कार घडवून त्यांच्याकडून राष्ट्रसेवा घडावी आणि

राष्ट्राचा विकास व एकात्मता प्रगत होण्यासाठी त्यांचे व्यक्तिमत्त्व त्यादृष्टीने तयार व्हावे यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजना कार्य करते. हा उद्देश समोर ठेवून महाविद्यालयातील या विभागाकडून अनेक बौद्धिक, सामाजिक संस्कार व्हावेत आणि श्रमाचे महत्त्व विद्यार्थ्यांना कळावे या अनुषंगाने विविध कार्यक्रम महाविद्यालयात आयोजित करण्यात आले.

महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजनेचे २ युनिट (२०० स्वयंसेवक) कार्यरत आहेत. यामध्ये मुले ९३ आणि १०७ मुली आहेत. शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये पुढीलप्रमाणे विविध स्वरूपाची प्रबोधनात्मक कामकाज पार पाडण्यात आले :

दि.२७ मे २०२१ रोजी दत्तकगाव तळदंगे येथे ग्रामपंचायत कार्यालयातील घंटगाडीवर कोरोना काळात काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांचा सॅनिटायझर, श्रीफळ व गुलाब पुष्प देवून सत्कार करण्यात आला.

दि.२९ मे २०२१ रोजी प्रा. डॉ. एस. एम. गावडे यांचे 'राष्ट्रीय सेवा योजना : एक युवा चळवळ' या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान घेण्यात आले.

दि. ५ जून २०२१ पर्यावरण दिनानिमित्त विभागामार्फत ऑनलाईन 'एक कुटुंब, एक झाड' हा वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम घेण्यात आला. यावेळी विद्यार्थ्यांनी आपल्या गाव, परिसरामध्ये वृक्षारोपण करून त्यांचे क्लिप, फोटो ऑनलाईन पद्धतीने विभागास पाठवून दिले. विभागामार्फत याबाबतीत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले.

१ जुलै २०२१ रोजी 'डॉक्टर्स डे' निमित्त कोरोना काळात महाविद्यालयातील लेडीज हॉस्टेलमध्ये काम करणाऱ्या कोरोना सेंटरमधील डॉक्टर आणि आरोग्य कर्मचाऱ्यांचा सत्कार महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांच्या हस्ते घेण्यात आले. याच पद्धतीने हुपरी येथील प्राथमिक आरोग्य केंद्र, रेंदाळ येथील प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्र तसेच दत्तकगाव तळदंगे येथील उपकेंद्रातील डॉक्टर व आरोग्य कर्मचाऱ्यांचा सत्कार करण्यात आला..

दि. ८ जुलै २०२१ रोजी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना भूजलांची ओळख, महत्त्व व स्थिती याबद्दल माहिती व्हावी या उद्देशाने महाराष्ट्र शासन पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांच्या भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणेच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त शिवाजी विद्यापीठ राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग अंतर्गत, महाविद्यालयीन भूगोल व राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व आय.क्यू.ए.सी. च्या वतीने भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणेचे कोल्हापूर येथील मा. ऋषीराज गोसकी यांचे ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

दि. ३१ जुलै २०२१ रोजी महाविद्यालयीन परिसरातील इंगळी येथे आलेल्या पुरामुळे पट्टणकोडोली मराठी शाळा इथे राहाणाऱ्या इंगळी पूग्रस्तांना विद्यार्थ्यांनी संकलित केलेले धान्य, किराणा व भाजीपाला याचे जेवण करून पूग्रस्तांना अन्नवाटप केले.

दि. १५ ऑगस्ट २०११ रोजी स्वातंत्र्यदिनानिमित्त विभागामार्फत भित्तिपत्रिकेचे उद्घाटन मा. प्राचार्यांच्या हस्ते घेण्यात आले. यावेळी महाविद्यालय परिसरात वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम घेण्यात आला.

दि. १८ ऑगस्ट २०२१ रोजी रांगोळी येथील पूग्रस्तांना धान्य व शालेय साहित्याचे वाटप करण्यात आले.

दि. १८ सप्टेंबर २०२१ रोजी दत्तकगाव तळंदगे येथे पर्यावरणपूरक गणपती विसर्जन कार्यक्रम राबविण्यात आला. यामध्ये तळंदगे ग्रामस्थांना जगन्नाथ मंदिराशेजारील तलावात गणपती विसर्जित न करता मंदिरासमोर पाण्याचे मोठे कुंड ठेवून त्यामध्ये गौरी-गणपती आणि हार-दुर्वा-तुरे-फुले विसर्जित करण्याचे आवाहन करण्यात आले. यास ग्रामस्थांनी चांगला प्रतिसाद दिला.

दि. २४ सप्टेंबर २०२१ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना दिनानिमित्त 'माझा राष्ट्रीय सेवा योजनेमधील अनुभव' या विषयावर विद्यार्थ्यांनी मनोगते व्यक्त केली. यावेळी प्राचार्य

डॉ. पी. बी. पाटील यांनी स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले.

दि. ९ ऑक्टोबर २०२१ रोजी म. गांधी आणि लालबहादुर शास्त्री जयंती सप्ताहनिमित्त मा. डॉ. भगवान माने (माजी प्राध्यापक, राज्यशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर) यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

दि. १८ ऑक्टोबर २०२१ रोजी रेंदाळ येथील बिरदेव मंदिराशेजारी राहणाऱ्या ऊसतोड कामगार आणि त्यांच्या मुलांना दिपावलीचा फराळ आणि कपडे वाटपाचा कार्यक्रम घेण्यात आला.

दि. ३० नोव्हेंबर २०२१ रोजी शासनाच्या 'नवमतदार नाव नोंदणी व जनजागृती अभियान' अंतर्गत मा. श्री. प्रभाकर कांबळे (विद्युत अभियंता, हुपरी नगरपरिषद, हुपरी) यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. यावेळी 'माझे मत, माझा अधिकार' या विषयास अनुसरून विद्यार्थ्यांनी तयार केलेल्या भित्तिपत्रिकेचे उद्घाटनही पाहुण्यांच्या हस्ते करण्यात आले.

दि. ३ डिसेंबर २०२१ रोजी 'एड्स दिन' निमित्त मा. श्री. संदीप पाटील (समुपदेशक, सी.पी. आर. हॉस्पिटल, कोल्हापूर) तसेच समुपदेशक मकरंद चौधरी यांचे प्रबोधनात्मक व्याख्यान झाले. यावेळी श्री. शरद अजगेकर (सामाजिक बांधिलकी अधिकारी, किलोस्कर ऑईल इंजिन्स लि. एम.आय.डी. सी. कोल्हापूर) यांचेही मार्गदर्शन झाले.

दि. १० डिसेंबर २०२१ रोजी जागतिक मानवी हक्क दिनानिमित्त मा.प्रा.डॉ. संभाजी गावडे (विभागप्रमुख, समाजशास्त्र विभाग, छ. शिवाजी कॉलेज, सातारा) यांचे 'मानवी हक्क आणि आपण' विषयावर व्याख्यान झाले.

दि. ३ जानेवारी २०२२ रोजी क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले जयंतीनिमित्त मा. तनुजा शिपूरकर (सामाजिक कार्यकर्त्या, कोल्हापूर) यांचे 'सावित्रीबाई फुले यांचे कार्य आणि आजचा समाज' प्रबोधनात्मक व्याख्यान झाले.

दि. ७ जानेवारी २०२२ रोजी 'कोरोना जनजागृती आणि माझी वसुंधरा' या विषयावर महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थी श्री. विशाल चिगरे निर्मित लघुपट विद्यार्थ्यांना दाखविण्यात आला.

दि. २५ जानेवारी २०२२ रोजी 'राष्ट्रीय मतदार दिना'निमित्त निबंध व रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी प्राविण्यप्राप्त विद्यार्थ्यांना २६ जानेवारी २०२२ रोजी प्रजासत्ताक दिनारोजी मा. प्राचार्य डॉ. सौ.पी.बी. पाटील यांचे हस्ते प्रमाणपत्र देवून गौरविण्यात आले.

दि. ८ मार्च २०२२ रोजी 'जागतिक महिला दिना'निमित्त मा. प्राचार्य डॉ.सौ.पी.बी. पाटील यांचे 'महिलांसाठी शिक्षणाचे महत्त्व' या विषयावर प्रबोधनात्मक व्याख्यान झाले.

दि. ३१ मार्च २०२२ रोजी इंडियन कुंफु वुशु अॅकॅडमी, कोल्हापूर येथील प्रशिक्षक उमेश चौगुले त्यांचे सहाय्यक अतुल साळुंखे, कु. प्रतिक जाधव, कु. दिशा पाटील व यास्मिन मुल्ला यांनी महिला स्वसंरक्षण कार्यक्रमात विद्यार्थिनींना स्वसंरक्षणाची प्रात्यक्षिक करून दाखविले.

दि. २२ एप्रिल २०२२ रोजी 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने २२ एप्रिल हा जागतिक वसुंधरा दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी मा. श्री. सुधीर पवार (भूगोल विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर) यांनी प्रमुख पाहुणे म्हणून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

दि. ५ मे २०२२ रोजी 'लोकराजा राजर्षी छ. शाहू महाराज स्मृतिशताब्दी कृतज्ञता पर्व' निमित्त आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात मा. प्राचार्य डॉ. टी. एस. पाटील यांनी प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन केले.

दि. १० जून २०२२ रोजी आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत ५ जून पर्यावरण सप्ताहनिमित्त प्रा. के. आय. मुलाणी यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

अशा पद्धतीने नियमित कार्यक्रमांतर्गत विविध प्रबोधनात्मक कार्यक्रम, महाविद्यालय, परिसर तसेच दत्तकगाव येथे स्वच्छता अभियान, वृक्षारोपन, रॅली अशा प्रकारचे कार्यक्रम घेण्यात आले. आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत विविध कार्यक्रम महाविद्यालयात राबविण्यात आले. तसेच कोल्हापूर जिल्हा अंतर्गत शिवाजी विद्यापीठ येथे झालेल्या आझादी का अमृत महोत्सव कार्यक्रमांमध्ये अझरुद्दीन मुल्लाणी व चैतन्य माळी (बी. कॉम भाग तीन) यांनी आपला सहभाग नोंदविला.

याच पद्धतीने ऑगस्ट २०२१ मध्ये आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत महाविद्यालयात रनिंग कॅम्पेनचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्येही विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदविला. याव्यतिरिक्त महत्त्वाचे राष्ट्रीय सण, दिनविशेष, थोर समाजसुधारक, विचारवंत यांची जयंती-पुण्यतिथी साजरी करणे असे विविध कार्यक्रमांचे आयोजन राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत करण्यात आले.

विशेष श्रमसंस्कार शिबिर :

महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या दत्तक घेतलेल्या मौजे तळदगे येथील गावात दि. १५ मार्च २०२२ ते २१ मार्च २०२२ या कालावधीत विशेष श्रमसंस्कार शिबिर संपन्न झाले. मंगळवार, दि. १५ मार्च २०२२ रोजी प्रमुख पाहुणे मा. प्राचार्य डॉ. एच.एस. वनमोरे (माजी समन्वयक, राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर) यांच्या हस्ते उद्घाटन समारंभ संपन्न झाला. व्याख्यानमालेच्या कार्यक्रमात मा. बाबासाहेब नदाफ (हेरवाड) यांचे 'बलशाली राष्ट्रासाठी बलशाली युवक', मा.प्रा.डॉ. विजय माने (एम.एस.डब्ल्यू. कॉलेज, सातारा) यांचे 'प्रदूषण मुक्त भारत : स्वस्थ भारत', मा. शरद आजगेकर (सामाजिक बांधिलकी अधिकारी, किलोस्कर ऑईल इंजिन्स लि. एम.आय.डी.सी.) यांचे 'पर्यावरण आणि आजचा युवक', मा. प्रा. डॉ. संभाजी गावडे (छ. शिवाजी कॉलेज सातारा) यांचे 'स्वच्छता हाच परमेश्वर', मा. प्रा. संदीप पोळ (रिसर्च फेलो, सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे) यांचे

‘स्वच्छ भारत’, मा. प्रा. डॉ. चंद्रकांत गिरी (रा. छ.शाहू कॉलेज, कोल्हापूर) यांचे ‘सदृढ भारतासाठी स्वस्थ युवक’ या विषयावर व्याख्याने झाली. शिबिरादरम्यान मौजे तळंदगे येथील प्रसिद्ध जगन्नाथ मंदिर परिसरातील झाडांना आळी करण्याचे काम स्वयंसेवकांनी केले. तसेच संपूर्ण मंदिर परिसर स्वच्छ केला. तळंदगे येथील गावच्या प्रवेशद्वारापासून स्वयंसेवकांनी रस्ता, गटार स्वच्छता केली. त्याचबरोबर गावातील बिरोबा मंदिर परिसर व प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्राची संपूर्ण स्वच्छता यावेळी स्वयंसेवकांनी केली. शांततेचा संदेश देणारी मौन मेणबत्ती रॅली संपूर्ण गावातून आयोजित करण्यात आली. स्वयंसेवकांनी घरोघरी जावून होळीविषयी जनजागृती करून होळी पेटवताना त्यात पोळी न टाकण्याचे आवाहन केले. मौजे तळंदगे येथील प्रसिद्ध असणाऱ्या जगन्नाथ मंदिर येथील असणाऱ्या झाडांची आळी करण्याचे काम, तसेच तलाव स्वच्छतेचे काम स्वयंसेवकांनी केले. प्राथमिक मराठी शाळेच्यापलीकडे असणाऱ्या मोठ्या मैदानाची, गावात असणाऱ्या कब्रस्थानची आणि गावाबाहेर असणाऱ्या स्मशानभूमीची स्वच्छता स्वयंसेवकांनी केली. तसेच या ठिकाणचा बाहेरील परिसरही विद्यार्थ्यांनी स्वच्छ केला. गावातील प्रसिद्ध जगन्नाथ मंदिर येथे असणाऱ्या तलावाची आणि तलावाच्या आसपासच्या परिसरातील पूर्ण स्वच्छता स्वयंसेवकांनी केली. प्राथमिक कुमार विद्यामंदिर आणि कन्या विद्यामंदिर, तळंदगे या शाळांच्या वर्गखोल्या तसेच शाळेचा पूर्ण परिसर, मैदान आणि गावाला पाणी पुरवठा करणाऱ्या पाण्याच्या टाकीचा पूर्ण परिसर स्वच्छ करण्यात आला. प्राथमिक आरोग्य केंद्र, पट्टणकोडोली व उपकेंद्र तळंदगे यांच्या संयुक्त विद्यमाने गावातील महिला तसेच स्वयंसेविकांसाठी ‘महिला आरोग्य शिबिर’ आयोजित करण्यात आले. शिबिरादरम्यान प्रबोधनात्मक सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. याचे उद्घाटन हुपरी पोलीस ठाण्याचे पोलीस उपनिरीक्षक मा. पंकज गिरी आणि मा. सरपंच सौ. जयश्री भोजकर यांच्या हस्ते करण्यात आले.

यावेळी स्वयंसेवकांनी अनेक प्रबोधनात्मक सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले. शिबिराच्या समारोपाच्या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून तळंदगे गावचे ग्रामविकास अधिकारी मा. श्री. एस. पी. कांबळे यांनी मार्गदर्शन केले. दत्तकगाव तळंदगे येथील सरपंच मा. सौ. जयश्री भोजकर, उपसरपंच मा. श्री. रंगराव धनगर, ग्रामविकास अधिकारी मा.श्री.एम.पी. कांबळे, श्री. धैर्यशील चौगुले, सर्व ग्रामपंचायत सदस्य, कार्यालयीन सेवक, तळंदगे येथील तरुण मंडळे, विकास सेवा सोसायटी, दूध संस्था, क्रीडा व शैक्षणिक संस्था, सांस्कृतिक मंडळे, महिला बचत गट व सर्व ग्रामस्थ यांचे अनमोल सहकार्य लाभले. महाविद्यालयातील सर्व आजी-माजी विद्यार्थी व शिबिरातील सर्व सहभागी स्वयंसेवकांचे मौल्यवान सहकार्याने हे शिबिर संपन्न झाले.

या विभागास महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सौ. पी.बी.पाटील यांचे मार्गदर्शन, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर, समिती सदस्य प्रा. श्रीमती जे. एल. बनसोडे, प्रा. बी. बी. जाधव, प्रा. आय. एच. मुल्ला, प्रा. के. आय. मुलाणी, प्रा. डी.सी. तुळशीकट्टी यांचे तसेच शिक्षक-शिक्षकेतर सेवक आणि स्वयंसेवक यांचे अनमोल सहकार्य लाभले. धन्यवाद!

रिसर्च कमिटी अहवाल

डॉ. सुनील चंदनशिवे, चेअरमन

महाविद्यालयातील विद्यार्थी व प्राध्यापक यांच्यामध्ये संशोधनवृत्ती वाढावी, या दृष्टीने महाविद्यालयामध्ये रिसर्च कमिटी कार्यरत आहे. चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये मा. प्राचार्य डॉ. पी. बी. पाटील, प्रो. डॉ. एस. व्ही. चंदनशिवे, प्रो. डॉ. जयवंत इंगळे, प्रो. डॉ. डी. आर. भोसले यांनी आपआपल्या विषयाच्या रिसर्च जर्नल्समध्ये संशोधन पेपर प्रसिद्ध केले.

लघु संशोधन प्रकल्प हाती घेणाऱ्या प्राध्यापकांना व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. त्यांना संशोधन

प्रोत्साहनपर 'सीड' म्हणून काही रक्कम देण्याचे ठरले. त्यांची कार्यवाही पुढील वर्षी करण्यात येईल.

त्याचप्रमाणे दि. ०२/०६/२०२२ रोजी रिसर्च कमिटी व IQAC च्या वतीने 'आय.पी. आर.' या विषयावर एक दिवशीय ऑनलाईन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये डॉ. किशोर गायकवाड (राजर्षी शाहू कॉलेज, कोल्हापूर) यांनी आय.पी.आर. या विषयावर व्याख्यान दिले. सदर कार्यक्रमासाठी मा. प्राचार्य डॉ. पी.बी. पाटील यांचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच रिसर्च कमिटीमधील सर्व सदस्यांचे सहकार्य लाभले.

अंतर्गत महिला तक्रार निवारण समिती

प्रा. डॉ. श्रीमती एस. जे. माने, चेअरमन

महाविद्यालयाच्या अंतर्गत महिला तक्रार निवारण समिती अंतर्गत शनिवार, दि. २३/१०/२०२१ रोजी कायदेविषयक जनजागृती अभियान २०२१ अंतर्गत मा. अॅड. लक्ष्मी सदरेकर (हुपरी) यांचे 'कौटुंबिक हिंसाचार प्रतिबंधक कायदा :२००५' या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी बोलताना अॅड. सदरेकर म्हणाल्या की, 'या कौटुंबिक कायदेविषयक युवक-युवतींना माहिती करून घेणे आवश्यक आहे.' सदर कायद्याविषयी सविस्तर माहिती त्यांनी यावेळी विद्यार्थ्यांना दिली. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षीय स्थान महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील यांनी भूषवून अध्यक्षीय मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. श्रीमती जयश्री बनसोडे यांनी केले, तर आभार अंतर्गत महिला तक्रार समितीच्या प्रमुख प्रा. श्रीमती संध्या माने यांनी मानले. या ऑनलाईन व्याख्यान कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे विद्यार्थी, शिक्षक आणि शिक्षकेतर सेवक यांनी सहभाग घेवून कार्यक्रम यशस्वी केला.

दि. ३ जानेवारी रोजी क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले जयंतीनिमित्त मा. तनुजा शिपूरकर (सामाजिक कार्यकर्त्या,

कोल्हापूर) यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. त्यांनी 'सावित्रीबाई फुले यांचे कार्य आणि आजचा समाज' या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षीय स्थान महाविद्यालयाच्या मा. प्राचार्य डॉ.सौ.पी.बी. पाटील यांनी भूषविले.

दि. ८ मार्च २०२२ रोजी 'जागतिक महिला दिन'निमित्त मा. प्राचार्य डॉ. सौ.पी. बी. पाटील यांनी 'महिला सबलीकरण-काळाची गरज' या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाच्या वाणिज्य विभागप्रमुख प्रा. श्रीमती जयश्री बनसोडे या होत्या.

दि. ३१ मार्च २०२२ रोजी विद्यार्थिनींसाठी स्वसंरक्षण कार्यक्रम घेण्यात आला. यामध्ये इंडियन कुंफु वुशु अॅकॅडमी, कोल्हापूर येथील प्रशिक्षक मा. श्री. उमेश चौगुले, त्यांचे सहकारी श्री. अतुल साळुखे, कु.प्रतिक्षा जाधव, कु. दिशा पाटील, कु. यास्मिन मुकादम यांनी महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींना आत्मसंरक्षणाची प्रात्यक्षिके करून दाखविली आणि विद्यार्थिनींची शारीरिक व मानसिक स्थिती खंबीर असल्याशिवाय आपण स्वतः स्वसंरक्षण करू शकणार नाही, अशी भूमिका व्यक्त केली. या कार्यक्रमात विद्यार्थिनींनी मोठ्या प्रमाणात सहभाग घेतला होता.

या सर्व कार्यक्रमास महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ.सी.पी. बी. पाटील, समिती सदस्य प्रा. श्रीमती जे. एल. बनसोडे, प्रा. डॉ. एस. व्ही. चंदनशिवे, प्रा. श्रीमती एस. एस. संभोजी. प्रा. डॉ. आय. एच. मुल्ला, श्रीमती अॅड. हेमा काटकर, मा. श्रीमती मीनाताई देसाई यांचे तसेच सर्व शिक्षक शिक्षकेतर सेवकांचे सहकार्य लाभले.

स्टाफ अॅकॅडमी अहवाल

प्रा. डॉ. जे. एस. इंगळे

स्टाफ अॅकॅडमी अंतर्गत खालील दोन व्याख्यानांचे आयोजन करण्यात आले.

१) दि. १३/५/२२ रोजी मा. उपप्राचार्य व हिंदी विभाग प्रमुख प्रोफेसर डॉ. डी. आर. भोसले यांनी 'संत कबीर के सामाजिक कार्य' या विषयावर व्याख्यान दिले.

२) दि. २१/५/२०२२ रोजी मराठी विभाग प्रमुख प्रा. डॉ. सुनिल चंदनशिवे यांनी 'संशोधनाची उद्दिष्ट्ये' या विषयावर व्याख्यान दिले.

क्रीडा विभाग अहवाल

प्रा. मुल्ला आय.एच.

विद्यार्थ्यांच्यामध्ये खेळाविषयी आवड निर्माण व्हावी व शारीरिक तंदुरुस्ती विषयी जागृतता निर्माण व्हावी या उद्देशाने महाविद्यालयाचा क्रीडा विभाग कार्यरत असतो. शैक्षणिक वर्ष २०२१-२०२२ मध्ये महाविद्यालयाच्या खेळाडूंनी क्रॉसकंट्री (मुले), बुद्धिबळ मुले, अॅथलेटिक्स (मुले/मुली), कुस्ती मुले, ज्युदो (मुले/मुली), स्विमिंग (मुले), व्हॉलीबॉल (मुले), अशा विविध क्रीडास्पर्धेत भाग घेऊन यश प्राप्त केले.

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ या वर्षी शिवाजी विद्यापीठांतर्गत कोल्हापूर विभागीय क्रीडा परिषदेचे यजमानपद आपल्या महाविद्यालयाकडे आहे. महाविद्यालयाच्या प्राचार्या सी.पी.बी. पाटील या परिषदेच्या अध्यक्ष तर शारीरिक संचालक डॉ.मुल्ला आय. एच. हे सचिव म्हणून कार्यरत आहेत.

महाविद्यालयाच्या प्राचार्या सौ. पी. वी. पाटील यांच्या सहकार्य व मार्गदर्शनामुळे हा विभाग उत्तमरित्या कार्यरत आहे.

१. महाविद्यालयीन जिमखाना डे क्रीडा स्पर्धा,

१. कॅरम

१. तांबोळी आरीफ दिलावर, बी.ए. भाग ३, प्रथम क्रमांक
२. नायकवडी तोहिद सय्यद, बी.ए. भाग १, द्वितीय क्रमांक

२. १०० मी. रन (मुले)

१. ऋषिकेश चव्हाण, बी.ए. भाग३, प्रथम क्रमांक
२. संकेत पाटील, बी.कॉम. भाग३, द्वितीय क्रमांक
३. योगेश धोंगडे, बी.ए. भाग-१, तृतीय क्रमांक

३. १०० मी. रन (मुली)

१. माळी सोनाली, बी.ए. भाग-१, प्रथम क्रमांक
२. बुचडे श्रावणी, बी.कॉम. भाग-२, द्वितीय क्रमांक
३. पुजारी वर्षा, बी.ए.भाग-२, तृतीय क्रमांक

४. २०० मी. रन (मुले)

१. ऋषिकेश चव्हाण, बी.ए. भाग-३, प्रथम क्रमांक
२. शुभम नाईक, बी.ए. भाग३, द्वितीय क्रमांक
३. योगेश धोंगडे, बी.ए. भाग१, तृतीय क्रमांक

५. २०० मी. रन (मुली)

१. बुचडे श्रावणी, बी.कॉम. भाग-२, प्रथम क्रमांक
२. माळी सोनाली, बी.ए. भाग-१, द्वितीय क्रमांक
३. लोहार मयुरी, बी.कॉम. भाग-१, तृतीय क्रमांक

६. ४०० मी. रन (मुले)

१. सुमीत अशोक चौगुले, बी.कॉम. भाग२, प्रथम क्रमांक
२. शुभम नाईक, बी.ए.भाग.३, द्वितीय क्रमांक
३. रोहित कोळी, बी.ए.भाग२, तृतीय क्रमांक

७. ४०० मी. रन (मुली)

१. माळी सोनाली, बी.ए. भाग१, प्रथम क्रमांक
२. बुचडे श्रावणी, बी.कॉम. भाग२, द्वितीय क्रमांक
३. पुजारी वर्षा, बी.ए. भाग२, तृतीय क्रमांक
४. स्नेहल जाधव, बी.कॉम. भाग२, तृतीय क्रमांक

८. लांबउडी

१. शुभम नाईक, बी.ए. भाग३, द्वितीय क्रमांक
२. ऋषिकेश मोटे, बी.ए. भाग-१, द्वितीय क्रमांक
३. ऋषिकेश चव्हाण, बी.ए. भाग-३, तृतीय क्रमांक

९. लांबउडी-मुली

१. वर्षा पुजारी, बी.ए. भाग १, प्रथम क्रमांक
२. दिपाली पाटील, बी.कॉम. भाग३, द्वितीय क्रमांक

३. लाहार मयुरी, बी.कॉम. भाग१, तृतीय क्रमांक
१०. गोळाफेक मुले

१. सुशांत बत्रे, बी.ए. भाग-३, प्रथम क्रमांक
२. अभिषेक यंकची, बी.ए. भाग-३, द्वितीय क्रमांक
३. तोहीद नायकवडे, बी.ए. भाग-२, तृतीय क्रमांक

११. गोळाफेक मुली

१. बुचडे श्रावणी, बी.कॉम. भाग२, प्रथम क्रमांक
२. दिपाली पाटील, बी.कॉम. भाग३, द्वितीय क्रमांक
३. जाधव स्नेहल भैरू, बी.ए. भाग२, तृतीय क्रमांक

सांघीक स्पर्धा

१. व्हॉलीबॉल-विजेता संघ- बी.ए.भाग-३

१. कांबळे शुभम
२. टोपे राकेश
३. जमादार इर्शाद
४. जळणे अक्षय
५. लोखंडे गणेश
६. बागल अमित

२. व्हॉलीबॉल-उपविजेता संघ-बी.कॉम.भाग३

१. खोत दिपक
२. चौकुले संदिप
३. माळी सौरभ
४. रणदिवे योगेश
५. सावतं प्रदिप
६. पाटील महेश
७. गोसावी प्रेम

विशेष प्राविण्य

२. शिवाजी विद्यापीठ इंटरझोनल चेस स्पर्धा

१. भोसले श्रीराज सूर्याजी, बी.कॉम.भाग-१,
प्रथम क्रमांक

३. आखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी
विद्यापीठ संघात निवड

१. भोसले श्रीराज सूर्याजी, बी.कॉम.भाग१

विद्यार्थी दत्तक-पालक योजना

प्रा. एम. एस. मुजावर, चेअरमन

रयत शिक्षण संस्थेच्या तसेच महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थी दत्तक-पालक योजना राबविण्यात आली. विद्यार्थी व प्राध्यापक यांच्यात संपर्क वाढावा, विद्यार्थ्यांच्या समस्या सोडविणे सोपे जावे हे या

योजनेचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे. बी.ए., बी.कॉम. व एम.कॉम. या तीनही शाखांत शिकणारे एकूण विद्यार्थी व महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक संख्या विचारात घेऊन प्रत्येक प्राध्यापकांकडे ४० ते ४५ विद्यार्थ्यांचे पालकत्व सोपवण्यात आले. त्या संबंधित प्राध्यापक पालकांनी दत्तक विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक व इतर समस्या सोडविण्यासाठी मदत करावी, असे प्राध्यापक-पालकांना सांगण्यात आले. विद्यार्थी दत्तक-पालक योजना समितीमधील सर्वांचे बहुमोल सहकार्य लाभले.

कमवा व शिका योजना

प्रा. डॉ. झुंजारराव कदम, प्रमुख

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना सर्वांगीण विकासासाठी व गरीब, होतकरू विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक विकासासाठी कर्मवीर अण्णांनी स्थापन केलेल्या या योजनेत विद्यार्थ्यांना सहभागी व्हावे व आपले स्वतःचे शिक्षण पूर्ण करावे. या उद्देशाने महाविद्यालयात ही योजना चालू आहे. या योजनेसाठी सूचना काढण्यात आली. त्याला प्रतिसाद एकूण पाच (५) विद्यार्थ्यांनी दिला. त्यानंतर या योजनेच्या कमिटी सदस्यासोबत मिटिंग घेऊन कामाचे स्वरूप, कामाचे तास, कामाचा मोबदला म्हणून तासाला २० रु. देण्याचे ठरले. त्यापद्धतीने विद्यार्थ्यांना सूचना देवून या योजनेची कल्पना देण्यात आली व पाच (५) विद्यार्थ्यांनी या योजनेत सहभाग नोंदवला व महाविद्यालयातील लायब्ररीमध्ये पुस्तक मांडणीपासून ते नोंदणीपर्यंतची सर्व कामे करून घेतली. विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाच्या माध्यमातून शैक्षणिक कार्यभाग पूर्ण करता आला.

अग्रणी महाविद्यालय योजना

प्रा. डॉ. झुंजारराव कदम, समन्वयक

अग्रणी महाविद्यालय योजना शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत क्लस्टर महाविद्यालय श्री. विजयसिंह यादव कॉलेज, पेठवडगाव यांच्या माध्यमातून विविध कार्यक्रमांचे

नियोजन करून महाविद्यालयात सन २०२१-२२ या वर्षी तीन कार्यशाळेचे आयोजन केले. त्यामध्ये -

१) 'भारतातील स्वातंत्र्य चळवळीतील महाराष्ट्राचे योगदान' ही कार्यशाळा दि. २९/१२/२०२१ रोजी संपन्न झाली. यासाठी प्रमुख पाहुणे व उद्घाटक श्री. राहूल इंग्रोळे (जनरल बॉडी सदस्य, रयत शिक्षण संस्था, सातारा) हे होते. प्रथम सत्राचे व्याख्याते प्रा. डॉ. सिद्धेश्वर कट्टीमणी होते, तर दुसऱ्या सत्राचे व्याख्याते प्रा. रणजीत कुंभार हे होते. यांचे नियोजन इतिहास विभागप्रमुख प्रा. डॉ. पाडळकर व्ही. ही यांनी केले.

२) 'Importance of Communication Skills in Career Development' या विषयावर कार्यशाळा दि. १५/०३/२०२२ या रोजी संपन्न झाली. यासाठी प्रा. डॉ. एस. डी. पणदे यांनी मार्गदर्शन केले. यासाठी इंग्रजी विभाप्रमुख प्रा. तुळशीकट्टी डी. सी. यांनी नियोजन केले.

३) 'ग्रामीण महिलांची आत्मनिर्भरता व वित्तीय साक्षरता' या विषयावर दि. २५/०३/२०२२ रोजी कार्यशाळा संपन्न झाली. या कार्यक्रमासाठी प्रथम सत्रात प्रा. जे. एल. बनसोडे यांनी मार्गदर्शन केले, तर दुसऱ्या सत्रात श्रीमती तृप्ती पुरेकर (स्वयंसिद्धा डायरेक्टर) यांनी मार्गदर्शन केले.

तसेच प्रा. संतोष बिरनाळे यांनी मार्गदर्शन केले. याचे नियोजन प्रा. श्रीमती जे. एस. बनसोडे व प्रा. सुतार आर. आर. यांनी केले. वरील तीन कार्यशाळेचे अध्यक्षपद महाविद्यालयाच्या प्राचार्य, सौ. डॉ. पी. बी. पाटील यांनी केले. तसेच उपप्राचार्य, सर्व प्राध्यापक, सेवकवर्ग व क्लस्टर कॉलेज अंतर्गत महाविद्यालयातील प्राध्यापक व विद्यार्थी सहभागी होते. अग्रणी महाविद्यालय योजना प्रमुख प्रा. डॉ. झुंजारराव कदम हे उपस्थित राहून सर्व कार्यशाळा वेळेत संपन्न करण्यासाठी प्रयत्न केले व संपन्न झाल्या.

फीड-बॅक समिती

आर. एस. सुतार, चेअरमन

महाविद्यालयात फीड-बॅक समिती स्थापन करण्यात आली. या समितीने शै. वर्ष २०२१-२०२२ साठी विद्यार्थी, पालक, माजी विद्यार्थी व शिक्षकांचे महाविद्यालयाच्या एकूण कामकाजाबाबत फीड-बॅक घेण्यासाठी ऑनलाईन लिंक तयार केली व संबंधितांना आपला अभिप्राय घेण्यास कळविले. त्यास अनुसरून विद्यार्थी-पालक, माजी विद्यार्थी- विद्यार्थिनींनी अभिप्राय नोंदवला. सदर अभिप्रायांचे अवलोकन केले असता महाविद्यालयाचे एकूण कामकाज व्यवस्था उत्तम असल्याचे दिसून येत असल्याचे अभिप्रायकर्त्यांचे मत असल्याचे निरीक्षणास दिसून आले.

प्लेसमेंट सेल समिती

प्रा.आर. एस. सुतार, चेअरमन

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना पदवी-पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर रोजगार संधी प्राप्त व्हाव्यात याकरिता महाविद्यालयातील प्लेसमेंट सेल विभागाने कौशल्यविकास होणेसाठी व्यापार, उद्योग, वाणिज्य बँकींग क्षेत्रातील तज्ज्ञ मान्यवरांचे व्याख्यान कार्यक्रमांचे आयोजन घेतले. तसेच विद्यार्थ्यांना वेळोवेळी रोजगार संधीबाबतच्या ऑनलाईन व्याख्यानांची माहिती देऊन लिंक उपलब्ध करून दिली. त्यामुळे बहुतांश विद्यार्थ्यांना रोजगार संधीचा लाभ घेण्यासाठी सक्षम करण्यात प्लेसमेंट विभागाने काम केले.

सांस्कृतिक विभाग

प्रा. बाळकृष्ण जाधव, प्रमुख सांस्कृतिक विभाग

विद्यार्थ्यांच्या सुप्त कलागुणांचा विकास व्हावा, वाचन संस्कृती वाढावी. बौद्धिक व प्रतिभाशक्ती विकसित होऊन त्यांना वैचारिक व ललित लेखन कौशल्ये प्राप्त व्हावीत. तसेच वाचन-लेखन व भाषण या त्रिसूत्रीतून व्यक्तिमत्त्व विकास व्हावा इ. उद्देशाने महाविद्यालयातील सांस्कृतिक

विभाग अग्रेसर असतो.

वाङ्मय मंडळ अंतर्गत 'अक्षरबन' भित्तिपत्रकाचे सातत्याने प्रकाशन करणे. राष्ट्रपुरुषांच्या जयंती व पुण्यस्मरण दिनानिमित्त कार्यक्रम समिती अंतर्गत प्रतिमापूजन व व्याख्यानांचे संयोजन करण्याच्या कामी सांस्कृतिक विभाग सक्रिय असतो.

सांस्कृतिक विभागाचे ठळक उपक्रम

१) शिक्षक दिन : शिक्षक दिनानिमित्त महाविद्यालयात दि.७/०९/२०२१ रोजी कोविड प्रादुर्भावामुळे मा. प्राचार्यांच्या कक्षात शिक्षक, रयत सेवक यांचा मा. प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला.

२) कर्मवीर जयंती : पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंतीनिमित्त ज्येष्ठ विचारवंत मा. प्रसाद कुलकर्णी, समाजवादी प्रबोधिनी, इचलकरंजी यांचे ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. सौ. पी.बी. पाटील या होत्या. हुपरी शैक्षणिक संकुलातील सर्व शाखाप्रमुख व रयत सेवक उपस्थित होते.

३) शिवाजी विद्यापीठ युवा महोत्सव सहभाग : शिवाजी विद्यापीठ जिल्हास्तरिय युवा महोत्सवात महाविद्यालयाच्या वैयक्तिक व सांघिक कलाप्रकारात २५ विद्यार्थी कलाकारांनी मूकनाट्य, पथनाट्य, लघुनाटिका व हिंदी, मराठी वक्तृत्व तसेच मध्यवर्ती युवा महोत्सवामध्ये मेहंदी या कलाप्रकारात सहभाग घेतला व उल्लेखनीय कामगिरी केली.

४) रा. छ. शाहू महाराज स्मृतिशताब्दी : दि. ५/५/२०२२ रोजी महाविद्यालयात राजर्षी छ. शाहू महाराज स्मृतिशताब्दी कृतज्ञता पर्वनिमित्त ज्येष्ठ विचारवंत प्राचार्य डॉ. टी.एस. पाटील यांचे 'शाहू महाराजांचे जीवन व कार्य' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या उपक्रमासाठी राष्ट्रीय सेवा योजना समितीचे बहुमोल सहकार्य लाभले.

५) आझादी का अमृत महोत्सव : निमित्त नटराज डान्स अॅकॅडमीचे प्रमुख व कलावंत श्री. विशाल चिगरे यांचे व्याख्यान व राष्ट्रभक्तीपर नृत्याचा कार्यक्रम घेण्यात आला. तसेच 'शॉर्ट' फिल्म प्रसारित करण्यात आली.

६) रयतमाऊली लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील स्मृती दिनानिमित्त मराठी विभाग प्रमुख प्रो. डॉ. सुनील चंदनशिवे यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले व महाविद्यालयातील सर्व सेवकांच्या वर्गणीतून तसेच प्रा. सौ. शोभा संभोजी यांच्या मदतीतून गरीब व गरजू कुटुंबातील मुलामुलींना वस्तीवर जाऊन अन्नदान करण्यात आले.

७) सावित्रीबाई फुले जयंती : क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त सामाजिक कार्यकर्त्या मा. सौ. तनुजा निहाल शिपूरकर यांचे दि. ३ जानेवारी २०२२ रोजी व्याख्यानाचे संयोजन करण्यात आले.

८) राजर्षी छ. शाहू महाराज जयंतीनिमित्त प्रतिमापूजन व शासन आदेशानुसार दि. २५/६/२०२२ रोजी व्यसनमुक्ती शपथ देण्यात आली. तसेच दि. २६/६/२०२२ रोजी मा. प्राचार्यांच्या हस्ते प्रतिमापूजन करण्यात आले.

९) छत्रपती शिवाजी महाराज जयंती: निमित्त महाविद्यालयातील प्रांगणात सर्व विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी विनम्र अभिवादन केले व प्राचार्यांच्या हस्ते प्रतिमापूजन करण्यात आले.

१०) भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंती: निमित्त प्रतिमापूजन, संविधान प्रास्ताविकाची शपथ व मार्गदर्शन कार्यक्रम घेण्यात आला व संविधानविषयक भित्तिपत्रक राज्यशास्त्र विभागाच्या सहकार्याने प्रकाशित करण्यात आले.

११) राष्ट्रीय उपक्रम : भारतीय स्वातंत्र्य दिन, प्रजासत्ताक दिन, ऑगस्ट क्रांतिदिन व राष्ट्रपुरुषांच्या जयंती व पुण्यस्मरण दिनाचे संयोजन करण्यात आले. प्रसंगी रांगोळी प्रदर्शन, 'अक्षरबन' भित्तिपत्रक प्रकाशन करण्यात येते. याशिवाय वाचन प्रेरणा दिन, जागतिक मराठी दिनानिमित्त

कार्यक्रमाचे संयोजन करण्यात येते.

या उपक्रमांसाठी महाविद्यालयाच्या मा. प्राचार्य डॉ. सौ. पी.बी. पाटील यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले. तसेच राष्ट्रीय सेवा योजना समिती, सांस्कृतिक विभागाचे सर्व सदस्य, प्राध्यापक-शिक्षकेतर सेवक, विद्यार्थी-विद्यार्थिनी यांचे सहकार्य लाभले.

प्रवेश समिती

प्रा. एम. एस. मुजावर, प्रमुख

शैक्षणिक वर्ष २०२१ - २०२२ मध्ये जुलै २०२१ पासून महाविद्यालयाची प्रवेशप्रक्रिया सुरू झाली. चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये शिवाजी विद्यापीठाच्या नियमानुसार बी.ए. व बी.कॉम. भाग १, २ व ३ आणि एम.कॉम. भाग १ व २ या वर्गाची प्रवेश अर्ज विक्री, स्वीकृती व गुणवत्ता यादी जाहीर करणे. तद्नंतर प्रत्यक्षात अंतिम प्रवेश देण्याचे काम अगदी सुव्यवस्थित पार पडले. चालू वर्षी बी.ए., बी.कॉम. व एम.कॉम. या वर्गामध्ये एकूण ११४ विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयात प्रवेश घेतला.

या प्रवेश समितीमध्ये कला शाखेचे प्रवेशाचे काम प्रा. एम. एस. मुजावर, प्रा. बी.बी. जाधव, डॉ. व्ही.व्ही. पाडळकर, प्रा. डॉ. झेड्. एस. कदम व इतर सहकारिनी केले. तर वाणिज्य शाखेच्या प्रवेशाचे काम प्रा. श्रीमती जे. एल. बनसोडे, प्रा. आर. एस. सुतार व इतर सहकारिनी यांनी सक्षमतेने पूर्ण केले. या प्रवेश समितीला प्राचार्य डॉ. सौ. पी.बी. पाटील व कार्यालयीन सेवक आणि इतर सहकारी प्राध्यापकांचे बहुमोल सहकार्य मिळाले.

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र

प्रा. एम. एस. मुजावर, प्रमुख

महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र कार्यरत आहे. या मार्गदर्शन केंद्रामध्ये स्वयंअध्ययन करण्यासाठी

एकूण २४ विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. या विद्यार्थ्यांसाठी महाविद्यालय बैठक व्यवस्था, वर्तमानपत्रे, ग्रंथालय सुविधा इ. मदत पुरवित असते. कर्मवीर विद्या-प्रबोधिनी परीक्षेचे संस्था आयोजन करीत असते. त्यामध्ये १२ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला होता. परंतु कोरोनाच्या पृष्ठभूमीवर त्याची परीक्षा प्रलंबित आहे.

या वर्षी आमच्या महाविद्यालयाच्या स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राचा विद्यार्थी श्री. विशाल विठ्ठल मोरे यांनी महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग (MPSC) यांचे वतीने घेण्यात आलेल्या अभियांत्रिकी सेवा परीक्षेत घवघवीत यश संपादन केले. त्यांची महाराष्ट्र शासनाच्या जलसंपदा विभागात 'सहायक स्थापत्य अभियंता' (राजपत्रित अधिकारी) म्हणून निवड झाली. त्यांनी या परीक्षेत महाराष्ट्रात दुसरा क्रमांक मिळविला. इतर केंद्रातील विद्यार्थी विविध स्पर्धा परीक्षांना यशस्वीपणे सामोरे जात आहेत. स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र यशस्वी व सातत्यपूर्ण सुरू राहाण्यासाठी मा. प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. समितीचे सर्व सदस्यांचे बहुमोल सहकार्य लाभले.

शॉर्ट टर्म कोर्स

व्यक्तिमत्त्व विकास

प्रा. सलीम शेख, समन्वयक

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये द्वितीय सत्रमध्ये व्यक्तिमत्त्व विकास हा शॉर्ट टर्म कोर्स मार्च महिन्यात सुरू करण्यात आला.

विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक अभ्यासाव्यतिरिक्त इतर कौशल्य प्राप्त व्हावे, तसेच त्यांचा व्यक्तिगत विकास व्हावा यासाठी हा कोर्स महाविद्यालयामध्ये सुरू करण्यात आला. या कोर्स अंतर्गत व्यक्तिमत्त्व विकास, मुलाखतीची तयारी तसेच संभाषण कौशल्य इत्यादी कौशल्य प्राप्त व्हावी म्हणून मा. प्राचार्य डॉ. पी. बी. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाने या कोर्सचे कामकाज चालले. सदर कोर्ससाठी महाविद्यालयातील

दहा विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदवला. या कोर्सचे प्रशिक्षक म्हणून श्री. प्रा. सलीम शेख यांनी कामकाज पाहिले.

तसेच महाविद्यालयातील प्राचार्य, सर्व प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे या कोर्सला सहकार्य लाभले. या कोर्सचे समन्वयक म्हणून समाजशास्त्र विभागाचे विभाग प्रमुख प्रा. श्री. सलीम शेख यांनी काम पाहिले.

शॉर्ट टर्म कोर्स

ट्रॅव्हल्स अँड टुरिझम

प्रा. डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर, समन्वयक

चंद्राबाई शांतापा शेंडुरे कॉलेज, हुपरी इतिहास विभागाच्या वतीने ट्रॅव्हल्स अँड टुरिझम हा शॉर्ट टर्म कोर्स ११-०५-२०२२ ते ११-०६-२०२२ या कालावधीत घेण्यात आला. विद्यार्थीकेंद्रित कौशल्य विकास व रोजगाराचे उपयोजन असा दुहेरी हेतू या शॉर्ट कोर्सचा होता. या कोर्सची फी २५० रुपये होती. यामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्रासहित लेक्चर्स, व्हिडिओ लेक्चर, पी.पी.टी. नोट्स देण्यात आल्या. ट्रॅव्हल्स कंपनी यासोबत प्रात्यक्षित

भेट यांचाही अभ्यास शॉर्ट टर्म कोर्समध्ये करण्यात आला. या शॉर्ट कोर्ससाठी एकूण ११ विद्यार्थी प्रवेशित झाले. प्रा. समाधान जाधव यांनी या शॉर्ट टर्म कोर्सचे यशस्वी परिचलन प्राचार्य डॉ. पी. बी. पाटील, IQAC समन्वयक प्रा. तुळसीकट्टी सर, विभाग प्रमुख डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली केले.

Skill Development

Course in Fashion Designing

Jayashri Bansode

Report Chandrabai Shantappa Shendure College, Hupari has Introduced Skill Development Course in Fashion Designing. Total 13 Students are enrolled for this course. Smt. Savita Shinde is a resource person of this course. The fees for this course is entitled Rs. 800/- Per student. The course commenced from 16th April, 2022. The duration of this course is 3 months. But due to lockdown it is not possible to conduct it for 3 months so, college has managed this course within 2.5 months with extra periods. This course will be useful to the so that they can become self-employed (Fashion Designer) in their future.

वैयक्तिक अहवाल

Prin. Dr. Smt. P. B. Patil

1. Digital Transformation : Approaches and Challenges ISSN : 2394-5303, Sept. 2021
2. Bit coin and crpto currency : Challenges and Opportunities ISSN : 2394-5303, March 2022
3. The Role of E-learning, the Advantages and Disadvantages of its adoption in Higher Education.ISSON: 2394 -5303, January 2022.
4. The role of communication in Effective Crisis Management. ISSN 2278-9308 January 2022
5. Innovative Approaches to Event Management Education in career Development. ISSN: 2319-9318 Jan to March 2021
6. The Educational Advantages of using Internet. ISSN: 2394-5303 March 2021
- 7 Covid-19 and International Trade. ISSN: 2394 5303. January 2021
- 8 Emerging Trends in E-commerce and Challenges. ISSN: 2278-9308 December 2021
- 9 Humanities: Challenges and Sustainability. ISSN: 2319-9318 October to December 2021
- 10 Digital Transformation : Approaches and Challenges. ISSN:2394, September 2021
- 11 Sustainable Business Practices and Challenges.ISSN: 2278-9308 October 2021
- 12 Approaches to the Modern Concept of Digital Marketing. ISSN: 2278-9308.August 2021
- 13 Cryptocurrency : Impact on Indian Economy. ISSN 2278-1308 March 2022.
14. Determinates of Innovation in Digital Marketing. ISSN 2278-9308 April 2022

प्रा. डॉ. डी. आर. भोसले

अध्यक्ष, हिंदी विभाग

१. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर अंतर्गत महाविद्यालयीन शिक्षक सहयोगी प्राध्यापक व प्राध्यापक स्थाननिश्चिती एवं शोध प्रकाशन जाँच समिती सदस्य के रूप में कार्य दि. ८ सितंबर २०२१ ३० जुलाई २०२१ और ३ अगस्त २०२१.
२. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर अंतर्गत महाविद्यालय प्राचार्य पद का एपीआय, शोध कार्य गुणांक जाँच समिती सदस्य रूप में कार्य दि. २ सितंबर २०२१.
३. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर अंतर्गत महाविद्यालयीन शिक्षक सहयोगी प्राध्यापक व प्राध्यापक स्थाननिश्चयन साक्षात्कार समिती सदस्य के रूप में कार्य दि.९ सितंबर २०२१ और दि. ०२ अक्टूबर २०२१.
४. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर अंतर्गत परीक्षा में गैरप्रकार करनेवाले परीक्षार्थी पर संगणक प्रणालीद्वारा फ्लाईंग स्काड में कार्य दि. २ मार्च २०२२.
५. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर के हिंदी विभाग में आयोजित एम.फील., पीएच.डी. कोर्स वर्क के पेपर सेंटर के रूप में कार्य दि. १३ अक्टूबर २०२१.
६. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर के हिंदी विभाग में आयोजित पीएच.डी. कोर्सवर्क मौखिक प्रस्तुतिकरण के लिए परीक्षक के रूप में कार्य किया, दि. १२ नवंबर २०२१.
७. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर के हिंदी विभाग में आयोजित पीएच.डी. कोर्सवर्क में व्याख्यान दिया, दि.१२ नवंबर २०२१.
८. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर के अंतर्गत हिंदी विभाग में पीएच.डी. कोर्सवर्क उत्तरपुस्तिका मूल्यांकन कार्य किया, दि. १० दिसंबर २०२१.

९. शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापूर के हिंदी विभाग के शोधकार्य केंद्र अंतर्गत तीन शोधछात्रों को शोध मार्गदर्शक के रूप में कार्य.
१०. तुलजाराम चतुरचंद कॉलेज, बारामती के हिंदी विभागद्वारा आयोजित ऑनलाईन 'हिंदी दिन' समारोह में प्रमुख अतिथि के रूप में मार्गदर्शन किया, दि. २५ सितंबर २०२१.
११. कृष्णा महाविद्यालय, रेठरे बुद्रुक के हिंदी विभागद्वारा आयोजित 'हिंदी दिवस' समारोह में प्रमुख अतिथि के रूप में ऑनलाईन मार्गदर्शन किया, दि. १४ सितंबर २०२१.
१२. विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर, हिंदी विभाग एवं इंडियन काउंसिल ऑफ सोशल साइंस रिसर्च (ICSSR) के संयुक्त तत्वावधान में आयोजित दो दिवसीय राष्ट्रीय संगोष्ठी में सत्र अध्यक्ष के रूप में उपस्थित रहकर मार्गदर्शन किया, (विषय विमुक्त घुमंतू जनसमुदाय: दशा और दिशा) दि. २१ और २२ मार्च २०२२.
१३. ऑल इंडिया फेडरेशन ऑफ युनिवर्सिटी अॅण्ड कॉलेज टीचर्स ऑर्गनाइजेशन (AIFUCTO) द्वारा आयोजित 'राष्ट्रीय शिक्षा नीति २०२०' और कोरोना के बाद उच्च शिक्षा का भविष्य' इस विषय की राष्ट्रीय संगोष्ठी में सक्रिय सहभाग, स्थान तिरुपती, आंध्रप्रदेश, दि. ७ से ९ जनवरी २०२२.
१४. रयत शिक्षण संस्था का राजर्षी छत्रपती शाहू कॉलेज, कोल्हापूर के हिंदी विभाग, मराठी विभाग और अंतर्गत गुणवत्ता सुनिश्चयन प्रकोष्ठ (IQAC) के संयुक्त तत्वावधान में 'हिंदी और मराठी साहित्य पर भूमंडलीकरण का प्रभाव' इस विषय पर आयोजित ऑनलाईन एक दिवसीय राष्ट्रीय संगोष्ठी में प्रमुख अतिथि के रूप में मार्गदर्शन किया, दि. २० अप्रैल २०२२.
१५. रयत शिक्षण संस्था का, श्री. सद्गुरू गंगागीर महाराज सायन्स, गौतम आर्ट्स अँड संजीवनी कॉमर्स कॉलेज, कोपरगाव, हिंदी विभाग तथा IQAC आयोजित 'हिंदी भाषा और रोजगार के अवसर' विषय पर एकदिवसीय राष्ट्रीय संगोष्ठी में बीजभाषक रूप में मार्गदर्शन किया, दि. २९ अप्रैल २०२२.
१६. रयत शिक्षण संस्था का चंद्राबाई-शांताप्पा शेंडूरे कॉलेज, हुपरी में प्राध्यापक प्रबोधिनी अंतर्गत 'संत कबीर के सामाजिक विचार' इस विषय पर व्याख्यान दिया. दि.
१७. रयत शिक्षण संस्था का चंद्राबाई-शांताराम शेंडूरे कॉलेज, हुपरी के 'महाविद्यालय विकास समिती' सदस्य के रूप में कार्य किया।
१८. 'कर्मरजत' नियतकालिक के प्रमुख संपादक के रूप में कार्य किया ।

प्रा. एम. एस. मुजावर

१. संशोधन पेपर प्रकाशित 'भारतीय का सबसे वंचित वर्ग : किसान' अक्षरा मल्टीडिसीप्लिनरी रिसर्च जर्नल, SJIF Impact Factor - 5.54-ISSN 2582-5429, नवंबर २०२१.
२. संशोधन पेपर प्रकाशित 'भाषा सहोदरी' आठवा आंतरराष्ट्रीय सेमिनार, गोवा. ISSN : 2582-1679, दि. १५-१६ एप्रिल २०२२.
३. संशोधन पेपर प्रकाशित 'आधुनिक हिंदी कथा साहित्य में नारी विमर्श' - IJAAR-Impact Factor- 7.328, ISSN-2347-7075 मार्च-एप्रिल २०२२.
४. सहभाग-एकदिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'वर्तमान हिंदी जनसंचार माध्यम के क्षेत्र में करिअर के अवसर'-संभाजीराव कदम महाविद्यालय, देऊर - दि. १६ सप्टेंबर २०२१.
५. सहभाग- एक दिवसीय आंतरराष्ट्रीय ई-संगोष्ठी 'हिंदी साहित्य में महिला लेखन की भूमिका' - भ. शि. पा. महाविद्यालय, परतवाडा, जि. अमरावती - दि. १७ सप्टेंबर २०२१.
६. सहभाग - एक दिवसीय राज्यस्तरीय वेबिनार 'हिंदी

- भाषा में रोजगार के अवसर' - श्री अण्णासाहेब डांगे महाविद्यालय, हातकणंगले - दि. २९ सप्टेंबर २०२१.
७. सहभाग-एक दिवसीय ई राष्ट्रीय संगोष्ठी 'हिंदी भाषा का महत्त्व' - डी.पी. भोसले कॉलेज, कोरेगांव- दि. ३० सप्टेंबर २०२१.
८. सहभाग - प्रश्नमंजुषा 'वाचन प्रेरणा दिन' एस. एन. डी. महाविद्यालय, येवला-दि. १५ ऑक्टोबर २०२१.
९. सहभाग - एक दिवसीय वेबिनार 'हिंदी भाषा शिक्षा में रोजगार के अवसर' - कला, विज्ञान, वाणिज्य महाविद्यालय, बुच्हाणनगर, जि. अहमदनगर - दि. १६ ऑक्टोबर २०२१.
१०. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'समकालीन हिंदी कथा साहित्य में मानवाधिकार' - अविनाश लिंगम् कॉलेज, कोईमत्तूर- दि. २१ ऑक्टोबर २०२१.
११. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'ग्लोबल इनवारमेंटल इश्यु अँड सोसायटी' - आर.डी. देवरे कॉलेज, म्हसाडी, जि.धुळे- दि. २१ ऑक्टोबर २०२१.
१२. सहभाग - तीन दिवसीय आंतरराष्ट्रीय ऑनलाईन संगोष्ठी 'स्त्री सशक्तीकरण एवं लिंग संवेदनशीलता' - देवगिरी महाविद्यालय, औरंगाबाद - दि. २५, २६, २७ ऑक्टोबर २०२१.
१३. संयोजन सहाय्य एवं सहभाग - द्वि दिवसीय ऑनलाईन राष्ट्रीय संगोष्ठी 'साहित्य में शोषित और उपेक्षितों का चित्रण : गुणवत्ता एवं प्रासंगिकता' - डॉ. पतंगराव कदम महाविद्यालय, रामानंदनगर - दि. २५ व २६ नोव्हेंबर २०२१.
१४. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'हिंदी में रोजगार की संभावनाएँ' - पूना कॉलेज, पुणे - दि. १० जानेवारी २०२२.
१५. साधनव्यक्ती एवं सहभाग - एक दिवसीय अग्रणी कार्यशाळा 'व्यक्तित्व के विकास में भाषा का योगदान' - न्यू कॉलेज, कोल्हापूर- दि. १२ जानेवारी २०२२.
१६. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'एन.ई.पी. २०२०' - श्री. विजयसिंह यादव कॉलेज, पेठवडगाव- दि. २६ जानेवारी २०२२.
१७. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'आधुनिक भाषा अध्ययन के संदर्भ में रामायण और महाभारत का विश्लेषण' - दि. ३० जानेवारी २०२२.
१८. सहभाग - एक दिवसीय राज्यस्तरीय वेबिनार 'मानवी जीवनात विज्ञानाचे महत्त्व' - छ. शिवाजी कॉलेज, सातारा - दि. २८ फेब्रुवारी २०२२.
१९. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'इश्युज् अँड इम्पॅक्ट' - ल. भा. पा. महिला महाविद्यालय, सोलापूर- दि. ३० मार्च २०२२.
२०. संयोजन सहाय्य एवं सहभाग - एक दिवसीय ऑनलाईन राष्ट्रीय संगोष्ठी 'हिंदी और मराठी साहित्य पर भूमंडलीकरण का प्रभाव' - रा. छ. शाहू कॉलेज, कोल्हापूर-दि. २० एप्रिल २०२२.
२१. सहभाग - एक दिवसीय आंतरराष्ट्रीय कवी संमेलन- सृजन ऑस्ट्रेलिया आंतरराष्ट्रीय ई-पत्रिका - दि. २३ एप्रिल २०२२.
२२. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेबिनार 'सामाजिक लोकशाहीचे प्रणेते राजर्षी छ. शाहू महाराज' सौ. मंगलताई रामचंद्र जगताप महिला महाविद्यालय, उन्नज- दि. ६ मे २०२२.
२३. सहभाग - एक दिवसीय ऑनलाईन राष्ट्रीय संगोष्ठी 'राष्ट्रीय एकता और अखंडता में हिंदी साहित्य का योगदान' डी. आर. माने महाविद्यालय, कागल-दि. १२ मे, २०२२.
२४. सहभाग - एक दिवसीय राष्ट्रीय वेब संगोष्ठी 'साहित्यिक अनुसंधान के अधुनातन आयाम' - मुधोजी महाविद्यालय, फलटण - दि. ४ जून २०२२.
२५. पेपर प्रस्तुती एवं सहभाग - द्वि दिवसीय आंतरराष्ट्रीय संगोष्ठी 'भाषा सहोदरी हिंदी' - पणजी, गोवा - दि.

-१५ व १६ एप्रिल २०२२.

२६. परीक्षक - हिंदी वक्तृत्व व वादविवाद स्पर्धा- शिवाजी विद्यापीठ ४१ वा जिल्हा युवा महोत्सव - संयोजक छ. शिवाजी कॉलेज, सातारा - दि. २० डिसेंबर २०२१.
२७. परीक्षक - हिंदी वक्तृत्व व वादविवाद स्पर्धा - शिवाजी विद्यापीठ ४१ वा मध्यवर्ती युवा महोत्सव - संयोजक संत गजानन महाराज कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंग, महागांव - दि. २७ डिसेंबर २०२१.
२८. विषयतज्ज्ञ - हिंदी विषय सहाय्यक प्राध्यापक निवड समिती श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर- दि. २० ऑक्टोबर २०२१.
२९. विषयतज्ज्ञ - हिंदी विषय सहाय्यक प्राध्यापक निवड समिती न्यू कॉलेज, कोल्हापूर-दि. १२ ऑक्टोबर २०२१.
३०. सहभाग - प्रा. एन. डी. पाटील प्रतिष्ठान वार्षिक अधिवेशन रा.छ. शाहू कॉलेज, कोल्हापूर - दि. १० ऑक्टोबर २०२१.
३१. सह संयोजक - एक दिवसीय ऑनलाईन 'हिंदी दिवस समारंभ' - चंद्राबाई शांताप्पा शेंडूरे कॉलेज, हुपरी - दि. २३ सप्टेंबर २०२१.
३२. सन्मानपत्र - राष्ट्रीय उत्कृष्ट हिंदी अध्यापन सेवा कार्य पुरस्कार २०२२ - ज्ञानज्योती बहुउद्देशीय संस्था, टाकळीभान, जि. अहमदनगर- दि. २९ मे २०२२.
३३. विषयतज्ज्ञ (कुलगुरू नियुक्त) सदस्य, हिंदी अध्ययन मंडळ, हिंदी विभाग, कमला कॉलेज, कोल्हापूर - सन २०२२-२३ ते २०३१ - ३२

प्रा. सुनिल चंदनशिंदे

प्रमुख मराठी विभाग

१. नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन संचालित 'सहकार भूषण एस. के. पाटील महाविद्यालय, कुरुंदवाड व शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ

यांच्या १०१ व्या जयंती निमित्ताने ऑनलाईन एक दिवसीय वेबिनारमध्ये सत्ताध्यक्ष म्हणून मार्गदर्शन केले. दि. २ ऑगस्ट २०२१.

२. डॉ. सिंधु आवळे यांच्या 'साहित्य आस्वाद' या ग्रंथाला प्रस्तावना लिहिली.
३. वारूळ त्रैमासिक कोल्हापूर आयोजित साहित्यिक शंकरराव यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त आयोजित ऑनलाईन परिसंवादमध्ये प्रमुख वक्ते म्हणून शंकरराव खरात याचे कथाविश्व यावर विचार मांडले. दि. ८/८/२०२१, वेळ १० ते १२.
४. निर्मिती प्रकाशन, कोल्हापूर प्रकाशित डॉ. शीला रत्नाकर यांच्या 'दलित ग्रामीण कथेतील गावगाडा' या ग्रंथावरील जाहीर परिसंवादामध्ये प्रमुख वक्ते म्हणून विचार व्यक्त केले. दि. २९/०८/२०२१, वेळ सकाळी ११ वाजता.
५. 'सक्षम समीक्षा' त्रैमासिक पुणे (जानेवारी, फेब्रुवारी, मार्च २०२१) या अंकात 'संगराच्या पायवाटा' या आत्मकथनावरील लेख प्रसिद्ध झाला पृ. क्र. १ ते ४, ISSN. 2231-4377.
६. 'सक्षम समीक्षा' त्रैमासिक (पुणे) (एप्रिल, मे, जून २१) या अंकात 'बहिष्कृत समाजाची जीवघेणी वेदना', 'गावकुसा बाहेरील कथा' शरणकुमार लिंगाळे साहित्य विशेषांकमध्ये, लेख प्रसिद्ध. पृ.क्र. १२,१३,१४ व १८, ISSN - 2231.
७. दि. १७/०९/२०२१ रोजी शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर. मराठी विषयामध्ये प्रोफेसर पदी निवड.
८. दि. २०/१०/२०२१ रोजी स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्थेमध्ये प्राध्यापक मुलाखतीसाठी विषयतज्ज्ञ म्हणून उपस्थित राहून काम केले.
९. पुरोगामी, सामाजिक, सांस्कृतिक महासंघ औरंगाबाद यांच्या वतीने दिला जाणारा 'रावसाहेब नाथा दहिवळ राज्यस्तरीय उत्कृष्ट वाङ्मय पुरस्कार' समकालीन आंबेडकरी कविता या काव्यग्रंथास प्राप्त. २८ नोव्हेंबर

२०२१.

१०. 'हे असेच होत राहिले' तर कवी संजय गोडघाटे (नागपूर) यांच्या काव्यसंग्रहास प्रस्तावना लिहिली २०२१.
११. १९९० नंतरची मराठी दलित कादंबरी 'स्वरूप व विचार' हा लेख 'शिविम' विशेष अंक २५/२६ २०२२ (पृ. कृ. १८५ ते १८९) मध्ये प्रकाशित.
१२. दि. २५/२६ राष्ट्रीय अधिवेशन चर्चासत्रामध्ये सहभाग व एका सत्राचे अध्यक्ष म्हणून विचार मांडले.
१३. शिवाजी विद्यापीठ विकास आघाडीच्या वतीने प्रोफेसर पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार, दि. २२/२/२०२२.
१४. बळवंत कॉलेज, विटा आयोजित राष्ट्रीय चर्चासत्रातील विषय - ('साठोउत्तरीय मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह' तिसऱ्या सत्राचे अध्यक्ष म्हणून काम पाहिले, दि. २५/०३/२०२२.
१५. राजर्षी छत्रपती शाहू कॉलेज, कोल्हापूर मराठी विभाग आयोजित एक दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्रातील एक सत्राचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थित राहून विचार मांडले, दि. २० एप्रिल २०२२.
१६. कला व वाणिज्य महाविद्यालय, पुसेगाव मराठी विभाग आयोजित एकदिवसीय कार्यशाळेत 'तज्ज्ञ व्यक्ती' म्हणून 'मराठी भाषा व स्पर्धा परीक्षा' या विषयावर व्याख्यान, दि. २९/०४/२०२२.
१७. श्री. विनोद विलास कांबळे या एम.फील.च्या विद्यार्थ्यांचा बहिस्थ परीक्षक म्हणून दि. १२/०५/२०२२ रोजी उपस्थिती (मार्गदर्शक) डॉ. दिनेश वाघुंबरे.
१८. राजर्षी शाहू कॉलेज, कोल्हापूर आयोजित 'जिल्हास्तरीय, भित्तिपत्रक स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून उपस्थित राहून काम केले, दि. २०/०५/२०२२.

प्रा. डॉ. संध्या जयसिंग माने

.....

- १) शिवाजी विद्यापीठ राज्यशास्त्र विभागाची 'महाराष्ट्रातील

राजकीय व सामाजिक चळवळी आणि रामोशी समाज' (विशेष संदर्भ : पश्चिम महाराष्ट्र) या विषयावर प्रबंध सादर करून पीएच.डी. पदवी प्राप्त.

- २) दि. ७ ऑक्टोबर २०२१ श्री. गाडगे महाराज महाविद्यालय, मूर्तीजापूर, अकोला आणि श्रीमती साळुंखाबाई राऊत आर्ट्स आणि कॉमर्स कॉलेज वानोजा, जि. वाशीम यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित एकदिवसीय राष्ट्रीय ई-परिषदेमध्ये 'स्त्री-पुरुष समता आणि महिला आरक्षण' या विषयावर पेपरवाचन आणि Peer Reviewed Journal, UGC Listed Journal No. 40776 "AJANATA" ISSN 2277-5730 with Impact Factor 6. 3999 मध्ये प्रसिद्ध.
- ३) दि. ११ ऑक्टोबर २०२१ रोजी श्री गाडगे महाराज महाविद्यालय, मूर्तीजापूर, अकोला येथील इतिहास व राज्यशास्त्र विभागाच्यावतीने आयोजित एकदिवसीय राष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय ऑनलाईन परिषदेमध्ये 'आगरकरांचा विवेकनिष्ठ राष्ट्रवाद' या विषयावर पेपरवाचन आणि Peer Reviewed Referred UGC Listed Journal No. 47023 "GALAXY LINK ISSN 2319-8508 with Impact Factor 6.571 मध्ये प्रसिद्ध.
- ४) दि. मार्च २०२२ रोजी राजर्षी छत्रपती शाहू कॉलेज, कोल्हापूर येथे एकदिवसीय ऑनलाईन आंतरराष्ट्रीय आंतरविद्याशास्त्रीय परिषदेमध्ये 'महिलांचा राजकारणातील सहभाग' या विषयावर पेपरवाचन व Peer Reviewed Referred Journal "International Journal of Advance and Applied Research (IJAAAR) ISSN-2347-7075 Impact Factor-7. 328 Vol.9 मध्ये प्रसिद्ध (Jan-Feb-2022)
- ५) दि. १६व १७ मार्च २०२२ रोजी छत्रपती शिवाजी कॉलेज, सातारा येथे २७ व्या शिवाजी विद्यापीठ राज्यशास्त्र असोसिएशनद्वारा आयोजित दोन दिवसीय

राष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय चर्चासत्रामध्ये 'छत्रपती शाहू महाराजांचे भटक्या-विमुक्त समाजविषयक कार्य' या विषयावर पेपरवाचन आणि International Interdisciplinary Research Journal 'Navjyot' ISSN 2277-8063 VOL : XI/ISSUE I/2022 Impact Factor-7. 958 मध्ये प्रसिद्ध. (मार्च २०२१)

- ६) दि.३ जानेवारी २०२२ रोजी शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर कै. श्रीमती शारदाबाई गोविंदराव पवार अध्यासन व संग्राम संस्था, सांगली संयोजित 'जबरदस्तीत कसली मर्दानगी' या एकदिवसीय परिसंवादात सक्रिय सहभाग.
- ७) महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे कार्यक्रम अधिकारी म्हणून कामकाज पाहिले.

Prof. Jayshri Laxman Banasode

1. Head, Dept., of Coommerce
2. Worked as :

- i) Member, College Development committee., Chandrabai Shantappa Shendure College, Hupari.
- ii) Member, IQAC, Chandrabai Shantappa Shendure College, Hupari.
- iii) Member of the BOS in Accountancy, SGM College, Karad.
- iv) Co-ordinator, Staff Welfare Committe, Chandrabai Shantappa Shendure College, Hupari.
- v) Organized National Seminar on 'Enterpreneurship Development Innovation - Incubation-Start-Up'
- vi) Attended various Inter-National, National & State Level Webinars.

Research Paper Published :

1. Work Life Balance of working women in Banking Secor
2. Role of Market centres in Economic development : A Micro Level Survey

- प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील
- मराठी विभाग
प्रो. (डॉ.) एस. व्ही. चंदनशिवे
प्राध्यापक, एम.ए., सेट, एम.फिल.,
पीएच. डी.
प्रा. बी. बी. जाधव
सहयोगी प्राध्यापक एम.ए., नेट,
- हिंदी विभाग
प्रो. (डॉ.) डी. आर. भोसले
प्राध्यापक, एम.ए., सेट, पीएच.डी.
श्री. एस. एम. मुजावर
सहयोगी प्राध्यापक, एम.ए., एम. फिल.
- इंग्रजी विभाग
श्री. डी. सी. तुलशीकट्टी
सहाय्यक प्राध्यापक एम. ए.
डॉ. श्रीमती टी. एस. पाटील
सहायक प्राध्यापक, एम.ए., सेट
नेट, पीएच. डी.
श्री. व्ही. पी. चौगुले
सहायक प्राध्यापक, एम.ए., सेट,
नेट, बी.एड., एम.फिल.
- इतिहास विभाग
डॉ. व्ही. व्ही. पाडळकर
सहयोगी प्राध्यापक एम.ए., सेट.
पीएच.डी.
श्री. एस. ए. जाधव
सहाय्यक प्राध्यापक, एम.ए., सेट,
पीएच. डी.
श्री. टी. बी. मोहिते
सहाय्यक प्राध्यापक
एम.ए., बी.एड. सेट
- समाजशास्त्र विभाग
श्री. एस. ए. शेख
सहायक प्राध्यापक, एम.ए.
बी.एड. नेट
- उपप्राचार्य प्रो.(डॉ.) डी. आर. भोसले
- भूगोल विभाग
श्री. के. आय. मुलाणी
सहयोगी प्राध्यापक, एम. ए.
श्री. डी. एम. गोडसे
एम.ए. सेट, पी.जी.डी.जी.आय.एस.
श्री. वाय. ए. माने
एम.ए., एम.एस्सी, नेट-सेट
श्री. एस. एस. माने
एम.ए. एम.फिल., सेट,
पी.जी.डी.जी.आय.एस.
- मानसशास्त्र विभाग
प्रा. डॉ. झेड. एस. कदम
सहयोगी प्राध्यापक, एम.ए., पीएच. डी.
- राज्यशास्त्र विभाग
डॉ. श्रीमती एस. जे. माने
सहायक प्राध्यापक, एम.ए., एम.फिल.
पीएच.डी.
- अर्थशास्त्र विभाग
प्राचार्य डॉ. सौ. पी. बी. पाटील
एम.ए., एम.फिल., पीएच. डी.
प्रो. (डॉ.) जे. एस. इंगळे
प्राध्यापक, एम. ए.,
एम.फील., पीएच.डी.
श्री. एस. एस. बनसोडे
सहायक प्राध्यापक, एम.ए., नेट
श्री. ए. आर. कांबळे
सहायक प्राध्यापक, एम. ए., सेट
- वाणिज्य विभाग
श्रीमती जे. एल. बनसोडे
सहयोगी प्राध्यापक, एम. कॉम.,
श्री. आर. एस. सुतार
सहायक प्राध्यापक, एम.कॉम.,

आम्ही रयत सेवक

अॅड. एस. एम. कदम
सहाय्यक प्राध्यापक,
बी.एल.एल.बी.

प्रा. ए. बी. विभूते
सहायक प्राध्यापक,
एम. कॉम., सेट, नेट

■ शारीरिक शिक्षण विभाग
प्रा. आय. एच. मुल्ला
शारीरिक शिक्षण संचालक
एमपी. एड., सेट, पीएच. डी.

■ ग्रंथालय विभाग
श्री. पी. डी. जाधव
ग्रंथपाल, बी.एस्सी.,एम.लिब,
आय.एससी., नेट, सेट

शिक्षकेतर सेवक

श्री. जाधव ए. व्ही.
मुख्य लिपिक

श्रीम. कांबळे एस. व्ही.
वरिष्ठ लिपिक

श्री. सागर कासोटे
लमसम

श्री. जाधव एस. वाय.
ग्रंथालय परिचर

श्री. चांदणे एस. एस.
ग्रंथालय परिचर

श्री. यु. व्ही. आबणे
शिपाई

कर्मवीर पुण्यतिथीनिमित्त अभिवादन करताना
मा. प्राचार्य व मा. सौ. संगीता पाटील मॅडम व इतर मान्यवर

प्रजासत्ताक दिनानिमित्त ध्वजारोहन करताना
मा.प्रा.पी.बी.पाटील मॅडम

महाविद्यालय विकास समिती प्रसंगी उपस्थित
मा.सरोज (माई) पाटील व मान्यवर सदस्य

स.पो.निरीक्षक मा.श्री.पंकज गिरी कायदे व सुव्यवस्था
या विषयी मार्गदर्शन करताना

राष्ट्रीय उत्कृष्ट हिंदी अध्यापन सेवा कार्य पुरस्कार सन २०२२
प्रा. एम. एस. मुजावर यांना प्रदान करताना

श्रीराज भोसले-राष्ट्रीय बुद्धिबळ स्पर्धेतील एक क्षण

हार्दिक अभिनंदन

महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती आयोजित
प्रा.डॉ. एन.डी. पाटील वैज्ञानिक जाणीवा प्रबोधन अभियान प्रारंभ परिषद, कोल्हापूर
महाराष्ट्र निर्मूलन समितीच्या राज्य अध्यक्षापदी निवड झाल्याबद्दल मा. सरोज पाटील (माई) यांचा जाहीर सत्कार सोहळा.

▶ महाविद्यालय विकास समितीच्या चेअरमन
आदरणीय सरोज (माई) पाटील
यांचे स्वागत करताना मा. प्राचार्या व शिक्षक

▶ महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या अध्यक्षापदी
मा.सरोज (माई) पाटील यांची निवड झाल्याबद्दल
सत्कार करताना प्राध्यापक वर्ग